

**T.C
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARINDA EĞİTİM GÖREN
I. , II. VE III. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN RESİMLERİNE YANSIYAN
AİLE ÖZELLİKLERİNİN ANALİZİ**

Orhan LABOÇ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nimet KESER

**DIYARBAKIR
2010**

**T.C
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARINDA EĞİTİM GÖREN
I. , II. VE III. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN RESİMLERİNE YANSIYAN
AİLE ÖZELLİKLERİNİN ANALİZİ**

Orhan LABOÇ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Nimet KESER

**DİYARBAKIR
2010**

ÖZET

YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULLARINDA EĞİTİM GÖREN I. , II. VE III. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN RESİMLERİNE YANSIYAN AİLE ÖZELLİKLERİNİN ANALİZİ

Laboç, Orhan

Yüksek Lisans, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Nimet KESER

2010, 224 sayfa

Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında, yatılı olarak eğitim gören 7–9 yaş grubu çocuklarının resimlerine yansıyan aile kavramına odaklanan bu çalışmada; çocukların ailelerinden uzak kalmasının yarattığı duygusal durumu resimlerine ne şekilde yansıttıkları; duygusal doyum eksikliğini ne şekilde dışa vurdukları bilgisine yine onların resimlerinin görsel okuması yapılarak varılmıştır. Bu bağlamda çocuk resimlerinde yer alan göstergeler, onların kendi iç dünyalarının bir yansıması olarak kabul edilmektedir. Bilindiği gibi bir aile kurumunda özdeşim nesnesi, anne ile babadır. Bu da çocuğun yaşantılarının ilk yıllarında anne ile babanın sevgi ve ilgisine yüksek seviyede ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Bu nedenle çocuk resimlerinin incelendiği bu çalışmada ‘aile kavramı’ temel alınmıştır.

Bu araştırmanın evreni, Diyarbakır ilinde bulunan yatılı ilköğretim bölge okullarında eğitim alan I. Kademe 1. , 2. ve 3. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Bu sınıflardaki çocuklar ise 7-9 yaş grubuna dâhildir. Araştırmanın örneklemini; Diyarbakır iline bağlı Dicle ilçesinde bulunan Kocaalan Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Çınar ilçesine bağlı Çınar Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Hani ilçesine bağlı Cumhuriyet Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Lice ilçesine bağlı Ayşe Toprak Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Diyarbakır merkez ilçede bulunan Vali Nafiz Kayalı Yatılı İlköğretim Bölge Okulu olmak üzere toplam beş okul ve elli beş öğrenci oluşturmaktadır. Bu araştırma sonucunda yatılı ilköğretim bölge

okullarında eğitim alan I. Kademe 1. , 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin aileye, özellikle de anne-babaya duydukları özlem ve duygusal gereksinimin, farklı görsel göstergeler aracılığıyla resimlerine % 89 olarak yansıdığı görülmüştür. Aile kavramı en belirgin biçimde mutlu, neşeli, aydınlık, sıcak bir atmosfer içinde; aile bireyleri özellikle de anne-baba ve çocuğun kendisi arasında mekânsal mesafenin az olduğu kompozisyonlar oluşmuştur.

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF THE FAMILY CHARACTERISTICS REFLECTING ON THE PAINTINGS OF THE FIRST, THE SECOND AND THE THIRD GRADE STUDENTS ATTENDING AT THE REGIONAL DORMITORY PRIMARY SCHOOLS

Laboç, Orhan

Master Thesis, Teacher of Painting Head Science Branch

The Thesis Advisor: Associated Professor Nimet KESER

2010, 224 Pages

In this study focusing on the family characteristics reflecting on the paintings of students whose ages change between seven and nine and who attend at the Regional Dormitory Primary Schools; the knowledge of how the students reflect their emotions of being away from their families on the paintings and the knowledge of how they reflect the lack of emotional satisfaction on their paintings have been reached by doing their visual reading. In this context, the indications in the paintings of the students are accepted as the reflection of their inner world. As we know, the unifying item in a family is mother and father. This shows that the child needs parents love a lot of during the first years of his/her life. That is why, "the family concept" has been the main item in this study investigating the paintings of the students.

The subjects of this study consist of the first, the second and the third grade students attending at the Regional Dormitory Primary School in Diyarbakir province. These students are between seven and nine years old. The subjects in the study are composed of Kocaaan Regional Dormitory Primary School in Dicle, Cinar Regional Dormitory Primary School in Cinar, Cumhuriyet Regional Dormitory Primary School in Hani, Ayse Toprak Regional Dormitory Primary School in Lice and Vali Nafiz Kayali Regional Dormitory Primary School in centre of Diyarbakir and this are totally five schools and fifty five students in

Diyarbakir. In this study, it has been determined that the students mentioned here have a great longing for and need for their parents and they reflected these emotions by 89 percent in different ways by using different kinds of indications. The family characteristics was reflected as the father, mother and children's being together happily and as the father, mother and children who are not away from each other physically.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Öğretmenliği Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ALAKUŞ

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Nimet KESER

Üye : Yrd. Doç. Dr. Abidin DAĞLI

Onay
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Behçet ORAL
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bugün Türkiye’de yüzlerce yatılı ilköğretim bölge okulu (YİBO), binlerce öğrenciye eğitim-öğretim olanağı sunmaktadır. Okuldan yoksun kalmış yerleşim bölgelerinde bulunan çocuklara YİBO’lar, eğitimin yanı sıra yeme, içme, barınma, kırtasiye vb. olanakları sağlarken, 1994-2010 yılları arasında okula devamlılık bağlamında büyük bir misyon üstlendiği görülmektedir. YİBO’lar, buldukları bölge itibari ile önemli bir işleve sahip olmalarına rağmen bazı sıkıntıların yaşandığı saptanmıştır. Bu durum, ailesinden uzak kalarak burada yatılı bir şekilde eğitim alan I. Kademe 1., 2. ve 3. sınıf çocuklarının, aile birlikteliğine olan duygusal gereksinimden kaynaklanmaktadır. Bu çocukların yaptıkları resimlerin görsel okumasına dayanan bu çalışma da aile özlemini göz önüne sermektedir.

Tezim için gerekli çalışmaları gerçekleştirdiğim süreçte ve çalışmayı neticelendirmemde yardımlarını esirgemeyen ve görüşleri ile büyük destek olan değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Nimet KESER’e ve bana varlığıyla her zaman manevi bir güç veren sevgili eşim Sultani LABOÇ’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca eleştirileriyle çalışmamın daha da olgunlaşmasını sağlayan Yrd. Doç. Dr. Ali Osman ALAKUŞ ve Yrd. Doç. Dr. Abidin DAĞLI’ya teşekkürü bir borç bilirim.

Orhan LABOÇ

ŞEKİLLER LİSTESİ

“Aile” Konulu 7–9 Yaş Grubu Çocuk Resimleri	Sayfa No
Resim 1.....	54
Resim 2.....	57
Resim 3.....	60
Resim 4.....	62
Resim 5.....	65
Resim 6.....	67
Resim 7.....	70
Resim 8.....	73
Resim 9.....	76
Resim 10.....	79
Resim 11.....	82
Resim 12.....	85
Resim 13.....	88
Resim 14.....	91
Resim 15.....	94
Resim 16.....	97
Resim 17.....	100
Resim 18.....	102
Resim 19.....	105
Resim 20.....	107
Resim 21.....	109
Resim 22.....	112
Resim 23.....	114
Resim 24.....	117
Resim 25.....	119

Resim 26.....	121
Resim 27.....	124
Resim 28.....	126
Resim 29.....	129
Resim 30.....	132
Resim 31.....	134
Resim 32.....	137
Resim 33.....	139
Resim 34.....	142
Resim 35.....	145
Resim 36.....	148
Resim 37.....	150
Resim 38.....	153
Resim 39.....	156
Resim 40.....	159
Resim 41.....	161
Resim 42.....	164
Resim 43.....	166
Resim 44.....	169
Resim 45.....	172
Resim 46.....	174
Resim 47.....	176
Resim 48.....	179
Resim 49.....	181
Resim 50.....	183
Resim 51.....	186
Resim 52.....	188
Resim 53.....	191
Resim 54.....	193
Resim 55.....	195

EMPATİK EK RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa No
Resim 1 (İçe Dönüklük ve Güvensizlik Betimlemesi).....	212
Resim 2 (Saydamlık (Röntgen) Özelliğinin Betimlenmesi).....	213
Resim 3 (Mutlu Aile Betimlemesi I).....	214
Resim 4 (Boy Hiyerarşisi Özelliğinin Betimlenmesi).....	215
Resim 5 (Mutlu Aile Betimlemesi II).....	216
Resim 6 (Kardeş Kıskançlığının Betimlenmesi).....	217
Resim 7 (Cinsel Ötekileştirmenin Betimlenmesi I).....	218
Resim 8 (Cinsel Ötekileştirmenin Betimlenmesi II).....	219

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Coğrafi Bölgelere Göre Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Öğrenci Sayıları.....	23
Tablo 2: Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Sayısal Gelişmeler.....	25
Tablo 3: İnceleme Alanını Oluşturan Resimlerdeki Belirgin Betimsel Özellikler.....	199

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	v
EK RESİMLER LİSTESİ.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii

BÖLÜM I

1.GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	3
Önem.....	4
Sayıltılar.....	4
Sınırlılıklar.....	4

BÖLÜM II

2.YÖNTEM.....	6
2.1.Araştırmanın Modeli.....	6
2.2.Evren ve Örneklem.....	6
2.3.Verilerin Toplanması.....	6
2.4.Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	7

BÖLÜM III

3.KURAMSAL ÇERÇEVE.....	8
3.1.Kişilik Gelişiminin Oluşumu Bakımından Aile.....	8
3.2.Günümüzde Yaşanan Aile Sorunları.....	9
3.3.Anne-Baba Eksikliği ve Çocuk Psikolojisi.....	14

BÖLÜM IV

4.YİBO.....	17
4.1.Tanımı ve Amacı.....	17
4.2.İlkeleri ve Tarihçe.....	19
4.3.YİBO'larda Okuyan Çocuklar ve Aile İlişkileri.....	22
4.3.1.Sosyo-Kültürel Durum.....	26
4.3.2.Ekonomik Durum.....	27

BÖLÜM V

5. ÇOCUĞU TANIMA YÖNTEMİ OLARAK RESİM.....	28
5.1. 7-9 Yaş Grubu Çocuğunun Genel Özellikleri.....	28
5.2. Çocuk İçin Bir Anlatım Aracı Olarak Resim.....	32
5.2.1. Çocuk Resimleri Araştırmalarının Kısa Tarihçesi.....	35
5.2.2. Çocuğun Sanatsal Gelişim Basamakları.....	40
5.2.3. Çocuk Resminin Temel Özellikleri.....	49

BÖLÜM VI

6.RESİM ÇÖZÜMLEMELERİ.....	54
6.1."Aile" Konulu 7-9 Yaş Grubu Çocuk Resimleri ve Çözümlenmeleri.....	54

BÖLÜM VII

7.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	198
7.1.Sonuç.....	198
7.2.Öneriler.....	211
8.KAYNAKÇA.....	220

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem

Çalışmanın temasını oluşturan aile kavramı, her yaştaki birey için vazgeçilmez temel birimdir. Doğası gereği sosyal bir varlık olan insan için toplumsal hayat ne kadar önemli ve gerekli ise bir toplum için de o toplumun çekirdeğini oluşturan aile kurumu, o kadar önemlidir. Aile, bu niteliğiyle toplumlarda kültürel kimliğin, insani değerlerin ve tarihi sürekliliğin koruyucusu ve aktarıcısı olan evrensel bir kurumdur. Ayrıca insana, yani çocuğa ilk eğitimin verildiği yer olarak da çok önemlidir. Her şeyden önce aile, bir okul öncesi eğitim kurumu olarak kabul edilir. Çocuk okula başladıktan sonra da bu işlevinin bir kısmını eğitim kuruluşları üstlenmektedir. Ancak aile, hiçbir zaman çocuğun eğitiminden kendini bütünüyle soyutlamış olamaz (Şişman, 2000:54). Bu nedenlerden dolayı aile, her toplumda sürekli analiz edilen ve önemli veriler elde edilmeye çalışılan bir kurum olmuştur. Aile, toplumu, üyeleri kanalıyla etkileyip şekillendirmektedir. İnsanların üzerinde ortaklıkla anlaştıkları bir konu vardır. Bu da çocukların toplumun geleceği olduğu gerçeğidir. Çocuğun gelişimi de, ailenin kendisine vereceği yönlendirmelerle, eğitimle, terbiyeyle ve motivasyonla şekillenir. Bireyden, içinde yaşadığı toplumda, sağlıklı ve sosyal bir etkileşim örüntüsüne sahip olması beklenir. Aileyi “bireyin en yakın olduğu ve toplumsallaşma süreci içinde birey üzerinde en etkili olan toplumsal grup” olarak tanımlayabiliriz. Çocuk, ilk ve en yakın çevresi olan aileden oldukça yoğun bir biçimde etkilenir. Aile ortamı fiziksel, psikolojik gereksinimlerin yanında, çocuk için vazgeçilmez olan güvenlik ve sevgi gereksinimlerini de karşılar (Erdoğan, 2005;107-108).

Sanat, özellikle resim, tarih boyunca insanın hayatındaki en önemli anlatım araçlarından biri olmuştur. Çalışmanın bağlamı açısından değerlendirildiğinde ise resim, zekâ kişilik ve yakın çevre özelliklerini yansıtan bir ifade aracı olduğu gibi psiko-pedagojik açıdan çocuğu bize tanıtmaya yarayan bir ölçüt olarak da büyük bir önem taşır. Her çocuk belirli bir kas

olgunluğuna eriştikten sonra, kâğıt üzerinde bir takım çizgi ve figür denemelerinde bulunur. Bireysel zekâ ve kişilik faktörlerinin yanı sıra, çocuğun çevreyle olan etkileşimi ve günlük deneyimleri, onun çizgisini başka çocuğun çizgisinden ayrılmasını sağlar. Çocuk bize resmiyle adeta kendisinin bir parçasını yansıtmakta, olaylar hakkındaki duygu düşünce ve görüş biçimlerini dile getirmektedir. Küçük yaşlarda sözcüklerden daha güçlü bir anlatım aracı olan resim, bize çocuğun iç dünyası ve büyüme süreci hakkında önemli bilgiler verir. Çocuğun benmerkezci bakış açısından uzaklaştığını, geniş bir çevrenin üyesi olduğunun farkına vardığını, resim yoluyla anlayabiliriz. Resim, kolay bir anlatım aracı olması nedeniyle, sınırlı sözcük bilgisine sahip bir çocuk için, kendisi ile dış dünya arasında iletişimi sağlayan bir araçtır. Resim çocuğun iç dünyasını keşfetmek için oldukça ideal, projektif bir tekniktir. Çocukların çoğunluğunun resmi sevmeleri ise bu tekniğin kullanımını kolaylaştırmaktadır (Yavuzer, 2007a:14).

Çocukların çizimleri, zihinsel aktiviteler ve duyuşsal deneyimlerle yakından ilgilidir. Yani nesnelere, duyuşsal biçimler yoluyla bilinir. Çocukların gördükleri varlıklar-nesnelere, bilginin gerçekleridir. Dolayısıyla çocuklar, gördüklerinden çok bildiklerini çizer (Arnheim, 1984). Yine bu görüşü onaylayan başka bir görüşe göre ise (Eisner, 2002), bildiklerini çizen çocuklar, çizilecek nesnenin görsel özelliklerini değil de nesnenin kavramını dikkate alırlar. Örneğin, çocuklar bir elin beş parmağı, bir evin de pencereleri olduğunu bilirler. Bunların kendi çizimlerinde bulunup bulunmadığını kontrol ederler. Bir başka yaklaşıma göre, çocuklar gördükleri varlıkları-nesnelere zihinsel soyutlama sonucunda değil, görsel algılamaları sonucunda gördüklerini çizerler. Hatta gördüklerinden daha fazlasını da çizebilirler (Akt: Artuğ, 2007:228).

Çocuğun iç dünyasının anlaşılması, iç çatışmalarının ortaya çıkarılması onun çok yönlü gelişiminde önemli bir etmendir. Bu yönüyle çocuk resimleri çocuğun tanınmasında, gelişmesinde ve ruh sağaltımında araçsal bir işleve sahiptir. Piaget; "Resim yapmak çocuk için simgesel bir oyundur. Çocuğun bu oyunda ortaya koyduğu şey onun duyuşsal ve düşünsel yaşamıyla ilgili imgeleridir. Çocuğun uyum sağlaması gereken toplumsal, nesnel gerçekler dünyası ile çelişkileri, istekleri, sevinç ve tedirginlikleriyle bir iç dünyası vardır (

Kırışoğlu, 2005:56). Storr, çocuk oyunu ile yaratıcılık arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Çocuk oyunlarını izleyen teknikler geliştirmiş ve oyunun uzun ardılıklarını kaydetmiştir. Gerçek yaşamda oyun gelir ve gider; çocuklar rollerin dışında ve içinde yer alır. Aksine sanat, kalıcıdır. Oyunun büyüü ise kısmidir, geçicidir (Cohen & Mackeith, 1991:10).

Kırsal kesimin yoksul, uzak köylerinden veya şehir merkezindeki yoksul ailelerden gelerek ortak bir çatıda buluşan 7–9 yaş grubu çocuklar, bir yandan sosyalleşme sürecinde kaynaşma sıkıntısı yaşarken öte yandan aile özlemleri her fırsatta ortaya çıkmaktadır. Bu durumu, velisiyle birlikte okula gelen çocuğun velisinden ayrılamayışında, tatil günleri eve dönerken yüzlerinde oluşan tebessümlerde ve resim çalışmalarında görmek mümkündür. Bu bağlamda yatılı ilköğretim bölge okullarında I. Kademe 1. ,2. ve 3. sınıf öğrencilerinin aile kavramı ve bunun iki boyutlu kâğit düzlemine yansımaları araştırmanın problemini oluşurmaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, aileden onlarca kilometre uzaklıkta bulunan yatılı öğrencilerin özlemlerinin ve kaygılarının, görsel bir araç niteliği taşıyan kendi resimlerine nasıl yansıdığını problem edinmektedir.

Amaç

Aileden uzak kalma olgusunun küçük zihinlerde oluşturduğu yankıları ve bu durumu birebir yaşayan çocukların nasıl bir ruh hali içerisinde olduğunu saptamak ile aile kavramına bakış açıllarını, görsel bir iletişim aracı olan resim sayesinde ortaya çıkarmak çalışmanın amacını oluşurmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- 1.Mevcut yaş grubu ile sanatsal gelişim düzeyi uyumlu mudur?
- 2.Çocuğun içerisinde bulunduğu duygusal durum resimlerini ne yönde etkiler? Varsa görsel göstergeleri nelerdir?

Önem

Aile; çocuğun bilişsel, duyuşsal, ruhsal, sosyal ve fiziksel gelişiminde önemli bir rol oynar. Ailenin atacağı her adım, çocuğun kişilik gelişimine yansır. Çocukluk döneminde aileden uzaklaşma kısmi de olsa, beraberinde bazı olumsuz durumları da getirebilmektedir.

Çocuğun sevinçlerini, üzüntülerini, kaygılarını, özlemlerini kısacası iç dünyasını ve çocuk gözüyle dünyayı nasıl algıladıklarını ve bu bağlamda kendilerinin oluşturduğu öznel ve özgün çözümlerini anlamak, bir dışavurum aracı olan resim ile mümkündür. Çocuk, paylaşmak istemediği sıkıntılarını resim kâğıdına çizerek kişilik özellikleri hakkında ipucu sunabilir. Burada, çocuk ile resim arasında özel bir bağ söz konusudur. Resim sayesinde, çocuğun bilinmedik yönlerini ortaya çıkmaktadır. Eğer çocuk, mevcut sanatsal gelişim düzeyinin gerisinde bir grafik oluşturuyorsa erken müdahalelerde bulunulabilir.

Bu araştırma, YİBO'larda yatılı olarak eğitim alan 7–9 yaş grubu çocukların aile kavramlarını görsel anlatım aracı olan kendi resimleri aracılığı ile betimlemektir ve bu nedenle önemlidir. Ayrıca daha önce yatılı ilköğretim bölge okullarında bu çalışmaya benzer bir çalışma yapılmadığı için ve bu okullarda görev yapacak olan öğretmenlere rehberlik edebilecek bir niteliğe sahip olması bakımından da önemli olduğu düşünülmektedir.

Sayıtlılar

Bu araştırmanın sayıtlıları şunlardır:

- 1.Araştırmaya katılacak okul ve öğrenciler, şans (random) yoluyla seçilmiş olup sayı bakımından yeterli sayılmıştır.
- 2.Araştırmaya katılan öğrencilerin etkinlik süresince samimi oldukları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Diyarbakır ili merkez ve ilçelerinde toplam 15 (on beş) yatılı ilköğretim bölge okulu bulunmaktadır. Seçkisiz örnekleme ile araştırmaya katılan okulların

I. Kademe 1., 2. ve 3. sınıflarında bulunan 246 (iki yüz kırk altı) öğrenci, yatılı olarak eğitime devam etmektedir. Gündüzlü olarak eğitim gören öğrenciler, araştırma kapsamına alınmamıştır. Araştırmanın kapsamı, 2009-2010 Eğitim-Öğretim yılında Diyarbakır merkez ve ilçelerinde, şans (random) yöntemi ile seçilen; Dicle ilçesinde bulunan Kocaalan Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Çınar ilçesinde bulunan Çınar Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Hani ilçesinde bulunan Cumhuriyet Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Lice ilçesinde bulunan Ayşe Toprak Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Diyarbakır merkez ilçede bulunan Vali Nafiz Kayalı Yatılı İlköğretim Bölge Okulu olmak üzere toplam 5 okul ve 55 öğrenci ile sınırlandırılmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılacak öğrenci kimlikleri gizli tutulmuştur.

BÖLÜM II

2.YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada ağırlıklı olarak betimsel yöntem kullanılmıştır. Öğrencilerin gözlem, görüşme ve doküman incelemesi ile kaydı gerçekleştirilmiştir. Ayrıca nitel verileri desteklemek için "tarama modelinden" yararlanılmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, Diyarbakır ili merkez ve ilçelerindeki yatılı ilköğretim bölge okullarında eğitim gören I. Kademe 1.,2. ve 3. sınıf öğrencileri, örneklemini ise Diyarbakır iline bağlı Dicle ilçesinde bulunan Kocaalan Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Çınar ilçesine bağlı Çınar Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Hani ilçesine bağlı Cumhuriyet Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Lice ilçesine bağlı Ayşe Toprak Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Diyarbakır merkez ilçede bulunan Vali Nafiz Kayalı Yatılı İlköğretim Bölge Okulu olmak üzere 5 okul ve 55 öğrenci oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırma verileri, ilgili literatür ve öğrenci resimleri olmak üzere iki kaynakla sağlanmıştır. Öğrencilere 'Aile' konulu resim çalışması uygulatarak ortaya çıkan resimler, değerlendirilmeye alınmıştır. Diyarbakır ili merkez ve ilçelerinde olmak üzere toplam beş yatılı ilköğretim okulu ve bunların I. Kademelerinde 1., 2. ve 3. sınıflarında okuyan 7-9 yaş grubu 246 öğrencinin katıldığı bu çalışma daha sonra seçkisiz örnekleme ile 55 öğrenciye indirgenerek resim çalışmaları, yorumlama kapsamına alınmıştır.

2.4. Verilerin Çözömlenmesi ve Yorumlanması

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular ışığında öğrenci resimleri; betimsel yöntemle, resimlerde yer alan görsel göstergelerin anlamlarına dayalı olarak, resimsel ölçütler ve çocuk resimlerini inceleyen J. H. DiLeo, R. Arnheim, M. V. Cox, C. Malchiodi, F. Roger, H. McCloy, C. K. Ogden, H. Yavuzer ve S. P. Keskin gibi önde gelen araştırmacıların saptamaları da dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu çalışma görsel okumaya dayalı bir çalışmadır.

BÖLÜM III

3. KURAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Kişilik Gelişiminin Oluşumu Bakımından Aile

Pettit (2004:306)'a göre çocuklar, sosyal yaşamlarını düzenlemede ailelerin yardımına muhtaçtır. İnsan yaşamında, doğumdan önce başlayan ve hayatın sonuna kadar etkisini sürdüren bir kurum olarak aile, fizyolojik olduğu kadar ekonomik, kültürel ve toplumsal yönleriyle de kişinin ruhsal gelişimini, davranışlarını biçimlendirip yönlendirir (Yavuzer, 1996). Ohlin ve Arriaga'nın da belirttiği gibi ailenin sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini oluşturması ve kişiliğinin gelişimi açısından özel bir yere sahiptir. Çocuk, içinde büyüdüğü ailenin sosyal yapısından etkilenir. Ailenin birlik içinde veya dağınık olması ya da anne-babadan birisinin ölümü, çocuğun duygusal gelişimini olumsuz yönde etkiler. Bununla birlikte ebeveynin çocuğa yönelik demokratik ya da otoriter tavırları, tutumları, ona değer verip vermemesi, ergenlik çağında ona yardımcı olup olmaması çocuğun kişilik ve duygusal gelişiminde son derece önemli rol oynamaktadır (Erdoğan, 2005:107).

Aile, çocuğun gerek kişiliğinin gelişimi, gerekse ruh ve beden sağlığı açısından büyük bir önem taşır. Çocuğun sağlıklı aile ilişkilerinden mahrum kalması, onun duygusal gelişimini etkilediği gibi, bedensel ve zihinsel gelişimine de olumsuz etkide bulunur. Anne ya da babadan birinin kaybı veya ayrılıkları demek olan dağılmış aile ortamı, bebeklik döneminde gerçekleşirse, anne-çocuk arasındaki duygusal ilişkileri azalttığından, bebeğin duygusal besiyi yeterince alamaması, onun büyüme ve gelişimini geciktirip engelleyebilir. Diğer insanlarla başarılı ilişkiler kuramaması sonucu, sosyal gelişimde gecikme ve olumsuz davranışlar görülebilir. Bunun sonucunda meydana gelen sosyal tepkiler, bireyin kişiliğini etkiler ve içe dönük, bencil bir kişilik oluşturur (Yavuzer, 2007b:50-51).

Connell ve Welborn (Akt; Hortaçsu, 2003:225)'un belirttiği gibi toplumsal ortam, çocuk kimliği ve çocuğun bilişsel, davranışsal ve duygusal durumu arasında ilişkiler olduğunu söylemektedir. Çevrenin çocukla duygusal açıdan ilgilenmesi ve onu tanımaya çalışması da çocukta duygusal güven ve yakınlık isteğini içeren ilişkili olma duygusuna yol açmakta ve bu yolla duygusal durumunu etkilemektedir.

Aile, normal şartlarda, insanların karşılaştığı ilk sosyal gruptur. Bu bakımdan, fertlerin sosyo-kültürel değerleri ilk öğrenmeye başladıkları yer de aile ortamıdır. Anne-baba, toplumsallaşmanın ilk kaynağı ve ilk modelleridir. Çocuklar, hem sosyo-kültürel değerleri ve tutumları, hem de özel bazı davranış biçimlerini, anne-babayı örnek alarak öğrenirler (<http://www.frmtr.com/pedagoji-staj-ders-notlari/858470-cocugun-psiko-sosyal-gelisiminde-ailenin-rolu.html>). Dolayısıyla her ailenin bir okul olduğunu söylemek mümkündür. Anne-babalar ise o okulun hem öğrencisi hem de öğretmenidir. Ailenin çocuk eğitimine ilişkin anlayışı, içerisinde yaşadığı toplumun kültürüne ve normlarına göre değişmektedir. Ailenin eğitsel ortamı, öğrencinin okulda öğrendiklerini ya pekiştirici ya da köreltici bir özelliğe sahiptir (Çelik 2003:11).

3.2.Günümüzde Yaşanan Aile Sorunları

Çocuğun kişiliğinin oluşumu, karakterinin biçimlenmesi ve benlik saygısının gelişimi, büyük ölçüde özdeşim modelleri olan anne-babanın kişilik yapılarına bağlıdır. Anne ve babanın davranışlarını kendine model alan çocuk, böylelikle istenen ve istenmeyen davranışları onlardan öğrenecek, kendini bu doğrultuda yönlendirecektir. Ancak çocuğun anne ve babasının tavırlarını benimseyebilmesi için anne-baba-çocuk üçgeni arasında, sevgi, saygı ve güven olması gerekir. Anne ve babasının sürekli tartıştığı veya kavga ettiği gergin bir ortam içinde yetişen çocukta, alt ıslatma, dışkı kaçıрма, tik, kekemelik, parmak emme, tırnak yeme gibi uyum ve davranış bozukluklarıyla okul başarısızlığına rastlanılabilir (Yavuzer,2007b:39).

Toplumsal davranışların öğrenilmesinin temelinde anneye duyulan sevgi ve bağlanma vardır. Bu sevgi ve bağlanma gelişmemişse çocuk, toplumsal

davranışları da öğrenemez. Başlangıçta anneye bağımlı olan çocuk, daha sonra özellikle de kişilik gelişimi için koruyucu ve gözetici bir babaya muhtaçtır. Baba, otorite ve toplumsal değerlerin temsilcisidir. Baba yokluğu, otorite boşluğu veya model alınabilecek anne-baba eksikliği, çocuğun gelişiminde olumsuz etkiler meydana getirebilmektedir.

Freud'a göre, çocukluk evresinde olup bitenler bireyin daha sonraki yaşamında, duygularında ve kişiliğinde önemli bir rol oynar (Houde, 2006:10). Dünyada ve ülkemizde son dönemlerde yaşanmakta olan değişim süreci teknolojik ve ekonomik şartlarla sınırlı olmayıp sosyal ve kültürel alanları da etkilemektedir. Bu değişimden etkilenen kurumların başında aile gelmektedir. Aile parçalanma, dağılma gibi nedenlerle varlığını sürdürmemeye tehlikesiyle karşı karşıya geldiğinde ya da temel fonksiyonlarını ifa edemeyecek kadar zayıfladığında, ikame edilemez işlevlerini yerine getiremediğinden toplumda ciddi sorunlar ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda, aile ciddi duygusal rahatsızlıkların, gerilim ve çatışmaların da kaynağı olabilir. Aile içi çatışmalar ve şiddet, kötü muamele gören çocuklar, yatma ve yeme ile sınırlandırılmış ilişkiler, engellenme ve başarısızlıklar, duygusal ya da diğer doyumsuzluklar da aile yaşamında karşılaşılabilen sorunlardır. Aile, tüm yönleriyle incelenmesi son derece güç bir yaşama ortamıdır (Onur, 1995). Kurdek ve Sinclair (Akt; Hortaçsu, 2003:226) de anne-babanın birlikte olmasının ve ailenin başarıya önem vermesinin çocukların okula devam ve başarısıyla ilişkisini göstermişlerdir. Okul sonrası annenin bulunduğu eve giden, evde annesiz, yalnız veya kardeşlerle zaman geçiren, bakıcılarla birlikte olan ilkökul çocuklarının okula uyum ve başarılarını karşılaştıran bir araştırmada; evde yalnız veya anneleriyle birlikte olan çocuklar arasında bir fark bulmamış, ancak bakıcılarla zaman geçiren çocukların okulda daha başarısız olduklarını ve arkadaşlarınca daha az sevildiklerini ortaya çıkarmıştır.

Anne ve baba, bazen çocuğa çok şey vererek onun kendi gelişimine yön vermesini engeller. Bazen de çok az şey vererek ona gerekli desteği sağlayamaz ve uygunsuz davranış örüntülerinin gelişimine neden olur (Gençtan, 1993). Anneden mahrum olma, çeşitli düzeylerde davranış bozukluklarının nedenidir. Örneğin, "kısmi mahrumiyet" beraberinde endişe,

aşırı sevgi gereksinimi, güçlü bir intikam duygusu ve bunlardan doğan suçluluk davranışı bunalımını getirebilir. İç dünyasındaki zorlukları, bu tür tepkilerle yanıtlayan çocuğun sinir sisteminde bozukluklar, davranış ve karakter yapısında dengesizlikler görülebilir (Yavuzer, 2007b:17). Çocukla iki kişinin (anne, baba) birlikte ilgilenmesi, çok daha önemlidir. Örneğin aile içinde çiftler karşılıklı konuştukları ve çocuk konusunu düşündükleri zaman, anne-babadan birisinin görmediğini ötekisi hemen bulup çıkarabilir ve eşini aydınlatabilir. Bunun için eşlerin her ikisinin de özenli bir sevgiye ve büyük bir isteme sahip olması gerekir (Corman, 2005:204).

Toplumunu oluşturan en küçük sosyal kurum aile olduğuna göre sağlıklı toplumların oluşması açısından çocuğun eğitimiyle ilgili olarak ailenin izlediği yol çok önemlidir. Anne babanın aşırı koruması, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucu çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı, kendine güveni olmayan, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir. Bu bağımlılık, çocuğun yaşamı boyunca sürebilir. (<http://www.frmtr.com/pedagoji-staj-ders-notlari/858470-cocugun-psiko-sosyal-gelisiminde-ailenin-rolu.html>). Fiziksel istismar, cinsel istismar ya da duygusal istismar eğer kişinin kendi ailesinden kaynaklanıyorsa bu onun kendini soyutlanmış ve yabancılaşmış hissetmesine neden olabilir (Malchiodi, 2005:175). Baskı altında büyüyen çocuk, çekingen, başkalarının etkisinde kolayca kalabilen, aşırı hassas bir kişilik yapısına sahip olabilir. Anne babanın aşırı koruması, çocuğa gerekenden fazla kontrol ve özen göstermesi sonucu çocuk, genellikle diğer kimselere bağımlı, özgüveni olmayan bir birey olarak yetişir (Yavuzer, 1996). Demokratik, hoşgörülü ve kabul edici tavrın benimsendiği evlerde, çocuklar aktif, bağımsız kararlar alabilen, yaratıcı, toplumsal bireyler olarak yetişirler. Yaşlıları arasında yüksek düzeyde kabul görürler. Bu tarzda yetiştirilen çocuklar, kolay egemenlik kurulamayan, başarılı, yapıcı, özel merakları olan bireyler olur, öte yandan otoriter tutumun benimsendiği evlerdeki çocuklarda, kavgacılık, işbirliğine yanaşmama, engel olunamayan ve tekrar eden saygısız davranışlar tespit edilmiştir (İkizoğlu, 1983).

Çocuğun aile içindeki yeri ve onunla kurulan iletişim biçimi, düşük okul başarısını etkileyen önemli bir faktördür. Okulda başarısız olan 7–17 yaşları

arasındaki 50 çocuk üzerinde, Türkiye’de gerçekleştirilen araştırmaya göre başarısız çocukların %66’sının babalarının kendilerine zaman ayıramayacak kadar meşgul oldukları”, %44’ünün ailesinde anne-baba ilişkilerinin kötü olduğu saptanmıştır. Bu bulgular da bize, başarısızlıkta aile faktörünün önemli derecede etkili olduğunu göstermektedir (Yavuzer, 2007b:192).

Benlik kavramı, bireyin kendisine ilişkin doğru bulduğu dinamik ve karmaşık inançların tümüdür. Bir başka tanımla, benlik kavramı, çocuğun kendisiyle ilgili olarak kafasında çizdiği görünümdür. Bu görünüm, çocuğun kendine güvenli olup olamayacağını, içe ya da dışa dönük oluşunu belirler. Benlik saygısının yüksek olması için, çocuğun içinde bulunduğu aile, özgüvenli, aralarında ve çocukla iyi iletişim kuran, çocuklarına karşı güven verici, hoş görülmesi ve esnek bir yaklaşım içinde olan bireylerden oluşmalıdır. Aile üyelerinin, çocuktaki iç-denetim mekanizmasını geliştirememeleri aşırı baskılı ve otoriter yaklaşım içinde olmaları, benlik saygısını azaltan, hatta yok eden olumsuz yakın çevre faktörleridir. Uyumlu ve özgür bir aile ortamı içinde, tutarlı ve sağlıklı ilişkiler içinde yetişen çocuk, özerk bir birey olarak yetişkin yaşamına ulaşabilir. Ürün her zaman ekilen tohumla ve beraberinde hazırlanan yakın çevre şartlarıyla doğru orantılı olarak gelişir. Bu nedenle anne-babanın tutumu, geliştirmekte olan bu çocuğa örnek model oluşturacağından kişiliğini etkiler ve özdeşim modellerinden edindiğini, benzer tutumları sergilemesiyle ortaya koyar (Yavuzer, 2007b:26-41).

Steinberg, çocuğu kabul eden, denetleyen ve çocuğa öz yönetim olanağı sağlayan çocuk yetiştirme biçiminin çocukların bir yıl sonraki okul başarısına etkisini incelediği çalışmasında, bu yetiştirme yönteminin çocuğun psikososyal olgunluğunu geliştirdiği ve bu yolla okul başarısını etkilediği gösterilmiştir. Dubois, yakın aile ilişkileri (birliktelik, duygusal ifade, çatışma azlığı), aile yönelim yoluyla kendine güven ve kimlik tanımını etkilemiş, kendine güvenin ise kimlik tanımıyla karşılıklı etkileşim içinde notları etkilediği görülmüştür. Dornbusch da yetkeci anne-babaların çocuklarının okul başarısının otoriter ve serbest annelerin çocuklarından ilişkilerindeki düzen ve kontrol, aileden alınan destek, anne-baba kabul ve ret düzeyi ile çocukların benlik kavramı, okul ve başarısı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırma sonuçları okulla ilgili benlik

duygusunun iki yıl önceki aile düzeni, aileden alınan destekle olumlu, anne ve baba tarafından reddedilmekle olumsuz ilişkisi olduğunu; ayrıca aile ile iyi ilişkiler ve ailenin düzenli olmasının okuldan kaçmayı azalttığını göstermiştir. Bu çalışmada aile özellikleriyle okul başarısı arasında dolaysız bir ilişki bulunamamıştır (Hortaçsu, 2003:229-232).

Yapılan araştırmalar baba-çocuk ilişkisinin çocuğun bilişsel gelişimi ve okul başarısını büyük ölçüde etkilediğini vurgulamakta, babasıyla yakın ve nitelikli bir ilişkiye sahip olan çocukların okul başarılarıyla, bilişsel gelişimlerinin olumlu açıdan etkilendiği belirtilmektedir. Bütün bunların ötesinde baba, çocuğun kişiliğinin gelişimin de özdeşim modeli olması sebebiyle büyük bir önem taşır. Babanın yokluğu, pasifliği ya da ilgisizliği çocuğun kişilik yapısını, ruh ve beden sağlığını büyük ölçüde etkileyebilir ve bazı uyum ve davranış bozukluklarının nedeni olabilir (Yavuzer, 2007b:23). Buna benzer sayısız araştırmalar, karşılıklı etkileşim içerisindeki aileler ve baskıya karşı çocuğun davranışsal ve duygusal problemlerinin gelişimi ve bakımı ile ilişkili olmuştur. Başka bir deyişle çevresel faktör söz konusu olduğu zaman karşılıklı etkileşim de en güçlü hale gelebilir ve diğer zamanlarda davranışın kişisel faktörleri üstün olabilir. Bandura'nın belirttiği gibi, "çoğu insan davranışı, modelleme yoluyla gözlemleyerek öğrenilir... yetenek kazanımında modelleme, şaklabanlıktan ziyade öğrenme kuralı olarak çok doğru bir şekilde betimlenmiştir"(Merrell, 2003:7).

Kliwer, Fearnow ve Miller 'a göre babadan alınan destek ile çocukların sorunlarla başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışma da, anneden kabul görmenin çocuğun sorunlarla doğrudan ve yardım isteyerek baş etmeye çalışmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ailenin birlikteliği (birlikte iş yapma, kararları tartışma) ile gençlerin psikolojik uyumu (anksiyete, depresyon, benlik değeri, kimlik tanımı) ve anne babayla açık iletişim arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışmada, aile birlikteliğinin gençlerin ve anne-babaların her konudaki uyumuyla iyi ilişkileri olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Kültürel değerler de sosyal çevrenin çocukların tanınmasına izin verdiği duyguları etkilemektedir. Örneğin Japonya'da kızgınlığın ifadesi hoş görülmediğinden

çocuklara yumuşak davranıp kızmaları önlenmekte ve anneler çocukların yanında kızgınlık göstermemektedir (Akt;Hortaçsu, 2003:146-235).

Çocuklar, anne-babanın kendilerine gösterdikleri tutuma göre davranışlarını ayarlamaktadır. Anne-babanın çocukları kendi aralarında paylaşması, her çocuğa karşı değişik bir şefkat, sevgi ve tutum içinde bulunmaları, çocuklar arasındaki ilişkiyi bozmaktadır. Çocuklar arasında şefkat kazanma, ilgi çekme yarışı hızlanmakta, böylece çocuklar olumsuz davranışlara itilmektedir. Özellikle, anne ya da babanın, çocuklarından birini “gözde” olarak kabul etmesiyle diğer kardeşlerde gözde olan kardeşe karşı düşmanlık, hınç duyguları gelişmektedir. Bu yüzden çocuklar ya çekingen, içe kapanık ya da saldırgan, kavgacı olmaktadır. (<http://www.frmtr.com/pedagoji-staj-ders-notlari/858470-cocugun-psiko-sosyal-gelisiminde-ailenin-rolu.html>)

Erkan ve diğerlerine göre; toplumsal değer ve normların bütünlüğünün bozulması ve yine değer ve norm sistemlerinin yapılandırılmasına gidilememesi, bireylerin toplumla barışık ve uyum içinde olmalarını sekteye uğratabilir. Bu durumdan da özellikle sosyalizasyonu en yoğun yaşayan küçük yaş gurubundaki çocukların etkilenmesi kaçınılmazdır (<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/turkiyegoc.html>). Yitik sosyal ilişkiler, özellikle çocuğun sosyal becerilerine zarar verebilir çünkü sosyal ilişkiler, çocuğun yetenek ve kapasiteleri için kullanılabilir. Çocuk yaşamlarının aktif idaresinde aile, onları yeni bir topluluğun sosyal dokusuna doğru yönlendirebilir ve onları betimlemede yardım edebilir (Pettit, 2004:288-290).

3.3. Anne-Baba Eksikliği ve Çocuk Psikolojisi

Çocuğun sağlıklı bir birey olarak topluma kazandırılabilmesi için anne ve babanın birlikte olduğu bir aile ortamına ihtiyaç vardır. Çünkü eksik bir anne-babanın yeri doldurulamamakta, parçalanmış ailelerin çocuklarında yeteneklerin gelişimi düşmekte ve yetişkin rolünü başarıyla benimseyememektedirler. Bu çocukların bireysel olarak iyi yetişmeleri bir yana geleceğimizin yetişkinleri olacakları için toplumun genel sağlığı açısından da çok önem arz etmektedirler

(<http://www.gencmekan.com/makale/73036-parcalanmis-ailelerde-ve-cocuklarinda-gorulen-problemler.html>).

Yalnız çocuklar üzgün olmanın duyguları ile birlikte rahatsızlık, can sıkıntısı ve yabancılaşmayı tecrübe edinir. Çok yalnız çocuklar, daha az sosyallik yanlısı ve daha çok agresif (öğretmenler ve akranlar tarafından), daha çok utangaç (akranlar tarafından) ve daha çok ayrımcı (öğretmenler tarafından) sayılmıştır (Bullock, 1993:47). Hetherington, Camara ve Fatherman (1981), anne-baba yokluğu ve akademik başarının araştırıldığı 58 çalışmayı analizlerinde; tek ebeveynli ailelerin çocuklarının daha düşük notlar aldıklarını bildirmektedirler. Mevcut ebeveynin baba olduğu durumlarda erkek çocukların notlarının daha iyi olduğu saptanmıştır. Şunu akılda tutmak önemlidir: Babanın olmadığı evde, anne otoriteyi güç kullanarak erkek çocuğun agresyonunu bastırmaya çalıştığı belirtilmektedir. Amato ve Keith (1991), boşanmış ailelerin çocuklarıyla ilgili yapılan 92 çalışmanın metaanalizini yapmışlardır. Boşanma sırasında çocuğun yaşının, çocuğun psikolojik ve sosyal uyum ve anne-baba ile ilişkileri üzerine en anlamlı etki eden faktör olduğunu saptamışlardır. Her çocuğun gelişim hızı aynı olmasa da, aynı yaş grubundaki çocuklar benzer özellikler taşır. Ailenin dağılması, aynı yetişkinlerde olduğu gibi, çocuklarda da birçok değişik duygusal tepkiye yol açar. Çocuklar bu duyguları ilerideki yaşamlarının çeşitli aşamalarında tekrar tekrar yaşayabilirler. İçinde buldukları yaşa göre bazı duygular öne çıkar, diğerleri geri planda kalıp ileriki yaşlarda tekrar yoğunluk kazanır. Bu dönemde çocuklar yaşadıklarına bir anlam verebilmek için fantezilere ve masallardaki büyülü olaylara sığınabilirler. Doğadaki olayların merkezinin kendileri olduklarını inandıkları için anne ya da babanın gidişinin kendisinin suçu olduğunu düşünürler. Hayallerinde, anne babanın hiç ayrılmadığını kurar, reddedilme ve kaybetme duyguları ile başa çıkabilmek için türlü şeyler uydururlar (<http://www.turkkeyif.com/cocuk-sagligi-ve-bakimi/3977-cocuk-psikolojisi-5.html>).

Ölüm, boşanma ve ayrı yaşama nedeniyle aileden annenin, babanın ya da her ikisinin ayrılması, çocukların yetişmesini tehlikeye düşürür. Özellikle anne-babanın ayrılması, çocuk çok küçük yaşlarda olduğu zaman, çocuğun büyüme güçlüklerini daha da artırır. Babanın erken ölmesi, ailenin ekonomik

durumunu sarsmakta ve geride bıraktığı aile, kendi geçimini sağlamak için zor duruma düşmektedir. Annenin çalışmak zorunda kalması, çocukları başsız, sahipsiz bırakmakta, bazen yaşı çalışmaya elverişli olmamasına rağmen, çocukların çalışma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Yetiştirme yurtlarında, anne-baba şefkatinden yoksun olarak büyütülen çocukların gösterdiği kişilik bozuklukları, anne-baba şefkatinin çocuklara ne kadar gerekli olduğunu göstermiştir. Şefkatten yoksun olarak yetişen çocuklar, zekâları yüksek olmalarına karşın, geri imiş gibi davranmakta; konuşamamakta; etkin olamamakta; aşırı derecede içekapanık, çekingen olmaktadırlar. Küçük yaşlarında şefkatten yoksunluğunun nedeni ile çocuklarda görülen kişilik bozuklukları, yetişkin yaşlarına kadar etkisini sürdürmektedir (<http://www.frmtr.com/pedagoji-staj-ders-notlari/858470-cocugun-psiko-sosyal-gelisiminde-ailenin-rolu.html>).

Anneden, babadan veya her ikisinden ayrı büyüyen çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda, çok iyi bakılıp beslenseler dahi, yaşitlarına oranla zihinsel ve bedensel yönden geri kaldıkları, hayata küsmüşçesine iç dünyalarına çekildikleri, bakıcılarıyla duygusal ilişkiye giremedikleri ve sevgi bağı kuramadıkları görülmektedir. İlk beş yıl içinde boşanma sonucu anne veya babadan ayrı kalan çocuklarda, güven eksikliği sebebiyle, öğrenilmiş davranışlarda bile geriye dönüş başlamaktadır. Ailenin dağılması ile birlikte bu çocuklar altını ıslatmak, kekelemek, tikler oluşturmak ve kurallara uymamak gibi çeşitli davranış bozuklukları göstermekte, kreş hizmetlileriyle ve anaokulu öğretmenleriyle sağlıklı ilişkiler kuramamaktadır. Suçlu çocuklar üzerinde yapılan araştırmalar, bu çocukların genellikle parçalanmış ailelerden geldiğini göstermektedir (<http://www.bebekizi.com/yazioku/686-dagilmis-ailelerde-mutsuz-cocuklar>). Bu noktada okula giden öğrencilerde başarısızlık ortaya çıkabilir. Çocuklar diğer arkadaşları yanında eksiklik duygusu yaşayabilirler. Özellikle anne ya da babanın çocuğu hiç görmediği, aramadığı durumlarda çocuk ezik yetişir. Babayı veya anneyi ararken bir yandan da neden bırakıp gitti diye öfke duyar. Hatta bazıları nefret eder (<http://www.turkkeyif.com/cocuk-sagligi-ve-bakimi/3977-cocuk-psikolojisi-5.html>).

BÖLÜM IV

4. YATILI İLKÖĞRETİM BÖLGE OKULU (YİBO)

4.1.Tanımı ve Amacı

Yatılı ilköğretim bölge okulları (YİBO), yurdumuzda nüfusun az ve dağınık olduğu yerleşim yerlerinde (köy, mezra, kom, oba) zorunlu eğitim çağına gelmiş çocukların sekiz yıllık eğitim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulmuş okullardır. Bu okullarda öğrencilere eğitim – öğretimin yanı sıra eğitimleri boyunca barınma, yeme, içme vs. imkânlar da sağlanmaktadır.

YİBO'lar da 1962 yılında 222 Sayılı İlköğretim ve Temel Eğitim Kanunu'na göre hazırlanan Bölge Okulları Yönetmeliği'nin 1. maddesindeki **“Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup birbirlerine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde yatılı ilköğretim okulları açılır.”** hükmü gereğince planlaması yapılarak açılmaya başlanmıştır. Daha sonra 1739 Sayılı Millî Eğitim Kanunu'nun 25. ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 9. maddesi çerçevesinde yatılı ilköğretim okullarının açılmasına devam edilmiştir. **1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 25. maddesi** gereğince nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde köyler gruplaştırılır, merkezî durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmamanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurulur. **222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasası'nın 9. maddesi (değişik birinci fıkra: 16.8.1997 – 4306 / 1. md.)** gereğince ilköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir. Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 22.maddesi ve Taşımali İlköğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince zorunlu eğitim çağındaki öğrenciler, yatılı ilköğretim bölge okuluna alınırlar.

YİBO'ların amaçları aşağıdaki gibidir (Demir ve diğerleri, 2008):

Türk millî eğitiminin amaç ve ilkeleri doğrultusunda;
 Öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirerek onları hayata ve üst öğrenime hazırlama, Öğrencilere, Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsetme ve Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na, demokrasinin ilkelerine, insan haklarına, çocuk hakları ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak haklarını kullanma, başkalarının haklarına saygı duyma, görevini yapma ve sorumluluk yüklenebilen birey olma bilinci kazandırma, Öğrencilerin millî ve evrensel kültür değerlerini tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini bu değerlere saygı duymalarını sağlama, Nüfusu dağınık olan yerleri öğretmene ve okula kavuşturma, Öğrencileri kendilerine, ailelerine, topluma ve çevreye olumlu katkılar yapan; kendisi, ailesi, çevresi ile barışık ve başkalarıyla iyi ilişkiler kuran; iş birliği içinde çalışıp hoşgörülü ve paylaşmayı bilen; dürüst, erdemli, iyi ve mutlu yurttaşlar olarak yetiştirme, Öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine ve sosyal, kültürel, eğitsel, bilimsel, sportif ve sanatsal etkinliklerle millî kültürü benimsemelerine – yaymalarına yardımcı olma, öğrencileri kendilerine güvenen, sistemli düşünebilen, girişimci, teknolojiyi etkili biçimde kullanabilen, planlı çalışma alışkanlığına sahip estetik duyguları ve yaratıcılıkları gelişmiş bireyler olarak yetiştirme, Öğrencileri ailesine ve topluma karşı sorumluluk duyabilen, üretken, verimli, ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunabilen bireyler olarak yetiştirme, Doğayı tanıma, sevme, koruma ve bunun yanında insanın doğaya etkilerinin neler olabileceğine, bunların sonuçlarının kendisini de etkileyebileceğine ve bir doğa dostu olarak çevreyi her durumda koruması gerektiğine dair bilinç kazandırma, Öğrencilere bilgi yükleme yerine bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma yöntem ve tekniklerini öğretmek öğrencileri bilimsel düşünme, çalışma ve araştırma alışkanlığına yöneltme, 2. kademesi bulunmayan ilköğretim okullarında 5. sınıfı tamamlayan öğrencilerin ilköğretimi tamamlayabilmelerini sağlama, Öğrencileri bilimsel düşünme, araştırma ve çalışma becerilerine yöneltme, öğrencilerin, sevgi ve iletişimin desteklediği gerçek öğrenme ortamlarında düşünme becerilerini kazanmalarına, yaratıcı güçlerini ortaya koymalarına ve kullanmalarına yardımcı olma, Öğrencilerin kişisel ve sosyal araç, gereç, kaynaklar ile zamanı verimli kullanmalarını, okuma zevk ve alışkanlığı kazanmalarını sağlamak yatılı ilköğretim bölge okullarının amacıdır.

4.2. YİBO'ların İlkeleri ve Tarihçesi

İlkeleri

Yatılı ilköğretim bölge okullarının bir yandan öğrencilerin kişisel gelişimleri, diğer yandan da sosyal ve kültürel kalkınma adına önemli işlevleri vardır. İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne göre yatılı ilköğretim bölge okullarının eğitim ve öğretim uygulamalarında aşağıdaki genel ilkeler göz önünde tutulmalıdır:

- İlköğretimde sekiz yıllık kesintisiz eğitim, ilköğretim çağındaki her Türk vatandaşının hakkıdır ve zorunludur.
- Yatılı ilköğretim bölge okullarında karma eğitim – öğretim yapılır.
- Yatılı ilköğretim bölge okullarında derslerde ve ders dışı etkinliklerde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılması temel hedeftir.
- Okulda her fırsattan faydalanılarak öğrencilerin temizlik ve sağlık alışkanlıkları kazanarak sağlıklı yaşamaları için gerekli önlemler alınır, spor etkinliklerine yeterince yer verilir.
- Yatılı ilköğretim bölge okullarının kuruluş ve işleyişi ile her türlü eğitim – öğretim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında Atatürk ilke ve inkılâplarına uyulur. Evrensel değerler içinde millî kültürün öğrenilmesine ve geliştirilmesine önem verilir.
- Yatılı ilköğretim bölge okulları dil, ırk, cinsiyet, felsefî inanç ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişi, zümre veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz.
- Yatılı ilköğretim bölge okullarında eğitim – öğretim etkinlikleri; öğretim ilkeleri, öğrenci seviyesi, çevre özellikleri ve programda belirtilen esaslar dikkate alınarak İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 5. maddesindeki amaçları gerçekleştirecek şekilde düzenlenir ve uygulanır.
- Yatılı ilköğretim bölge okullarında herkese imkân ve fırsat eşitliği sağlanır. Ekonomik durumu iyi olmayan öğrenciler, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacıyla, parasız yatılılık imkânlarından yararlandırılır. Özel eğitim gerektiren ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.
- Okulun her yerinde ve her durumda temizlik ve düzenin sağlanmasının yanında derslik, laboratuvar, işlik, yemekhane ve yatakhane gibi yerlerde ısı, ışık

ve havalandırmanın sağlık şartlarına uygun olması, öğrencilerin kılık kıyafetlerinin sağlıklı ve düzenli olması için gerekli önlemler alınır.

— Eğitim – öğretim hizmetleri düzenlenirken öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri ile toplumun ihtiyaçları dikkate alınır.

— Demokrasi bilincinin geliştirilmesi amacı ile öğrenci, öğretmen, yönetici, personel ve velilerce kurumda işbirliği, iş bölümü, seçme, seçilme, katılma ve düşüncelerini açıklayabilme gibi demokratik kuralların uygulandığı sevgi, saygı ve hoşgörüyeye dayalı bir çalışma ortamı oluşturulur.

— Yatılı ilköğretim bölge okullarında uygulanan program, yöntem ve teknikler ile kullanılan eğitim teknolojisi bilimsel ve teknolojik gelişmelere göre yenilenerek okul, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli geliştirilir.

— Yatılı ilköğretim bölge okullarında açıklık ve şeffaflık ön planda tutularak eğitim – öğretim – yönetim etkinliklerinin kurul ve komisyonlarca yürütülmesi, öğrenci, öğretmen, veli ve çevrenin gözetim ve denetimine açık tutulması sağlanır.

— Ders süresi 40 dakikadır. Teneffüsler için en az 10'ar dakika zaman ayrılır. Yemek ve dinlenme için en az 60, en çok 90 dakika ara verilir. Ayrıca etüt için sabah bir ve akşam iki ders saati olmak üzere günde üç ders saati ayrılır.

— Kaynakların etkili ve verimli olarak kullanılması, eğitim – öğretimin kalitesinin artırılması ve kurumun rekabet gücünün geliştirilmesi sağlanır.

— Okul ile aile ve çevrenin iş birliği sağlanır.

— İlköğretimde öğrenciler oldukları gibi kabul edilir ve her öğrenciye değer verilir.

— Öğretmen yeri geldikçe günlük olaylara ve fırsat eğitimine yer verir.

— Öğrencilere temel bilgi, beceri ve değerleri kazandırmak; öğrencilerin davranış, ilgi ve yeteneklerini belirlemek, programlar doğrultusunda başarılarını bir bütün olarak değerlendirmek, meslek alanlarını tanıtmak ve yönlendirmek için gerekli önlemler alınır.

— Öğrencilerin beden, ruh ve sosyal bakımdan sağlıklı olarak gelişmeleri için önlemler alınır, beslenme ile ilgili gerekli bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırılır.

— Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin akranlarıyla kaynaştırma uygulamaları ile eğitimlerini sürdürmeleri esastır. Bu öğrenciler eğitimlerini diğer öğrencilerle

aynı sınıfta sürdürebilirler. Kaynaştırma yoluyla eğitim uygulamalarında özel eğitimle ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

— Yatılı ilköğretim bölge okullarında ayrıca hiç okulu olmayan veya birinci kademesi olup da ikinci kademesi olmayan ilköğretim çağındaki öğrencilerin sekiz yıllık kesintisiz eğitimi sağlanır.

Tarihçe

1942 yılına kadar köylerde açılmış olan okulların yaklaşık yarısına yakını üç sınıflı ve öğretmenli, geri kalanı da beş sınıflı, öğretmenli veya eğitimci öğretmenli okullardır. Üç sınıflı okullardan çıkanlara dördüncü ve beşinci sınıflarda okuma imkânı verebilmek için özellikle üç sınıflı okulların çoğunlukta bulunduğu bölgelerde pansiyonlu veya pansiyonsuz “köy bölge okulları” açılmasının faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu okullar yalnız eğitimci öğretmenli, öğretmenli veya öğretmenli eğitimci öğretmenli olabilmektedir. Bu bölge okulları cumhuriyetin ilk yıllarında kurulması istenen yatılı mekteplerin devamıdır. 1958 yılında 19.000 m² bir alanda “bölge yatılı erkek okulu” olarak inşa edilen, 1959 – Mart ayında Afganistan’dan gelen 9 yatılı öğrenciyle yatılı okul olarak eğitime başlayan, 1963 – 1964 öğretim yılında yatılı kız öğrencilerin de alınmasıyla ilk YİBO ve PİO’ların temeli Adana ili, Ceyhan ilçesi, Mustafabeyli kasabasında atılmıştır. Yatılı ilköğretim okulları; 1962 yılında 222 Sayılı İlköğretim ve Temel Eğitim Kanunu’na göre hazırlanmış “Bölge Okulları Yönetmeliği”nin 1. maddesindeki “Çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup birbirlerine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde, yatılı ilköğretim okulları açılır.” hükmü gereğince planlanarak açılmaya başlamıştır. YİBO’larda öğrenim gören 6 – 14 yaş arasındaki öğrenciler, devlet denetimi ve gözetimi altında eğitimde fırsat eşitliğinden faydalanmakta ve buldukları yörenin gelişimine katkıda bulunmaktadır. 1997 – 1998 öğretim yılında sekiz yıllık zorunlu eğitim uygulamasının başlatılması ile birlikte bu okullar daha da önem kazanmış ve sayılarının hızla artırılarak yaygınlaştırılması yoluna gidilmiştir. 114306 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra yeni YİBO ve PİO’ların yapımı hızlandırılmış, ayrıca YİBO ve PİO’lardaki hizmetlerin aynı olması sebebiyle 2006 yılında PİO’ların isimleri de “yatılı ilköğretim bölge okulu” olarak

değiştirilmiştir. Hâlihazırda İlköğretim Genel Müdürlüğüne bağlı 603 YİBO'da eğitim – öğretim devam etmektedir. Sonraki yıllarda 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 25. ve 222 Sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 9.maddeleri çerçevesinde yatılı ilköğretim bölge okulları (YİBO) ve pansiyonlu ilköğretim okullarının (PİO) açılmasına devam edilmiştir. Kırsal kesimde okulu olmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan çağ nüfusu ile yoksul ve fakir ailelerin çocuklarının ilköğretim hizmetlerine kavuşturulması amacıyla yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulları açılmıştır. Bu okullarda öğrenim gören çocuklarımızın yiyecek, giyecek, barınma, ders kitabı, defter, harçlık gibi ihtiyaçları ile ders araç – gereçlerinin tamamı Millî Eğitim Bakanlığınca karşılanmaktadır.

4.3.YİBO'larda Okuyan Çocuklar ve Aile İlişkileri

YİBO, sadece bir eğitim kurumu değil aynı zamanda öğrenciler için beslenme ve barınma olanaklarının da sunulduğu sıcak bir yuva, öğrenci ve öğretmenlere unutulmayacak yeni anılara ev sahipliği yapan eğitim kurumlarıdır. Ailesinden kilometrelerce uzaklıktan gelen çocuğu bekleyen ilk zorluk, aileden uzak kalma durumudur. İlk yadırganan bu durum zamanla yerini güzel ve sıcak arkadaşlıkların kurulmasına, öğretmenlerin birer anne-baba olarak kabul görmesine bırakacaktır. Önceleri kaynaşma sıkıntısı yaşayan çocuk, zamanla okula alışmakta hatta bazen ayrılmak dahi istememektedir. Tabi ki bu durum bütün öğrenciler için geçerli değildir. İlköğretim I. kademe 1.,2. ve 3. sınıf öğrencileri, küçük olma dezavantajları ile bu sıkıntıyı daha yüksek seviyede yaşamaktadır. Aileden ilk ayrılışın yarattığı özlem bir tarafa çocuklar; tuvalet, banyo ve yemek yeme gibi alışkanlıklarda da büyük sıkıntılar yaşamaktadır. Bu sıkıntıyı bir nebze olsun azaltma adına okula yeni gelen 1.sınıf öğrencileri, okula alıştırma süreci (oryantasyon) kapsamında ilk hafta derse giriş çıkışlarda kurallara uymaktan muaf tutulur.

Altı saatlik ders dilimi, sabah ve akşam etütleri yani kısacası günün yirmi dört saatini burada geçiren çocuk; okul, öğretmen ve arkadaşlarını ikinci bir aile olarak özümsemektedir. Yatılı öğrencilerin beslenme, barınma, giyecek, aylık maaş ve kırtasiye gibi ihtiyaçları devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu da

YİBO'ları öncelikli tercih kılan önemli bir unsurdur. Köylerinde herhangi bir ilköğretim bulunmayan ve özellikle sosyo ekonomik düzeyi düşük olan aileler, bu okulları tercih etmektedir. Bu okullar fiziksel alt yapısı ve donanımı ile görsel sanatlar, müzik atölyeleri, çok amaçlı salon ve tiyatro gibi sosyal etkinliklerin de katılımı ile ilçenin en gözde okulu olma misyonunu elinde tutmaktadır.

YİBO'lar coğrafi engellerin (özellikle sonbahar ve kış mevsimlerinde) bolca yaşandığı Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde görülmektedir.

Coğrafi Bölgeler	Okul Sayısı	Pansiyon Kapasitesi	Yatılı Öğrenci Sayısı			Boş Kapasite	Kapasite Üstü
			KIZ	ERKEK	TOPLAM		
Karadeniz Bölgesi	153	42449	13461	16542	30003	12813	367
Doğu Anadolu Bölgesi	184	76786	22109	38446	60555	17943	1712
İç Anadolu Bölgesi	67	18831	5353	6709	12062	6878	109
Ege Bölgesi	28	6622	1865	2771	4636	1987	1
Marmara Bölgesi	20	4240	1283	2043	3326	1019	105
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	78	38432	8517	17750	26267	12703	538
Akdeniz Bölgesi	59	17559	5634	7847	13481	4296	218
Türkiye Geneli Toplam	589	204919	58222	92108	150330	57639	3050

Tablo 1. Coğrafi Bölgelere Göre Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Öğrenci Sayıları

Tablo incelendiğinde; 184 okul, 60555 toplam öğrenci ile Doğu Anadolu Bölgesi, 153 okul, 30003 toplam öğrenci ile Karadeniz Bölgesi ve 78 okul, 26267 toplam öğrenci kapasitesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi ilk sıralarda yer almaktadır. Okul çağındaki kızlar, bağda, tarlada ve ev işlerinde çalıştırılmakta, erkek çocuklara göre daha az eğitim şansı tanınmaktadır. Erkek öğrenci sayısının kız öğrenci sayısına olan istatistiksel üstünlük, velilerin kız öğrencileri okula gönderme konusundaki olumsuz tutumlarını göz önüne sermektedir.

Bugün binlerce çocuk YİBO gerçeği sayesinde eğitim hayatına devam edebilmektedir. Çocukların eğitimi konusunda velilerin bilinçsiz ve duyarsız oluşu, ailede yaşanan iç ve dış çatışmalar, çocukların eğitim sürecine büyük

ölçüde ket vurmaktadır. Yedi yaşından itibaren sorumluluk alan çocuk, kişisel gelişiminin büyük bir kısmını burada tamamlamaktadır. Öte yandan sağlıklı bir yaşam için temizlik ve sağlık alışkanlıkları düzenli takip edilip spor aktivitelerine yeterince yer verilirken sosyalleşme sürecine aktif katılımın sağlanması yönünde çalışmalar tertiplenir. Yaratıcı drama, koro ve resim gibi etkinlikler, öğrencinin kendisini tanımasına, özgüven duygusunun pekişmesine ve pozitif bir kişiliğin ortaya çıkmasına zemin hazırlamaktadır. Bütün bunlara karşın, ailenin sağlanması gereken duygusal doyum eksik kalmaktadır.

YİBO' da çocuk, yirmi dört saat boyunca nöbetçi öğretmenlerin gözetimi altındadır. Nöbetçi belletici öğretmen, çocukların kahvaltısı, öğle ve akşam yemekleri, sabah ve akşam etütleri, öğrenci banyo ve sağlık durumları ile okulun genel durumundan sorumlu olan kişidir. Olaya bu açıdan yaklaşıldığı zaman, bu okullara atanan öğretmenlerin daha özverili, bilinçli ve duyarlı olmaları gerekmektedir. Çünkü burada maddi unsurlardan yoksun öğrenciden tutun da yetim ve öksüz olan yüzlerce çocuğa rastlamak içten bile değildir. Bu bakımdan öğretmen, yeri geldiğinde çocukları bir anne-baba gibi sahiplenebilmelidir. Çocuklar, onlara aşılana bir çizgiyi, bir notayı, bir kelimeyi hayatları boyunca unutmaz.

Kız öğrenciler için, sayılarının az oluşu, ergenlik sıkıntıları, kadın öğretmenlerin yok denecek kadar az olması ayrı bir sorunu gündeme getirmektedir. İlköğretim çağında olup eğitim-öğretim hayatına çeşitli nedenlerden ötürü devam edemeyen kız öğrenciler için 17 Haziran 2003 tarihinde İlköğretimde okullaşma oranının en düşük olduğu 10 ilde, dönemin Milli Eğitim Bakanı Hüseyin Çelik tarafından "Haydi Kızlar Okula" kampanyası başlatılmıştır. Kampanya MEB ile UNICEF işbirliğinde yürütülmüştür. Kampanya; 2003 yılında 10 il, 2004 yılında 23 il ve 2005 yılında 20 il olmak üzere toplam 53 ili kapsamıştır. 2003 yılında; Ağrı, Batman, Bitlis, Diyarbakır, Siirt, Hakkâri, Şanlıurfa, Şırnak, Muş, Van illerinde uygulanmıştır. 2004 yılında; Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Adıyaman, Ardahan, Aydın, Bingöl, Edirne, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Iğdır, Kahramanmaraş, Kars, Kilis, Manisa, Mardin, Mersin, Niğde, Osmaniye, Tokat illerinde uygulanmıştır. Bu

kampanya vasıtası ile köy köy, ev ev dolaşarak tespit edilen yüzlerce kız öğrenci, eğitime kazandırılmıştır. YİBO'larda gözlenen bir başka sorun ise hala bazı okullarda koğuş sisteminin güncelliğini koruyor olmasıdır. Oysa oda sistemine geçilerek öğrencilere sorumluluk bilincinin aşılması daha isabetli bir karar olacaktır. Bu durum, gelecekte ailesinden uzak herhangi bir şehirde lise ve üniversite eğitimini tamamlayacak olan çocuğa, hayatı tanıma ve kişilik geliştirme adına büyük bir adım olacaktır. Sorumluluğunun bilincinde olan birey, topluma her açıdan yararlı ve sağlıklı bir neslin portresini oluşturacaktır. Öğrenciler, grup etkileşim çalışmaları ile paylaşma, yardımlaşma ve araştırmayı öğrenir. Ayrıca çocuğun özel yaşam/mahremiyet hakkı da gözetilmiş olacaktır.

YİBO						PİO			
YILLAR	OKUL SAYISI	KAPASİTE	KIZ	ERKEK	TOPLAM	OKUL SAYISI	KAPASİTE	KIZ	ERKEK
1994–1995	125	62.311	16.015	51.480	67.495	24	4.524	339	1.841
1995–1996	133	67.808	12.456	50.428	62.884	23	4.240	171	1.758
1996–1997	143	70.252	12.483	52.782	65.265	27	4.217	208	2.244
1997–1998	157				67.597	64			
1998–1999	184	91.588	16.183	61.189	77.372	117	20.511	2.940	7.210
1999–2000	223	108.104	18.549	69.223	87.772	167	31.864	4.551	12.437
2000–2001	270	131.251	27.826	87.560	115.386	237	50.248	10.009	21.621
2001–2002	282	137.518	31.728	87.395	119.123	241	50.960	12.659	25.822
2002–2003	287	139.545	34.040	89.339	123.379	259	54.831	14.151	29.033
2003–2004	291	142.101	35.965	84.620	120.585	275	59.534	16.451	31.218
2004–2005	301	146.006	37.807	85.586	123.393	281	60.665	17.581	31.514
2005–2006	301	144.463	38.433	78.666	117.099	288	62.662	17.653	29.664
2006–2007	597	210975	58225	107243	165468	PİO' lar YİBO 'ya Dönüştürüldü			
2007–2008	592	204.925	96916	55863	152779				
2008–2009	589	204919	58222	92108	150330				

Tablo 2.Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Sayısal Gelişmeler

1994–1995 yılları arasında 125 okul sayısı ile 16.015 kız, 51.480 erkek öğrenci ile eğitim-öğretim görülmüştür. 1994–1995 ile 2008–2009 yıllarını kıyasladığımız zaman karşımıza anlamlı bir fark çıkmaktadır. 125 olan okul sayısı 589'a, 16.015 olan kız öğrenci sayısı 58.222'ye ve 51.480 olan erkek öğrenci sayısının 92.108'e kadar çıktığı görülmektedir.

1994–1995 yılları arasında neredeyse erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısının üç katına tekabül etmektedir. 2008–2009 yıllarına bakıldığında erkek öğrenci sayısı kız öğrenci sayısının yaklaşık iki katıdır. Tabloda olumlu bir artış söz konusudur. Sadece 2007–2008 yılları arasında bir yıl öncesinden PİO'ların YİBO'lara dönüştürülmesiyle birlikte kız öğrenci sayısı erkek öğrenci sayısından fazla olduğu görülmektedir.

4.3.1. Sosyo – Kültürel Durum

YİBO'larda yatılı eğitime dâhil olan öğrenciler ve aileleri, elbette ki köylerde yaşamaktadır. Çocuk, köyde sınırlı bir çevre içinde yaşar. Çocuğun sosyal yaşamı köyde bulunan insanlarla sınırlıdır. Farklı çevrelerle karşılaşmama; kendini iyi ifade edememekle beraber dar bir hayal gücü ile sonuçlanabilir. Bu durum, anne-babalar için de geçerlidir. Hayvancılık ve çiftçilikle uğraşan anne-baba, sosyal aktivitelere oldukça yabancı kalmaktadır. Sanat, edebiyat ve sinema gibi bir toplumun kültürel yapı taşlarına uzak yetişen anne-baba, birçok olumsuz olguları da beraberinde büyötmektedir. Sahip olunan bu primitif anlayış; okur-yazar kişi oranının düşük olma durumu bir yana, çocuk yaşta denilebilecek kızları evlendirmekte, nüfus planlamasına önem vermemektedir. Yaklaşık olarak yedi-sekiz olan ortalama çocuk sayısı bu durumu kanıtlar niteliktedir.

YİBO'ya gelen çocuk, önceleri sosyalleşme problemi yaşamakta, sosyal çevreye mesafeli durmaktadır. Hemşerilik kavramı aynı köylülüğe indirgenerek sürekli olarak kendi köylüsü ile beraber olmayı daha güvenli kılmaktadır. Dolayısıyla bu durum çeşitli sorunlara neden olmaktadır. Örneğin çocuk, okuduğu bir kitabı dahi anlamakta güçlük çekmektedir. Çünkü kelime dağarcığının sınırlı düzeyde kalması söz konusudur.

YİBO'ların buldukları bölgedeki toplumsal ve kültürel yaşantıya olan etkilerinden bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür (<http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eky/ibrahimer.doc>) :

1. Okur-yazarlık ve okullaşma oranının artmasını olumlu yönde etkilemiş, kırsal kesimdeki çocuklara eğitim imkânı tanımıştır.
2. Kız çocuklarının okula kayıt ve devam oranında artışa yol açmıştır.
3. Sağlık, nüfus planlaması ve hastalıklardan korunmada bilinçlenmeye yol açmıştır.
4. Doğal afetlerden korunma konularında bilinçlenmeye yol açmıştır.
5. Çocuk suçluluğu, çocukların çalıştırılması ve çocuk yaşta evlenmeler konularında bilinçlenme yol açmıştır.
6. Demokratik hak ve özgürlükler konusunda bilinçlenmeye yol açmıştır.
7. Düşünce ve yaşam tarzında gelişmelere yol açmıştır.
8. Seyahat, giyinme ve kitap okuma alışkanlıklarında gelişmelere yol açmıştır.
9. Sosyal, sanat ve eğitim etkinliklerine katılımında artışa yol açmıştır.

4.3.2. Ekonomik Durum

YİBO'lar, coğrafi engellerin ve iklimin yaşamı zorlaştırdığı, sosyo-ekonomik bakımdan alt gelir grubuna mensup ailelerin çoğunlukta olduğu bölgelerde kurulmuştur. Yatılı okulların gerekçesi, sadece coğrafi özellikler ve göç olgusuna bağlı değildir. Bu etkenlerin yanı sıra 'eğitimde fırsat ve olanak eşitliği' ilkesinin zorunlu bir sonucu olarak, maddi olanaklardan yoksun öğrencilerin her türlü eğitim – öğretim, kırtasiye, beslenme, barınma, harçlık vb. gereksinimlerinin karşılanması gerekliliği de bu okulların varlığı için gerekçe teşkil etmektedir.

Eğitim sürecine aktif olarak katılamayan binlerce köy çocuğu, maalesef eğitim ve öğretim hakkından mahrum kalmaktadır. Hayvancılık ve çiftçilikle uğraşan anne-baba, ancak kalabalık olan nüfusa bakabilmektedir. Kendi köyünde bir okul bulunamayan veli, uzak bir noktada bulunan okullara çocuğunu gönderememektedir. Barınma ve ulaşım sorunu, veliyi okuldan soğutan başka olgulardır. YİBO'ların işleve geçirilmesi ile bu durumun büyük bir oranda ortadan kalktığı söylenilebilir.

BÖLÜM V

5. ÇOCUĞU TANIMA YÖNTEMİ OLARAK RESİM

5.1. 7–9 Yaş Grubu Çocuğunun Genel Özellikleri

Arnheim (2007:244)'e göre İnsan, doğanın karmaşık şekillerini algılamak için kendisi için duylara kolay ve zihne anlaşılabilir gelen basit şekiller yaratır. Bu şekillerin işlevlerinden biri, zihnindeki mimetik olmayan imgelerin fiziksel karşılıklarını üretmektir -"soyut"resimler, bilimsel şemalar, aritmetik kavramlar. Bu nesnelere ve imgelere, temsil ettikleri daha karmaşık durumlar açısından soyut olmalarına karşın, bir çocuğun zihninin tümüyle erişebileceği algılanabilir, tikel kendiliklerdir. Cuisenaire Reporter, şu gözlemiyle gerçeğin çok da uzağına düşmeyebilir: "Soyutlama yapma gücü, 6–9 yaşlarında doruğa ulaşır. Lowenfeld'e göre, bu yaş grubunda çocuklar, daha az ben merkezli olurlar ve objeleri sadece kendileriyle ilişkisinden değil, birbirleriyle olan ilişkileriyle de gösterirler. Çocukların 6 yaşından 9 yaşına kadar sanatsal becerileri hızla gelişir. Bu becerilerin ilk ve en önde geleni, görsel sembollerin ve insan figürleri, hayvanlar, evler, ağaçlar ve çevredeki diğer objeler için gerçek şemaların gelişmesidir. Bir insanı dairesel bir baş, şekilli bir saç, kollar ve bacaklar ile bir ağacı genellikle kahverengi bir gövde ve yeşil tepeli olarak; sarı bir güneşi kâğıdın köşesinde ve evi sivri üçgen çatılı göstermek gibi sembollerin çoğu çocuk resimlerinin çoğunda oldukça standarttır. Bir önceki evrenin iribaşı yerini tamamen gövdesi ve ayrıntıları olan bir insan figürüne bırakmıştır ve şekil artık genellikle bir yer çizgisine oturmuştur. Bu çizgi ya resmin alt kısmına çizilmiştir ya da kâğıdın kenarı yer çizgisi gibi kullanılmıştır. Çocuklar yer ve gök çizgilerini koysalar da henüz dünyayı gerçekten üç boyutlu temsil etmeye çalışmazlar. Altı yaşındaki normal bir çocuk derinliği gösteremez. Yedi sekiz yaşına geldiğinde masa hala aynı şekilde çizilir ancak objeler artık masanın üzerine oturmuştur. Çocuklar masanın yüzünden dışarı doğru çıkan dört ayağını göstermenin yanı sıra masanın üstünü kuş bakışı çizerek de üç boyutu göstermeye çabalayabilirler. Çocuklar arabanın dört tekerleğini de, sandalyenin dört

bacağını da göstererek çizebilir. Çocuklar, içi görünen veya röntgen gibi içindeki her şeyin görülebildiği resimler de yaparlar. Winner (1982) aslında iki farklı tip röntgen resmi olduğunu saptar. Bir tanesi, hayvanın midesindekiler gibi bir nesnenin veya bir şeyin içinde olanları gösteren resimlerdir. Diğer tip röntgen resimleri ise, mesela birisinin masanın arkasında olduğunu gösterebilmek için, şeffaflık içerir. Örneğin çocuk şeffaf bir masa çizerek arkasındaki kişinin görünmesini sağlar. Bu evrede boyutları abartma çocukların özgürce kullandığı bir unsurdur. Önem, vurgulamak için boyutta çeşitlilik bu yaşta normaldir. Örneğin, eğer figürü vurgulamak istiyorsa çocuk kendini aynı resimdeki evden ya da ağaçtan daha büyük gösterebilir. Ya da çocuk top atan birini resmediyorsa kolu normalden çok daha uzun çizebilir (Akt; Malchiodi, 2005:126-130).

Yedi yaş çocuğu, gerçek ile gerçek dışılığı, soyut ile somutu fark edebilir. Artık, iyi bir gözlemci olduğu kadar, iyi de bir taklitçidir. Dokuzuncu yaşta estetik belirginleşir. Sekizinci yaşta işlevsel somut mantık gelişiminin ilk işaretleri resimlere yansır. Çizgilerde gerçeğe yakın oranlar dikkat çeker. İşlevsel mantığın bu yaşta devreye girmesi ile birlikte orantının paralellik göstermesi, resim yeteneği ile bilişsel mantık gelişiminin arasındaki ilişkiye bir kez daha dikkat çeker. Burun delikleri ve kulak çizgileri gerçek oranlara yakındır (Keskin, 2007:30-31). 7-8 yaşına kadar çocuk, kendiliğinden yaşlılarına ne açıklamada bulunur, ne de kanıt gösterir. Bunları düşünse bile, dilinin henüz egosantrizmle yoğrulmuş olması yüzünden anlatamaz. Bu nedenle resim bu yaş grubu için bir anlatım aracı olarak önemlidir. Çocuklar hep yalnız kendilerinden daha fazla ve daha iyi bilmekle yetinmeyerek aynı zamanda kendilerini anlamak konusunda da ellerinden gelen her şeyi yapan ve hatta isteklerini ve düşüncelerini bir anda tahmin eden yetişkinlerle kuşatılmışlardır. Çocukların açıkça isteklerini anlatma, hatta hiç konuşma zahmetine katlanmamaları bu tutumdan doğmaktadır. Çünkü onlar da, dinleyicilerin her şeyi kendileri kadar, hatta kendilerinden daha fazla bildikleri ve söz konusu olan her şeyi hemen anlayıverdikleri kanaati vardır. Bu zihniyet egosantrik zihniyete zıt değildir. Her ikisinin de kaynağı, çocuğun kendini dünyanın merkezine saymasıdır. Çocuk anlatım yolunun dikkat çekici bir

şekilde açık olmayışını, işte bu düşünme alışkanlıklarına bağlamak gerekiyor (Piaget, 2007:108-109).

7 ya da 8 yaşından sonra çocuklar arasında gerçek bir kavrayış söz konusu olabilir. Bu yaşa kadar anlatım ve bizzat kavrayışın egosantrik etkenleri ve diğer türemiş etkenler çocuklar arasında gerçek bir kavrayışa engel olacak kadar önemlidir. 7–8 yaşları, bu etkenlerin şiddetlerini hafiflettikleri ve hatta bir kısmının (düzensizlik) tamamen ortadan kaldırdıkları bir dönemin kanıtlarıdır. Öte yandan, karşılaşmaları hiç de geçici olmayan iki olayın bu yaklaşması dolayısıyla ki 6–7 yaşındaki çocuklarla 7–8 yaşları arasında, objektiflik çabası bakımından köklü bir fark görülmektedir (Piaget, 2007:131). 7–8 yaşlarında çocuğun resimlerinde bir değişme başlar. Piaget'in somut işlem evresi olarak tanımladığı bu evre, çocuğun resimlerinde de kimi görünür değişimlerin yer aldığı evredir. İşlemi burada "içselleşmiş bir eylem" anlamında kullanılır. İşlem, çocuğun çevresiyle somut ilişkilerden elde ettiği imgeleri usunda işlemleyerek eski simgelerle yenileri arasında bağlantı kurarak yeni bir şema oluşturmasıdır. Bu durum, çocuk resimlerinde çok kolay izlenebilir. Artık resimlerde görülen şemalar çocuğun yaşantısıyla ilgili tanıdık, bildik şeylerdir (Kırıçoğlu, 2005:88-89). Heyecanlı bir olayı, evin içerisine getirilen en küçük yeni nesneyi, bir odanın düzenlenmesindeki en küçük değişikliği, yoğun görsel yaşamımızda anımsayabilmek mümkündür. Bu alışkanlık, çocukları kuşatan nesnelerin hepsine güçlü duygusal değerler atfeder. Bu durum, yetişkin insanın hemen hemen hepsinin görsel yaşamına kıyasla çocukların görsel yaşamını, daha yoğun ve canlı yapar (Roger, 1917:226).

Çocuk düşüncesi, yetişkinin kendiliğinden bilinçli ve sistematik düşüncesinden çok hem eylem hem düşünle ilgili tavırlara (organik bir doyuruculuğa ulaşma bağlamında bu en basit iki yöntemi bir araya getiren etkinlik) daha yakındır. Çocukta kesinlikle karışık imajlardan ve şemalardan oluşmuş ve ifade edilemeyen düşünceler vardır. Güç, yaşam, ağırlık vb. fikirleri, hiç değilse kısmen bu düşünceden doğmuştur ve nesnelerin kendi aralarındaki ilişkiler, ifade edilemeyen bu ilişkilerle karışmıştır (Piaget, 2005:25-26). Çocuklar resimle kendilerini anlatmaktan yarar görür ve endişelerini, umutsuzluklarını, korkularını ve uyum, esneklik gibi daha olumlu yönlerini ortaya koyan imgeler

sunabilir (Malchiodi, 2005:166). Stern, çocuk dilinin irdelenmesinde yönlendirici bir ilkeden yararlanmış ve bir yandan da bu ilkeyi çocuk düşüncesinin lehinde genişletmiştir. Gerçekten de, çocukta düşünce dilden daha özgündür. Stern, çocuğun konuşurken yetişkini kopya ettiği gerçeğinin altını çizmektedir. Ne var ki, bu kopya çok sayıda spontan unsur içerir. Gerçekten de, çocuk her şeyi kopya etmez. Seçici bir taklitçidir o: Dolayısıyla, bazı özellikler kopya edilmiştir, bazıları ise yıllar boyunca ayıklanmıştır. Dahası, bu taklitlerin birbirlerini izleme düzeni genellikle süreklilik gösterir. Dolayısıyla, Stern, çok haklı olarak, çocuğun aldığı sindirdiği ama kendine özgü bir zihinsel kimyayla sindirdiği varsayımını geliştiriyor (Piaget, 2005:29). Çocuk çevresiyle ilgili kendine özgü yaşantılarını, iç çatışmalarını ve içsel dünyasını, dış dünyayı tanıma yolundaki çabalarını görsel bir anlatım formu olan resim ile dışa vurur, yani kendini anlatır (Kırıçoğlu, 2005:64). Çocuk, eğitimsiz bir yetişkin gibi sadece nesnelere dönükmüş gibi görünür. Düşünce yaşamına kayıtsız kalır. Bireysel görüş açılarının özgünlüğünü kaçıır. İlk ilgileri, ilk oyunları, resimleri esasen gerçekçidir ve sadece var olanın taklidine yönelmiştir. Kısaca söylemek gerekirse, çocuk düşüncesi özel bir gerçekçilik kaygısının bütün belirtilerini sunar. Dolayısıyla, her şeyden önce, çocuğun kendi ben'i ve dış dünya arasına koyduğu sınırı belirlemek saçma değil, tersine gereklidir (Piaget, 2005:34).

Çocuklar, kaslarını ritmik olarak ya da aşırı derecede kullanmaktan ve çalıştırmaktan hoşlanırlar; önceden hiçbir şeyin bulunmadığı yerde bir şeyin belirdiğini görmekten hoşlanırlar, hele bir de bu beliren şeyin, güçlü renk ya da şekillerin heyecanı ile duyularını uyarmasına bayılırlar dahası kirletmek, saldırmak ve yıkmaktan da hoşlanırlar. Başka bir yerde gördükleri şeyi taklit ederler. Bütün bunlar iz bırakır ve bir çocuğun resmini, her zaman düşüncesinin derli toplu bir kaydı olmaktan korur (Arnheim, 2007:284).

İnsan figürü, bize betimsel biçimleri ve sınıflandırmaları belirlemenin prototipini sağlar ve bu durum gelişim rehberi olan kuralların daha yakın bir analizini verir. En erken figür göstergelerinin bazı araştırmaları; bu çizimleri vücut, kulaklar, ağız, burun, gözler, baş için dairelerin kullanımında daha ilerici kılar. Aslında, ilk çizimlerin çoğunda insanların geneli, yüze ait özellikleri yuvarlak, geniş bir biçimden oluşturmaya eğilimlidir. Neredeyse küresel bir

bütünlük içerisinde, ek özellikler olarak bacaklar, saç ve sıklıkla kollar oluşturulmaya başlanır (Golomb, 2004:28). Çocuğun en iyi bildiği kişi, kendisidir. Dolayısıyla bir insan resmi, kendi iç dünyasının ve tavırlarının bir portresi olur. Çocukluk deneyimi bazı yönlerden evrenseldir; ancak çocuğu etkileyen genetik belirleyiciler ve kültür, sınıf, cinsel beklentiler ve anne babalık gibi birçok çevresel etki düşünüldüğünde oldukça değişkendir. Çocuklar için resim yapma işlemi, biyopsikososyal unsurlara ek olarak çeşitli unsurlarla da biçimlenir. Bunlara, çocukların resim yaptığı malzeme, resmi yarattıkları çevre ve kendilerinin kişisel kapasiteleri, motivasyonları, becerileri ve resim ya da sanat yapmaya duydukları ilgi dâhildir. Örneğin resim kâğıdının boyutu, çocukların neyi nasıl yaptığı konusunda önemli bir unsurdur. Standart A4 beyaz kâğıt oldukça buhranlı, heyecanlı bir çocuk için daha az tehditkârdır (daha az doldurulması gereken alan) ve daha ayrıntılı resim yapmaya teşvik ederken kimi çocukları da sınırlayabilir. Daha büyük kâğıt daha çok devinim ve oyunumsu anlatımı teşvik edebilirken/devinimi öne çıkardığı için davranışları manik veya hiperaktif olan çocuklarda tersine hiç yararlı değildir. Resim kâğıdının rengi de çocukların kullanacakları renklerin seçimini etkiler. Çoğu araştırmacı, genellikle çocuklarla resim faaliyetlerinde beyaz kâğıdı tercih etse de kimi durumlarda renkli kâğıt kullanmak önemli olabilir. Örneğin öğrenme güçlüğü, algılama sorunları veya görme bozuklukları olan çocuklarda siyah kâğıdın yararlı olduğu bildirilmiştir. Resim yapması için beyaz mum boya veya tebeşir verilmişse, fonun koyu renk olması yüksek kontrast sağlar (Malchiodi, 2005:30-57).

5.2. Çocuk İçin Bir Anlatım Aracı Olarak Resim

Kişinin iç dünyası ile dış dünya arasındaki uyum sorununda, anlatım araçları önemli rol oynar. Bir anlamda kişinin bilinçaltı süreçlerinin gizli, içsel yapısında yer alan ilişkilerin, çatışmaların, uyumsuzluğun ya da uyumun görünür hale gelmesi, anlaşılması ve yorumu anlatım yolu ile olur. Çocuk resimleri işte bu anlatım yollarından biridir. “Resim faaliyeti sırasında birey, konu seçimi ve yorumlamasıyla bize salt bir resim örneği vermemekte, resimden de öte bilgiler sunmaktadır. Çocuk bize resmiyle adeta kendisinin bir

parçasını yansıtmakta...” diyen Yavuzer ruhsal tanıda resmin rolünü açık bir dille belirtmektedir (Kırıçoğlu, 2005:65). Çocuklar, resmi sadece içsel deneyimlerini ve algılamalarını tamamlamak için değil, dış dünya deneyimlerini kendileriyle, insanlar, çevre ve hatta toplumla olan ilişkilerini anlayıp onaylamalarına yardımcı olan iç dünyalarına bağlamak için kullanırlar (Malchiodi, 2005:66). Çocuğun kendini ifade etmesinde en etkili yollardan birisi olan resim çizmek, çocuğun önceden öğrenmiş olduğu bazı sözcük ve ifade biçimlerinden daha güçlü, daha yalın bir anlatım ve iletişim aracıdır. Çocuk, genellikle ailesi, kendisi ve arkadaşlarıyla ilgili yoğun duygusal konuları veya düşüncelerini sözlü olarak anlatamaz ya da anlatmak istemez. Ancak sanat yoluyla bu duygu, düşünce, korku ve hayal kırıklıkların açığa çıkması olanaklı hale gelir. Çocuk resimleri; önemli, duygusal bir ifade aracıdır. Resimler, onların zihinsel ve duygusal özelliklerini gösteren mükemmel görsel bir yansımadır. Çocuk resimlerinde bazı nesnelere abartılması, çıkarılması veya gereğinden az vurgulanması, kardeş rekabeti, biyolojik rahatsızlıklar gibi sorunları dile getirmesi sanat yoluyla elde edilen duygusal ipuçlarıdır. Kötü davranışa maruz kalan bir çocuk, kendini sıra dışı renk veya şekillerle çizebilir, kendini tanımlamak için kullandığı sıra dışı nesnelere çocuğun kimliğini yansıtabilir (Artut, 2007:259).

Arnheim (2007:292)’e göre çocuklar, yetişkinler gibi amatördürler. Ama bozulmamış biçim duygularıyla şekil ve rengin tüm veçhelerini niyet edilmiş anlamın hizmetine tamamen verebilirler. Bu anlamda yapıtı, usta sanatçının işi gibidir. Çocuk, bize resmiyle adeta kendisinin bir parçasını yansıtmakta, olaylar hakkındaki duygu, düşünce ve görüş biçimlerini dile getirmektedir. Çocuk için resim, dinamik bir faaliyet örneği ve yalın bir anlatım aracıdır. Çocuk, dinamik bir olgudur. Sanat, onda bir “düşünme dili” şeklinde yansır. Çocuk, dünyayı kendi algıladığı biçimde görür ve bunu kendi ifadeleri içinde yansıtmaya çalışır. Küçük yaşlarda sözcüklerden daha güçlü bir anlatım aracı olan resim, bize çocuğun iç dünyası ve büyüme süreci hakkında önemli bilgiler verir (Yavuzer, 2007a:13).

Resmin çocukların kendilerini ifade edebildiği en önemli yollardan biri olduğu inkâr edilemez. Kişiliğin ve duyguların ifadesi ile sürekli ilintili olmuştur.

Çocuk resimlerinin, çocukların psikolojik durumlarını, kişilerarası stilleriyle ilgili bilgileri ve çeşitli duyguları sergileyerek iç dünyalarını yansıttığı düşünülür. Çocuklarla çalışan çoğu araştırmacı, resmi etkin tedavi edici bir yöntem olarak kabul eder; çünkü resim sözlü anlatımın yetersiz kaldığı durumlarda çocukların kendilerini ifade etmesine yardımcı olabilir (Malchiodi, 2005:23). Sanatsal etkinliğin aslının ve özünün, en iyi çocukta anlaşıldığını, çünkü duyuşal izlenimlerin ilk aşamalarının çocukta bulunduğunu belirten Britsch'e göre, görsel-duyuşal yaşantıların ön bilişsel olarak işlenmesinin belgeleri, çocuk resimleridir; bu çizimler temelden sanatsal olan bir düşünme biçiminin sonucudurlar (San, 2003:123). Silver, çocukların becerilerini anlamada resimle anlatımın işe yarayabileceği olasılığını görmüş ve dil becerileri zayıf olan çocukların (ya da başkalarını anlamada veya kendilerini resim yapma ya da başka sanatsal faaliyetlerle anlatma zorluğu olanların) kendilerini sözcüklerle olduğundan daha kolayca ifade edebileceğini saptamıştır (Malchiodi, 2005:145).

Çocukların resimle anlatımları üstüne Riley şöyle yazıyor (Akt. Malchiodi, 2005:75): "Resim kişisel dışavurum, kendinin bir uzantısı, düşünce ve duyguların görülebilir yansımasıdır. Danışan, yani burada çocuk, bu eylemler sayesinde kelimelerle olduğundan daha çok kendisinin onaylandığını ve kendisine değer verildiğini anlayabilir". Resimler, çocukların anlatımlarının kendiliklerinden ortaya çıkmasına sebep olmakla kalmaz aynı zamanda dondurulmuş kareler gibidir: Her biri onları yapan çocuğun hafifçe farklı bir yönünü yansıtır. Bir dizi resme bakınca çocuğun, zaman içinde resim yapma sürecine şahit olmak ve çocuğun yaptığı resimleri tarif edişini duymak, çocuğun daha tam bir tanımlamasını verir.

Resim yapmak, depresyon yaşayan çocuklarda önemli bir amaca hizmet eder, zira onlara hissettikleri üzüntü kadar yaşadıkları öfke, endişe ve hayal kırıklığını da ifade etmelerine olanak sağlar. Resimler, karmaşık duyguların ifade edilmesine ve çocukların kendilerine yardım eden yetişkine kişisel öykülerini iletmesine fırsat verir. Wadeson (1971), depresyondaki yetişkinlerin resimlerini incelemiştir; şiddetli depresyon varsa daha az renk kullanıldığını, boş alanların arttığını, sürece daha az çaba verildiğini ve de hem daha sınırlı hem

de daha az anlamlı imgelerin dâhil edildiğini belirtmiştir (Akt; Malchiodi, 2005:168).

5.2.1.Çocuk Resimleri Araştırmalarının Kısa Tarihçesi

Çocuk sanatına olan ilginin 1885–1920 yılları arasında oldukça fazla olduğu dikkati çekmektedir. Bu dönemde birçok değişik ülkede -kendiliğinden çizilmiş olan- çocuk resimlerini biriktirme, onları betimleme ve sınıflandırma çabaları görülmüştür. Belki de çocuk resmiyle ilgili yapılan ilk araştırmaların elde etmiş olduğu en büyük başarı, çocuk resminin gelişim aşamalarını temel alarak sınıflandırma girişimidir. Çocuk resmindeki bu gelişim aşamalarını tanımlama konusunda özellikle Kerschensteiner, Rouma ve Luquet'nin önemli katkıları olmuştur. Kerschensteiner, Almanya'daki okul çocuklarının binlerce resmi üzerinde yaptığı inceleme sonunda yaşları da göz önünde bulundurarak üç temel kategoriye ulaşmıştır. Bunlar: Şematik resim, görsel görünüşe göre çizilen resim ve üç boyutlu mekânı temsil eden resimlerdir. Belki de bu ilk sınıflandırmaların en önemlisi Luquet tarafından yapılmıştır. Luquet'nin beş gelişim evresinden oluşan sınıflandırmasının önemi, kısmen birleştirici bir kuram içermesinden, kısmen de Piaget'nin daha sonraki çalışmalarını etkilemesindedir. Luquet ve diğer araştırmacılar tarafından önerilen ve gelişim evrelerini temel alan bu görüşlere karşı Goodenough 1926'da 'resimle zekâ ölçümü' konulu kitabını yayımlamıştır. Bu çalışma ve bunu izleyen Harris'in çalışmaları geleneksel yaklaşımın dışında, çocuk resmini zihinsel gelişimi değerlendirmek üzere kullanmayı hedeflemiştir. Çocuk resmini araştırmalarına konu edinen bir başka kişi de V. Lowenfeld'dir. Lowenfeld, sanat yoluyla bireyin kendisini ifade etmesinin, sağlıklı bir duygusal gelişme açısından temel önemi olduğuna inanır. 1950'li yıllarda ise testlere olan ilginin artmasına paralel olarak çocuğun çiziminin onun zihinsel ve duygusal durumuyla ne ölçüde ilişkili olduğu araştırılmaya başlanmıştır (Yavuzer, 2007a:22-23).

Sully 1890 ile 1905 yılları arasında, çocukların özel çizimlerini araştırmaya başlamıştır. Bu konuda onun 'Çocuklukta Çalışmalar' adlı yayını ilk fırsatlardan biridir ve çocuk sanatı, gelişimsel basamaklara göre sınıflandırılmıştır (Efland, 1990:161). Çocuk resmi, 1900'lü yıllarda heyecan

verici bir olay olarak karşılanmıştır. Etnografik ve tarih öncesi araştırmalarda, tarih öncesi kavimlerin mağara resimlerinin yarattığı coşku, bu kez çocuk resmi alanında yaşanmaktadır. Lamprecht tarafından, Saksonya'da Kraliyet Kültür Tarihi ve Evrensel Tarih Enstitüsünde bir çocuk psikolojisi bölümü açılması da bunun sonuçlarındandır. Almanya'da bu konuyla ilgilenen ve araştırmalar yapan, Münih'li okul müdürü G. Kerchensteiner olmuştur. Levinstein ve Stern de bu alandaki ilk katkıları yapanlardır. Özellikle Kerchensteiner, 300.000 çocuk resmi toplamış ve bunlar üzerinde çalışarak çocuk resminin geçirdiği evreleri saptamıştır (San, 2003:95). Kerchensteiner, çizimleri yapan çocukları yaş, cinsiyet ve sosyal sınıfa göre sınıflandırmıştır. Bu bağlamda çocukların çizim yeteneklerinin, yerleştirmede görülebilir bir gerçekliğin gelişimine doğru düzenli ve doğal bir şekilde geliştiği görülmektedir (Efland, 1990:162). İkel kavimlerle çocukların resimleri arasında bulunan benzerlikler sonucu, çocuk resimleri kanalıyla kavimler psikolojisine ilişkin bilgiler elde edilebileceği umulmuş olup Almanya'da bu alanlarda araştırmalar yapılmıştır. Çocuk, bu beceriyi içgüdüsellik, sezgisellik yanı sıra zihinsel ve görsel imgeleri kâğıt üzerine geçirme yetisiyle oluşturur. Aynı durum, yetişkin modern, çağdaş bir sanatçının kendi yapıtını oluşturma süreci için de geçerli olabilir. Böylelikle sanatçının yapıtlarıyla söz konusu olan çocuk resimleri arasında, bu anlamda bir bağ kurmak olasıdır (Artut, 2007:18-19).

İsviçreli Eğitimci Sanatçı R. Topffer şöyle der: "henüz karalamalar yapan çocuk Michelangelo ile ölümsüz sanatçı Michelangelo arasındaki fark, Michelangelo ile çırağı arasındaki farktan çok daha azdır". Bu sava göre çocuk, kendi tikel yapısı içinde bir sanatçıdır. Çocuk resimlerindeki bu estetik gücün kaynağı ise yalınlık ve saflıktır. 1900'lü yılların sonlarına doğru çocuk resimlerine ilgi o kadar artmıştır ki, sanatçı, eğitimci herkes bu resimleri toplar ve üzerlerinde çeşitli görüşler belirtir. Resimlerindeki çocuksu imgeleriyle ünlü sanatçı Jean Debuffet, çocuk resimlerini biriktirenlerden biridir. Hatta Paris caddelerinde Grafitti'ler üzerinde bir araştırma da yönetir. Böylece, o yıllarda çocuk resimleri, sanatçılara bir esin kaynağı oluşturur. Bu resimlere bir başka ilgi de Alman dışavurumculardan gelir. Kandinsky ve Klee, çocuk resimlerindeki içtenlikli özün bu resimleri yetişkin sanatı düzeyine getirdiğini söylerler. Burada

çocuk resmi ile sanatçıların yapıtları arasındaki benzerlik gelişimsel anlamda değil, sanatın oluşum süreciyle ilgilidir (Kırıçoğlu, 2005:57-59).

Langbehn, Lichtwark, Lange ve Götze'nin düşüncelerinde de kendini gösteren 'çocuk ve dünyası'na ilgi giderek artmış, çocuk resimlerinin kimi zaman ulaştığı sanatsal bakımdan yüksek nitelik, çocuktaki bu yaratıcı gücün kökenlerinin de araştırılmasına neden olmuştur. Çocukta bir çeşit 'dahi' görme eğilimleri (başlıca temsilcisi Hartlaub), çocuktaki bu gücün doğuştan, bilinçsiz (ya da ön bilinçsel) ve neredeyse tanrısal bir yeti olduğunu kabul edince, didaktik bakımdan çocuğu dışarıdan yöneltme ya da etkilemenin doğru olmadığı savunulmaya başlanmıştır. Çocukla sanatçıyı kıyaslayan ve çocuğu sanatçıyla bir tutan ilk yazarlardan Hartlaub, "çocuk görsel-yoğrumsal etkinliğinde, içinde kaynayan bilinçdışının seslerine kabartarak üretmektedir" derken, Kolb da "çocuğun kanında dolaşan ritmik form verme yetileri onun yapıtını dokur, gizemli bir üslup verir" diye yazmıştır. 1920'lerin pek çok sanat eğitimbilimi kuramcısına göre, sanatsal form bilinç dışından çıkmaktadır. Bu arada çocuk resmi konusundaki çeşitli incelemeler ve yorumlara G. Britsch, yeni bir boyut getirir. Çocuk resimlerini sanatsal düşünmenin canlandırılması olarak ele alınıp, bu düşünme koşullarını görsel-duyusal yaşantıların değerlendirilip yargılanması için giderek, aşama aşama gelişen zihinsel olanaklar olarak yorumlar. Böylece çocuğun resim dili kesinleşmiş bir düzenlemeye kavuştuğu gibi, ağırlık bilişsel eleştirel alana kaydırılmıştır. 1950'lerden sonraki başlıca Volkelt-Sander ve Arnheim gibi 'Gestalt' psikologlarınca geliştirilen düşünme dizgesi ise algı ile biçimlendirme arasındaki ilişkiden çıkar. Sanatta elementar her tür değerlendirmenin üstünde karmaşık bir yapının varlığını kabul eder. Algının ve biçimlendirmenin duygusal ve yaşantısal yönleri üzerinde durur, çocuğun nesnelere olan ilişkisinde rol oynayan optik deneyler ve duyuşsal, duygusal yaşantılar arasındaki ilişkiyi inceleyerek biçimlendirme olayını başlıca görsel algıya bağlar (San, 2003:93-98).

Çocuk resimleri ile yapılan çalışmalar, aslında psikiyatri, psikoloji, resimle terapi ve eğitim alanlarında oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Çocuk resimlerine eskiden beri olan bu ilgi, kendilerini ifade etmek için çocukların resimleri nasıl kullandıkları üzerine, çocuklara resim yaptırarak çalışan

klinisyenlere, danışmanlara ve öğretmenlere gerekli bilgilerin toplanmasına yaramıştır. Çocuk resimlerine ilgi belki de her zaman olmuştur ama bu yöndeki resmi araştırmalar, yüzyılın başında akıl hastalarının resimlerine artan ilgiyle ve Freud ile Jung'un çalışmalarının artan ünüyle ortaya çıkmıştır. Çocukları resimle anlatımları üstüne yapılan ilk çalışmalar farklı yaşlarda çocukların yaptıklarını gözlemlemeye odaklanmıştır. Ricci de (1887) İtalyan çocuklarının resimleri üzerine gözlemlerini yayınlamıştır ki bunlar muhtemelen kayda geçen ilk çocuk resimleri koleksiyonudur. Burt 'ün (1921) bir insan resmi çizmeyi, birkaç zekâ testinden biri olarak kullanmasıyla vardığı sonuç, resmin okuma, matematik ya da yazma becerilerine kıyasla zekâyla daha az ilintili olduğudur. Goodenough (1926), resim yapmanın belli yönlerinin çocuğun zekâ yaşıyla örtüştüğü ve dolayısıyla zekâ ölçüsü olarak kullanılabileceği varsayımına dayanarak 'Bir İnsan Çiz (DAM, Draw –A-Man)' testini geliştirmiştir. Ev figürünün kültürler arasında birçok değişkenliğe sahip olduğu düşünüldüğünden; onun yerine evrenselliği ve çocuklarca tercih edilmesi nedeniyle insan figürü seçilmiştir. Goodenough ayrıntıların sayısına, vücut kısımları arasındaki oranlara ve çizgilerin akıcılığı ile parçaların tamamlanmasında kendini gösteren motor koordinasyona dikkat etmiştir. Goodenough, DAM testini zekânın yanı sıra kişilik özelliklerini de ortaya çıkarttığını gözlemlemiştir. Bu varsayım daha sonra Buck' ın (1948), Machover (1949) ve diğerlerinin çalışmalarıyla savunulmuştur. 1940'larda da resmin duygusal yanları ve kişiliği belirlemede kullanılabileceği fikri benimsenmeye başlanmış ve resimler içsel psikolojik durumların görsel anlatımı olarak incelenmiştir. Resimlerin imgeleri yaratan kişinin içsel psikolojik gerçeklerini ve öznel deneyimlerini yansıttığı inanışına dayanarak "yansıtmacı resim" terimi ortaya çıkmıştır. Yansıtmacı resim testleri, çocukların tepkilerini belirli figürlerle, yani insanlar ya da evler, ağaçlar gibi genel temalarla kişiliklerini, algılamalarını ve tavırlarını yansıtabileceği fikrine dayanır. En iyi yansıtmacı resim testlerinden biri olan Buck'ın (1948,1966) Ev-Ağaç-İnsan (HTP) testi aynı zamanda geliştirilmiş zekâ testlerine yardımcı olarak yaratılmıştır. Bu üç obje (ev, ağaç ve insan) küçük çocuklar tarafından da bilindiği için, çağrışımları ve yansıtmacı malzemeyi yaratabildikleri için seçilmiştir. Ev, ağaç ve insan resimlerinin değerlendirilmesi; özelliklerin,

ayrıntılarının, oranların, perspektifin ve protokol gereği renkli resimler istendiğinde renk kullanımının var olup olmadığına dayanmıştır. DiLeo da çocukların resimlerinin psikolojik problemlerine tanı konmasına yardımcı olacağını düşünmüştür. DiLeo'nun önerdiği çözümler Machover, Buck ve Koppitz'inkilerden daha az özgündür. Ancak DiLeo'nun çocuk resimlerini sanat teorileri, insan gelişimi ve kişilik ile ilişkilendirme çabası açısından dikkate değerdir (Akt; Malchiodi, 2005:24-31).

Rudolph Arnheim (Akt; Malchiodi,2005:35) de çocukların sanatı üstüne alternatif yöntemler düşünenler arasında öne çıkan bir figürdür. Arnheim, bir psikolog olarak, resimle anlatıma farklı bir açıdan bakar ve 1940 ve 50'lerde yaygın olan, psikoanalitik etkilerin desteklediği bir inanış olan çocukların resimlerinin sadece zekâlarının göstergesi olduğu ve yapının duygusal çelişkilerini ortaya koyduğu fikrinden ayrılır. Hem estetiğin ve bilişin hem de araçların ve fikirlerin görsel biçimlerle gelişimi arasındaki karşılıklı etkileşiminin önemini görerek, çocukların sanatsal faaliyetlerinde daha sanat tabanlı bir görüşün arkasındaki güç olmuştur. Arnheim'in çalışması yeni bir sanat psikolojisinin temellerini atmış ve kendine özgü kurallarıyla gelişimsel tutarlılığa sahip sembolik bir alan olan çocuk resmini analiz etmek için gerekli kavramsal araçları sağlamıştır. Yirminci yüzyılın başlarında psikiyatri, psikoloji ve eğitimde resimdeki sembollerin anlamlarına olan ilgi, 1940 ve 50'lerin sonlarında resim terapisi alanının gelişimini tetiklemiştir. O zamandan beri resim araştırmacıları, sanatsal ifadelerin anlamlarını merak etmeye başlamış ve terapide çocukların yarattığı resimleri anlamaya çalışmışlardır. New York City'nin ilerici bir okulu olan Walden'daki çocukların çalışmalarında resimle ifadeleri, ilk olarak araştırmaya başlamasından itibaren eğitimde bilinçaltının önemini vurgulayan Naumburg, çocukların resimlerini anlamaya önemli katkılarda bulunmuştur. O günlerde, standart bir program kullanan geleneksel yaklaşımlar yerine Naumburg Walden'da çocukları kendiliğinden resimle ifade yoluyla öğrenmeye teşvik etmiştir. İngiltere'de, çocuk doktoru Donald Winnicott (1971), çocuğun resminin araştırmacı ve çocuk arasında iletişim aracı olarak kullanılabilmesi fikrini incelemiştir. Winnicott, önce kâğıda bir çizgi çizer, çocuk bunu geliştirip başka bir şeye dönüştürür. Sonra çocuk ikinci bir kıvrım çizer ve araştırmacı

bundan bir resim yaratmaya çalışır. Tekniğin amacı çocuğun duygu ve düşüncelerinin iletişimini başlatmak ve yaratılan resimler üzerine bir öykü anlatması için kullanmaktır. Sanat terapisti ve psikolog Rubin, çocuklarla yaptığı çalışmalarına sanat terapisini, yaratıcı oyunu ve resim eğitimini katmıştır. Normal, duygusal rahatsızlığı olan, özel gereksinimleri olan ve özürlü çocuklarla yaptığı çalışmalarında resim yoluyla ustalaşma, kendini ifade etme, kendini tanımlama, stresle, duygusal problemler ve travma ile yüzleşme gibi çeşitli amaçlarla çocukların resmi nasıl kullandıklarını anlamaya büyük önem vermiştir. Resim yoluyla çocukları anlamada Rubin'in felsefesi, hem sanatsal ifadeler yoluyla çocukların doğuştan var olan yeteneklerinin gelişmesinin hem de terapistlerin bu işlemi nasıl kolaylaştıracağına altını çizer (Akt; Malchiodi, 2005:36-39).

5.2.2 Çocuğun Sanatsal Gelişim Basamakları

Tüm çocuklar, sıfır yaşından itibaren görsel algı ve becerilerinde gelişim süreçlerine uygun değişiklikler gösterirler. Yapılan bilimsel araştırma ve incelemeler, süreç içinde çocuk resimlerinin (çizilen modelin) gerçeğe en yakın bir biçimdeki gelişimlerini ve değişikliklerini içerir. Birçok eğitimci ve araştırmacının saptadığı gelişim kuramları, çoğunlukla çocuk resimleri üzerinde yapılan siyasal gözlem ve incelemeye dayanmıştır. Bu nedenle saptanan çizgisel özellikler, her kuramda hemen hemen aynıdır. Ancak araştırmacıların ayrıldıkları nokta, bu çizgilerin oluşum biçimleri üzerinedir; bu biçimlerin zihinsel bir soyutlama sonucu kavramlarına mı bağlı, yoksa doğrudan görsel algılarına mı bağlı olduğudur. Yani çocuk bildiğini mi çizer, gördüğünü mü? Yapılan deneyler ve araştırmalar çocukların hem gördüklerini hem de bildiklerini çizdiklerini gösterir. Küçük çocuklarda tam bir kavram oluşmadığı için her ne kadar bir soyutlama gibi görünse de, algılarına bağlı anlık izlenimlerin etkisini taşır. Çocuk, büyüdükçe resimleri algısal kavramsal bir süreci yansıtır. Victor Lowenfeld ve Brittain'e göre, çocukların yeteneklerinin, onların bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel büyümelerindeki değişimlerle paralel bir şekilde geliştiği görülür. Çocuklar, önceden tahmin edilen şekilde resim için de gelişim aşamalarına göre ilerler. Okuma ve matematik düzeyi ortalama bir sınıfta çok

değişken olabildiği gibi, sanat düzeylerinde de değişken olabileceği doğal karşılanmalıdır. Zamanla çocuğun nesnelere ilişkin algılama yetisinde belirgin değişiklikler fark edilir. Özellikle doğal süreç içinde dairesel ve elips çizimlerin birer anlamlı tasarımlar haline dönüştüğü görülür. Böylelikle, çocuğun bedensel, bilişsel gelişimine paralel olarak sanatsal etkinliklerinde de bazı gelişim evreleri görülür ve bu gelişim süreç açısından düzenli bir gelişim göstermeyen, çizgisel (resimsel) gelişim basamakları, iki yaşından ergenlik devresine kadar, yani 14 yaşına kadar devam eder. Fakat üstün ve geri zekâlı çocukların dışındaki çocukların tümü, genel gelişim evrelerinde olduğu gibi aynı dönemleri yaşadıklarından çizgisel gelişimlerinde de benzer özellikler göstermektedirler. (<http://www.veribaz.com/viewdoc.html?cocugun-cizgisel-gelisim-basamaklari-360701.html>).

Çocukların sanatsal dışavurumları ile ilgili her türlü çalışmada, çocuk resimlerindeki gelişimsel özellikleri bilip tanımak önemlidir; ancak kimi durumlarda bu yalnızca yararlı değil, gereklidir de. Gelişimsel özellikler, gelişmeleri gecikmiş, öğrenme güçlüğü ya da herhangi bir zekâ geriliği olan çocuklarla çalışmada özellikle yararlıdır. Resimle anlatım bilişsel ve algılama becerilerinin gelişimini gösteren birçok bilgi sağlayabilir. Sanatsal gelişimi duygusal, bilişsel, sosyal ve bedensel büyüme gibi pek çok faktör biçimlendirdiğinden, resim tarzındaki ilerleme ve gerileme bu etkilerden bir veya birkaçının sonucu olabilir. Travma, yitim ya da yaşamlarındaki bir kriz yüzünden çok fazla duygusal stres altında olan çocuklar genellikle resimlerinde gelişimsel açıdan dalgalanmalar gösterirler. Resimler sadece çocukların kendilerini değil, aynı zamanda kişilerarası gelişme açısından gelişmelerinin ortaya çıkışını, yani çocukların etraflarındaki dünyayı nasıl gördüğü, algıladığı ve tepki verdiğini de yansıtır. Çocuk resimleri, birçok alanda çocukların genel gelişimleri üstüne düşünme ve değerlendirme için benzersiz bir kaynak yapı sağlayarak araştırmacıların çocukları, çeşitli gelişimsel açılardan anlamasına olanak sağlar (Malchiodi, 2005:143-153).

Gardner, Lowenfeld'inkine benzer, karalamalar, ilk biçimler, ilk insan figürünün gelişimi, şematik temsil, realizm, ergenlik öncesi karikatürler ve ergenlerin sanatsal yeteneklerini içine alan bir tarif edici evreler dizisi sunar.

Başkaları gibi Gardner da dünyanın her tarafında çocukların küçük yaşta başlayıp ergenlikte devam eden sanatsal gelişiminin beklenen belli evrelerden geçeceğine inanır (Malchiodi, 2005:102-105).

Çocukların herhangi bir zihinsel engeli olmadığı sürece çizgisel gelişim basamakları bilişsel, duyuşsal, sosyal ve fiziksel özellikleri ile bir paralellik göstermektedir. Lowenfeld ve Read'in sanatsal gelişim basamakları benzerdir ama aynı değildir. Zihinsel ve akademik testleri ile Burt tarafından sınıflandırılan basamaklar doğrultusunda çocuk çizimlerinin oluşumunu şöyle sıralamak mümkündür:

a) Karalama (2–5 Yaş):

- 1) Amaçsız Çizgiler: Genellikle sağdan sola olan omuzdan çıkan, saf ve kuvvetli hareketler.
- 2) Amaçlı Çizgiler: Karalama bir dikkat merkezidir ve çocuk bu karalamalara bir isim verebilir.
- 3) Taklitçi Çizgiler: Ağır basan ilgi hala kuvvetlidir ama bilek hareketleri kol hareketleri ile yer değiştirmekte ve parmak hareketleri bilek hareketleri ile yer değiştirmeye eğilimlidir.
- 4) Bölgesel Karalama: Çocuk, bir nesnenin özel parçalarını yeniden üretmek için araştırır.

b) Çizgi (4 Yaş): Görsel kontrol daha ileridir. İnsan figürü; baş için daire, gözler için noktalar ve bacaklar için bir çift çizgi ile birlikte favori konu haline gelir. Çok nadiren ikinci bir daire, vücut için eklenebilir ve yine çok nadiren kollar için bir çift çizgi eklenebilir. Bu aşamada ayaklar, kollar ve vücuttan daha erken betimlenebilir. Freeman'a göre; sınırlı hafızalardan dolayı çocuk, onun tam iç modelinin aksine bazı parçaları betimleme girişiminde başarısız olur. Golomb'un görüşüne göre dayalı olan bir diğer açıklama; çocukların figürün tam bir bilgisine sahipken tam bir biçimden daha az bir biçimi tercih etmesidir. Bazı çocukların

tarzları birbirine karıştırıldığı zaman, onlar adeta farklı durumlarda farklı formlar seçer. Bu yüzden çocuk, ancak bir çizimden diğerine hedeflerini değiştirebilir. Aslında onun amaçları, ödev bağlamında etkilenmiş olabilir. Örneğin bir çocuk için, ancak daha büyük bir manzaraya eklenen tesadüfî figürler olduğu zaman belki de en küçük bir biçimin kullanımı daha çok olasıdır. İnsan figürü, söz konusu olduğu zaman daha çok detaylı bir biçim, resmin başlıca konusudur. Çocuğun insan figürünü çizmeye erken girişimleri, “iribaşlar” olarak adlandırılmıştır. Eğer figür başına iliştilmesi gereken bütün görüntüler dâhil edilirse, onlar sadece bir baş, iki bacak ve iki koldan oluştuğu görülür. Bu iribaşlı formlar, 3–4 yaş civarında çoğu çocuk tarafından çizilir. İribaşlı çekmeceler, insan vücudunun daha çok sahip olduğu tam ve detaylı bilgiden ziyade iribaşlı biçimin kendi ifadeleri olduğu açıktır. Bu yüzden iribaş, çocuğun eksik ya da kusurlu bilgisinin basit bir yansıması olmayabilir. İribaş çizimlerinde görünmesi gereken gövdenin betimlenmemiş olması, çocukların henüz onu tasvir etme yolunu tasarlayamamalarından kaynaklanmaktadır. Bu gecikme, insan figürünün temel betimlenmesinde gövdenin daha az önemle yansıyabilmesi ile eşdeğerdir (Cox,1993:45).

c) Betimsel Simgelene (5–6 Yaş): Simgeler, bizim imge halinde algıladıklarımıza, düşünme süreçlerinde kullanılmak üzere verdiğimiz formlar, biçimler, kavramsallaştırılmış işaretlerdir (San, 2008:31). İnsan figürü, şimdi dayanılabilir doğrulukla ama acemi bir sembolik şema olarak yeniden oluşturulmuştur. Özellikler en kabataslak şekilde yerleştirilmiştir ve her biri geleneksel bir formdur. Genel ‘şema’ farklı çocuklarla birlikte farklı tipi bir dereceye kadar varsayar. Aynı çocuk, uzun dönem ve çoğu amaçlar için aynı favori modele yakından bağlanır.

d) Betimsel Gerçekçilik (7–8 Yaş): Çizimler görselden ziyade mantıksaldır. Şemalar detaylı, daha gerçek bir hale gelir. Portrenin

profil betimleme girişiminde bulunulur ama perspektif hala kayıtsızdır. Dekoratif detaylarda ilgi yığılması vardır.

- e) Görsel Gerçekçilik (9–10 Yaş):** Çocuk; çizim basamağından, hafıza ve hayal gücünden doğal çizim basamağına geçer. İki evre vardır:
- 1-İki boyutlu evre: Sadece taslak kullanmak.
 - 2-Üç boyutlu evre: Zayıf bir gölgeleme girişiminde bulunabilir.

f) Baskı Altında Tutma (11–14 Yaş): Şimdi nesnelere üretme girişiminde ilerleme, yorucu ve yavaştır. Çocukta hayal kırıklığı, cesaretsizlik oluşur. İlgi dil vasıtasıyla ifadeye aktarılır ve çizim tercihinin devam etmesi halinde geleneksel tasarımlar için insan figürü seyrekleşir.

g) Sanatsal Canlılık -Erken Ergenlik- (14 Yaş): Cinsiyetler arasında açık bir ayrım vardır. Kızlar 'güzellik' şeklinde zarafetin renk zenginliğini bir aşk gibi gösterebilir; gençler teknik ve mekanik çıkış olarak daha fazla çizim kullanma eğilimindedir (Read, 1956: 118-119).

Lowenfeld ise çocuğun sanatsal gelişim basamaklarını aşağıdaki gibi gruplandırmıştır (http://getcoloringbooks.com/color_your_life/content/drawing-development-children) :

- 1) **Karalama Dönemi (2–4):** İlk düzensiz karalamalar, görsel dünyayı tasvir etmenin girişimleri değil sadece eğlenceli kinestetik aktivitenin kayıtlarıdır. Karalamanın altı ayından sonra işaretler daha düzenlidir. Onlar kısa bir süre sonra, gelişmede bir kilometre taşı olan karalamalara isim vermeye başlar. Lowenfeld karalamayı dört evreye ayırır. Bunlar:
 - a) Düzensiz-kontrolsüz çizgiler: Bu çizgilerin kalın ya da açık olması çocuğun kişiliğine bağlı olabilir. Bu yaş çocuğunun, motor becerilerdeki kontrolü ya çok az ya da hiç yoktur.
 - b) Hareketlerin boyuna-kontrollü tekrarları: Görsel bir bilinç ve kinestetik hareketlerinin zevkini gösterir.

- c) Biçimleri daha karmaşık yapma yeteneğini gösteren kontrollü hareketlerin daha fazla dairesel keşfi.
- d) Adlandırma: Çocuk karalama hakkında hikâyeler anlatır. Burada çocuk karalamalarına isim vermeye başlar. Hareket açısından kinestetik bir düşünmeden, resimler açısından yaratıcı düşünmeye doğru bir değişiklik söz konusudur.

Üçüncü yaşta, hikâye imgelerini açığa çıkarmaya eğilimli çizgiler çizilir. Resim, ayrıca sembolik olarak bir oyun hareketi için yerini alır ve fanteziler için bir kapı olarak hizmet eder. Çizgiler, kendi işaretlerinin temeli üzerinde gruplandırılabilen temel karalamaları kapsar ve dairesel, çapraz, yatay ya da dikey parçalar olarak sınırlandırılabilir (Golomb, 2004:12).

- 2) **Şema Öncesi Dönem (4–7):** Bir çocuk, oldukça soyut birkaç daire, oval ya da düz çizgi sayesinde bir insan figürünün ya da bir ağacın karakterini yakalayabilir (Arnheim, 2007:159). Çocuk için tam bir figür, yatay çizgiler ve sadece bir baş olarak algılanabilir ve dahası çocuk bu çizgileri 'anne' diye isimlendirebilir (Ogden, 1991:8). Örneğin resimde kolu betimleyen çizginin omuz kısmında anlamı değişebilir ve boynun konturlarını betimleyen bir çizgiye dönüşebilir. Resimlerde çizgiler, bazen anlamlarına göre değişebilir. Bu bir geçiş evresidir. Yine de bütün bu çizgiler, çizimleri gösteren konturlar olarak kendi konumlarını korur (Willats, 2005:234). Lowenfeld bu dönemdeki resim yapma, düşünme ve gerçek arasındaki ilişkilerin keşfedilmesini vurgulayarak, dönemi sanatsal gelişimin 'şema öncesi evresi' olarak adlandırır. Kompozisyon ve desene karşı da bilinçli bir yaklaşım yoktur. Sayfa üstünde figür tepede veya yanlarda serbestçe yüzebilir ve çocuklar yön ve objelerin arasındaki ilişkiye dikkat etmediklerinden bazı şeyler baş aşağı görülebilir. Uzamsal yerleştirmeye bu ilgisizlik, uzamsal ilişkilerin henüz oluşmamış olduğu dönem olan işlem öncesi dönemine ait düşünüş ile örtüşür (Malchiodi, 2005:123-124). Biçimin ilk bilinçli oluşturması, üç yaşında oluşur ve çocuğun düşünme sürecinin somut bir kaydı sağlar. İlk betimsel girişim, bir kişidir. Genellikle baş için daire ile birlikte bacaklar için iki dikey

çizgi kullanır ve daha sonra bunlar açıkça tanınabilir. Sık sık oldukça karmaşık olan sembolleri geliştirme eğilimi vardır.

- 3) **Şematik Dönem (7–9):** Resimlerinde görünen şemalar, tanıdık biçimlerdir. Çocuk, artık gerçeği yansıtmak ister. Kullandığı renkler, nesnenin kendi rengidir (Buyurgan, 2001:33). Çocuk, bir şemaya ulaşır. Şema, çocuğun aktif konu bilgisini tasvir eder. Özellikle figürler, eşyalar, kompozisyon ve renk için bir şemanın varlığı söz konusudur. Bu aşamada, yer ilişkilerinde kesin bir düzen vardır: her şey yer çizgisi üzerine oturur. Claparède'e göre şemalar, çocuklarda ayrıntının algılanmasından önce –hem de çok önce-varır. Çocuk algıları sadece, bütün şemalarıyla yapılmıyor, aynı zamanda bu şemalar, ayrıntıyı algılamanın da yerine geçiyor. Bu durumda bu şemalar, bizde var olan karışık ve farklı bir tür algıya karşılık gelmektedir. İşte Claparède'in "senkretik algı" adını verdiği şey, çocukların bu tür algılarıdır. Daha önce Renan, bu senkretik terimini, başlangıçta zihnin –ki, "içinde her şey ayırt edilmeksizin birbiri üstüne yığılmıştır"-toptan ve kavrayışlı olmakla birlikte karanlık ve doğru olmayan işleyiş biçimi hakkında kullanmış bulunuyordu. Bu durumda senkretik algı demek, içine çözümlemenin giremediği algı demektir. Özetle, algıda olduğu gibi dilde de düşünme, bütünden ayrıntıya, senkretizmden çözümlemeye doğru gider. Bunun tersi, söz konusu değildir (Piaget, 2007:139-141). Resimlerin her çocuğa özgü olarak ayırt edilebildiğini ve resmin çocuğun kişiliğini yansıttığını Lowenfeld şu cümleleriyle vurgulamaktadır: "...şema, çocuğun ruhsal yapısını ortaya koymaktadır. Bir çocuğun şemasındaki, yuvarlak, kapanmayan ve güvensiz çizgilerden onun kaygılı ve duyarlı olduğunu saptayabildim; buna karşılık bir başka çocuğun, dörtgen biçimindeki gövde resminde de onun kararlılığını izleyebildim; en erken şemalarda bile çocuğun kişiliği okunabilir" (Yavuzer, 2007a:87). Yine Lowenfeld'e göre "şemalar" çocuğun çevresiyle ilgili birçok deneyiminden sonra görülür. Her ne kadar, bu yaşlarda çocuğun çizgileri gerçek objenin bir simgesi ya da şeması olarak nitelenirse de, "şema", çocuğun uzun tekrarlardan sonra elde ettiği bir kavramdır ve çocuğun tamamen kendine özgüdür. Örneğin, çocuk çizdiği bir baş ve gövde için

“anne” diyorsa, bu çocuğun anneyi bu kadar gördüğünden, tanıdığından değil, anlatımı için anne simgesi olarak bu kadarının yeterli olduğundandır. Bu dönemde çocuk, artık toplumun bir üyesi olduğunun farkındalığını yaşar. Bilişsel gelişmenin hızlı olduğu, çevresinde (özellikle okulda) ve birçok becerilerin kazanıldığı bu devrede çocuğun motor becerilerinde, sosyal ilişkilerinde bir süreklilik ve artış görülür. Resimlerinde varlıkların sınıflandırılmasına, karşılaştırılmasına ve sıralanmasına yönelik şemalar geliştirirler. Nesnelere biçim, boyut ve renk açısından gruplandırabilme becerilerinde gelişmeler görülür. Yeniliklere karşı ilgi duyarlar. Yetişkinlerin yaşam biçimlerini merak ederler, ilgi duyarlar. Motor ve gözlem becerilerinde, gelişmeler görülür. Çocuk, bir defa bir sembolü elde ettikten sonra onun üzerinde çalışır ve aynı kategorideki birçok benzerini yapar. Dikkatsiz bir gözlemciye her sembol, bir öncekinin tekrarı gibi gözükebilir. Fakat durum çoğunlukla böyle değildir. Çocuk çalıştıkça tanımladığı obje hakkında düşünmekte ve böylece sembol gittikçe daha tanınır bir forma girmektedir. Dekoratif süsleme ve renk kullanımı etkindir, özel durumların dışında genellikle canlı renkler tercih edilir. Teknoloji ve analize ilginin arttığı görülür. Çizim ve boyamada önemli parçaların abartılarak gösterilmesi, önemsizlerin ise yok edilmesi fark edilir. Resimde planlama-kompozisyon duygusu belirgindir. Mekân kavramı, gelişmiştir. Resmi yatay olarak ikiye bölen “yer çizgisi”, çoğunlukla görülen önemli bir ortak özelliktir. İnsan figürleri, yandan veya cepheden gösterilir. Şemalar, geometrik şekillere benzer (gövde dikdörtgen, baş daire, etek üçgen gibi). En önemli figüratif konuların başında; yakın çevresi, kendisi, ailesi ve arkadaşları gelir. Figürlerde, cinsiyet ayrılığından kaynaklanan ayrıntılar belirgindir (kirpikler, dudak boyaları, kırmızı yanaklar, yüzük, kolye, sigara ve şapka gibi) (Artut, 2007:243-246). Willats (2005:234)'e göre çocuk çizimleri, sık sık nesne merkezli betimlemelerle üç boyutluluktan çıkabilir ama iki boyutlu düzlem üzerine üç boyutlu çizim, ancak betimsel kurallar kullanılarak başarılabilir.

- 4) **Gerçekçilik Dönemi (9–12):** Doğadaki uzamsal derinlik, keşfedilir ve çizimlerde bir yer çizgisinden ziyade bir ufuk çizgisi örtüşen nesnelere

birlikte tasvir edilir. Çocuklar, işlerini kıyaslamaya başlar ve daha eleştirel bir hale gelir. Onlar kendi akranlarına uyabilmek için daha fazla endişeli olmaktadır. Bu dönem çocuğunun resminde artık erken yılların güçsüz fakat özgür havası kalkmış, içinde yaşadığı kültür ve toplumun bazı zevk ölçülerine uyma kaygısı egemen olmuştur (Yavuzer, 2007a:65). Malchiodi (2005:133-134)'e göre bu yaşın çocukları etraflarındaki dünyayı hızla fark etmeye de başlar ve daha önceki anlatım yolları (şematik temsiller gibi) artık kendi algılamalarını resimlerinde gösterme gereksinimine cevap vermez olur. İlk perspektif denemeleri yapılır. Çocuklar artık basit bir yer çizgisi çizmezler, yerine derinlik yaratmak için yerle göğün birleşmesini çizerler. Doğadaki renkleri, daha sadık olarak gösterirler (yapraklar tek bir yeşil yerine pek çok renk olabilir) ve insan figüründe cinslere göre özellikler daha ayrıntılı ve farklıdır (saç, gıysi ve beden yapısı daha ayrıntılıdır).

- 5) **Görünüşte Doğalcılık Dönemi (12–14):** Bu evre, çocukların spontan bir aktivite olarak kendi çizimlerine olan eleştirinin giderek artmasını yansıtabilir. Işık ve gölge, kıvrımlar ve hareket, kâğıda dönüştürülür. Nesnelerin büyüklüğü azalarak boşluk üç boyutlu olarak betimlenir. Artut (2007:248-249)'a göre bu dönem, yaklaşan gençliğe atılan ilk adımın, bunalımın habercisidir. Bedensel ve ruhsal yönden çok önemli değişkenliklerin olduğu oldukça kritik bir dönemdir. Bu dönem görsel, bilişsel ve duygusal gelişimin belirgin özelliklerinin yaşandığı dönemdir. Fiziksel, cinsel ve duygusal statüleriyle birlikte yeni edindikleri bilişsel yetileri, teorik ve sosyal sorunlara karşı ilgilerinin artmasında yardımcı olur. Eleştirel görüş, entelektüel düşünce, araştırmacı tutum ve davranışlar sergiledikleri görülür. Çizim ve boyama işlerinde daha dikkatlidirler. Işık, renk, gölge ve oran gibi faktörler üzerinde çok dururlar. İmgesel ve taklit çizimlere eğilim gösterirler. Bazen kendi resimlerini beğenmezler ancak eleştiriye de tahammül edemezler, çok sık eleştirirler.

5.2.3 Çocuk Resminin Temel Özellikleri

Resim yapma süreci çocuğun bir düşüncüyü, duyguyu, olayı veya gözlemi iletebilmek için içerik, stil, biçim ve kompozisyon gibi birçok bileşeni sentezleyerek renkleri, biçimleri, çizgileri seçip düzenlemesini gerektirir. Çocukların resimlerinde, pek çok farklı unsur ve deneyim bir araya geldiğinden yaratıcı çalışmalarının basitçe açıklanması ve yorumlanması, her zaman mümkün değildir (Malchiodi, 2005:45). H.Volkelt'a göre bir çocuk, sadece neyi gördüğünü ve bildiğini betimlemez ama yapacak olduğu şeyin içeriğini hisseder. Hanna Rudh'e göre çocuklar, ağaçların kökleri gibi izleyicilere görünür şeyleri değil paleolitik sanatta olduğu gibi bir bütün olarak gösterirler. Bir doğulu kişinin çizilmesi istendiğinde çocuk, bir model sağlamadığı zaman bile gözlem yerine hafızadan çizer. Çocuklar, doğalcılıktan ziyade rengi dekoratif bir şekilde kullanır ve gereksiz çizgi ve nesnelere betimlemekten kaçınır (McCloy, 1935:10).

Çocuk resimlerinde görülen, çocuğun kendine özgü anlatım biçimleri, örneğin, bir nesnenin görünmeyen yanlarının da resimlerde gösterilmesi ya da eşzamanlı resim denilen bir evin içi ve dışının aynı resimde yer alması bu resimlerin kavramsal olduğunun kanıtı gibi gösterilir. "Çocuklar gördüğünü değil, bildiğini çizer" savı çocukların önce görüp sonra öğrenmek yerine, önce öğrenip sonra gördüklerini vurgular gibidir. Arnheim bu görüşe tam karşıt bir görüşle yanıt verir. Arnheim'e göre çocuklar bildiklerini değil gördüklerini çizerler. Çocuklar nesnelere yapısal ana karakterleriyle ve gördükleri gibi çizerler. Bu nedenle çocuk resimleri kavramsal bir soyutlama değil algısal genellemedir. Çocuklar elbette kavram da kurarlar ama bunlar algısal kavramlardır. Her şey algı alanında olur. Duyumdan düşünmeye, kavramdan anlatıma doğru gelişen süreçlerde somut kavramlar da kurulur. Bu bağlamda, her dört ayaklı, kulaklı ve tüylü canlıyı köpek olarak tanımlayan ve bunun resmini çizen çocuk kendine özgü işlemlerle kavram da kurmuş demektir. Buna göre çocuğun hem gördüğünü hem de bildiğini çizdiği söylenebilir. Gördüğü gerçekten dört ayaklı, kuyruklu, tüylü (köpek, at, kedi) canlıdır. Bildiği ise henüz ayımsanmamış aynı özellik altında birleştirilen canlıların yapısal eşdeğeridir (Kırıçoğlu, 2005:63).

Resim, bize sadece çocuklar hakkında birtakım bilgiler vermekle kalmaz, aynı zamanda onların düşünce yapılarıyla kendi aralarında ve yetişkinlerle olan

ilişkilerindeki problemleri çözmeye biçimlerini de yansıtır. Parçalanmış aileden gelen çocuklar, resimlerinde içinde buldukları ortamdaki mutsuzluklarıyla özlemlerini dile getirmeye çalışırlar. Parçalanmış aile ortamı, değişik yaştaki çocukları farklı biçimlerde etkilemektedir (Yavuzer, 2007a:113).

Çocuk resimleri birçok yönleriyle bazı ortak özellikler gösterir. Genel anlamda bu ortak özellikler 2 ve 12 yaş grubunu kapsamaktadır:

Düzleme Özelliği: En çok 5 ve 7 yaş grupları içinde görülen ve mekân kavramının temelini oluşturan bu özellikte çocuk, resmini yaptığı yüzeye uydurmaya çalışır. Yani, düz bir yüzeyde resimler de düz olarak yapılır mantığı içindedirler. Örneğin, bir arabanın dört tekerleğinin gösterilmesi, figürlerin sağa ve sola yatık olarak çizilmesi, bir masanın dört ayağının gösterilmesi gibi. Resimlerini genellikle ayakta, resmin etrafında dönerek ya da resmi kendi ekseninde döndürerek çizerler.

Tamamlama Özelliği: Her olayı, konuyu kendi görüş açılarıyla değerlendirirler. Varlıkları gördüklerinden daha çok, bildikleri ya da düşündükleri gibi çizerler. Örneğin, bir ağacın kökleri, insanların dişleri ve bazı insanları yandan çizdikleri halde iki gözünü de gösterirler. Yine bahçeli bir ev resmi yaptırılmak istendiğinde, bir evin çevresinde bulunması gereken ağaç, kedi, köpek, yol ve çiçeklerin resminde yer alması düşünülür.

Boy Hiyerarşisi Özelliği: Çocuk, resimlerinde kendisini ilgilendiren, düşündüren, duygulandıran, önem taşıyan faktörler daima öncelik taşır. Örneğin, kendisini heyecanlandıran bir kahraman, resim kâğıdının tam ortasında yer vererek görkemli, canlı bir şekilde çizer ve boyar. Bazen resimlerinde çizilmesi zorunlu fakat istemediği, hoşlanmadığı bir figürü resim kâğıdının köşesinde belli belirsiz, silik, gösterişsiz, küçük olarak ifade ederler. Bu özellikler, daha çok sorunlu aile bireylerinin resimlerinin çizilmesinde, netlik kazanabilmektedir.

Saydamlık Özelliği: Çocuk, algıladığı biçimde tüm konunun detaylarını bir bütünlük ve şeffaflık içinde göstermeye çalışır. En belirgin örnekler arasında; denizin dibi, yerin altı veya bir evin dıştan, camdan bir fanus gibi içindeki eşyaların ve insanların ayrıntılı bir şekilde betimlenmesidir.

Çocuklar betimleme süreçleri ve yaklaşımları bakımından da farklılık göstermektedir. Onları bu bakımlardan sınıflandırmak da mümkündür. Farklılık gösteren özelliklerine bağlı olarak şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

Görücü Tipler: Bütünsel bir bakış açısına sahiptirler. Çizimlerinde figürlerin konturlarını önceden belirlerler. Örneğin: Bir insanın kol, bacak ve gövdeleri bir bütün içinde ayrıntısız çizilir, vücudu oluşturan diğer parçaları kontur şeklinde gösterilir. Özellikle iki boyutlu renkli çalışmalarda başarılıdırlar.

Yapıcı (inşacı) Tipler: Figürleri-nesnelere, parçalar halinde düşünerek ayrı ayrı tamamlayarak bir bütün elde ederler. Örneğin, bir insan figürü çiziminde önce baş, gövde sonra kol ve bacakları birleştirerek figürü oluştururlar. Özellikle üç boyutlu çalışmalarda, daha yaratıcı ve başarılıdırlar.

Karışık (endüstriyel) Tipler: Bu gruba giren çocuklar, yukarıda belirlenen her iki özellikleri gösterirler. Daha çok lekeci, üç boyutlu, biçimsel-figüratif çalışmalarda başarılı olurlar (Artut, 2007:251-253).

İşaretler, önce nesnelere içinde yer alırlar ve zekâ yoluyla özgür kalırlar ve zekâ bunları hareketli ve belirsiz biçimde esnek aletler haline getirir. Ama kalkış noktasıyla varış noktası arasında işaretlerin nesnelere katıldıkları ve kısmen ayrı olmakla birlikte onların parçaları oldukları bir dönem vardır. Bize göre, kavramlar, sözcükler, rüyada görülen imgeler, farklı düzeylerde nesnelere sembolleridir. Çocuğa göre, bunlar nesnelere kaynaklanır. Bu bağlamda, akıl, öznel ve nesnel olanı ayırt edebilmedir. Oysa çocuk, kendi ben'inin etkinliğinden kaynaklanan şeyleri nesnelere bağlar. Aynı şekilde, gözlemci için, akıl dışı hareketler sembollerdir ama özne için bir etkinliktir; çünkü sembolik değildir ve nesnelere parçalarıdır (Piaget, 2005:141). Çocuk resimleri, bünyesinde bazı özel belirti ve işaretler taşır. Bu durum, dikkatli bir şekilde irdelenirse çocuk dünyasını anlamak daha kolay hale gelebilir. Bunlar(Yavuzer, 2007a:18-20):

1. Büyüklük: Çok büyük ve çok küçük çizilmiş figürler, psikolojik değerlendirme açısından anlamlı olabilir.

Büyük figürler: Sayfanın tümünü kaplayan büyük figürler, çoğu kez iç kontrolü zayıf olan saldırgan çocuklar tarafından çizilmektedir. Aşırı faal (hiperaktif) çocuklar da sayfanın tümünü kontrolsüz şekilde kullanırlar.

Küçük figürler: Birkaç santimetre büyüklüğündeki figürler, çoğunlukla korkak, çekingen, içe dönük çocukların ürünüdür. Küçük boyut, onların güvensizliklerinin simgesi olmaktadır. Ender olarak saldırgan çocuklar da yine zayıf benlik kavramları nedeniyle küçük figürlere yer vermektedirler.

2. Abartılı Figürler: Abartılı figürlerde ya beden uzuvları çok büyük çizilmekte, beden üzerinde aşırı ayrıntıya girilmekte, çeşitli beden kısımları kalın çizgilerle belirtilmekte ya da tam tersine küçük çizilmekte ve ayrıntıya yer verilmemektedir. Abartılı olarak çizilen beden uzvu; niteliğine göre, çocuğun iç dünyası hakkında değişik bilgiler vermektedir.

Baş: Resimdeki çok büyük ya da çok küçük kafa, zihinsel bakımdan kendisini yetersiz gören çocuklar tarafından çizilmektedir.

Ağız: Ağızın önemi, temel iletişim aracı olmasından kaynaklanmaktadır. Konuşma ve dil sorunu olan çocuklar, kalın çizgilerle büyük ağız resmi yapma yoluna giderler. Çoğunlukla anne ve babalarına bağımlı çocukların resimlerinde ağız alanına saplandıkları dikkati çeker.

Gözler: Gözbebeği olmadan çizilen boş ve anlamsız gözler, görmeye bağlı öğrenme sorunu olan çocuklarca çizilmektedir.

Ayaklar: Büyük ayakların çizilmesi, kendine güven duyma arzusunun bir simgesidir.

Burun: Astımlı çocuklar, çoğunlukla bu solunum güçlüğünden kaynaklanan sorunları nedeniyle burun çizgilerini vurgulayarak ya da çok büyük biçimde çizerler.

Kulaklar: Çok büyük kulaklar, işitme zorluğu olan çocuklar tarafından çizilebilir.

Dişler: Dişler, saldırganlığı ifade ederler. İri çizilmiş dişler, aşırı saldırganlığın simgesi olabilir.

Cinsel organlar: Koppitz, resimlerinde cinsel organlara sıklıkla yer veren çocukların ya problemlili çocuklar ya da cinsel organlarıyla ilgili olarak aşırı bir bedensel endişeye sahip ve dürtülerini kontrolde zayıf olan çocuklar olduklarını söyler.

3. Eksik Bırakılan Çizgiler: Çocuklar, yaptıkları resimlerde yakından ilgilendikleri ya da endişe duydukları beden kısımlarını eksik bırakabilirler.

Eller: Ellerin çizilmemesi güvensizliği, çevreye uyumda güçlük çekilmesini simgelemektedir.

Kollar: Kolların resimde olmayışı, güvensizliği dile getirmektedir. Kollar güç ve kuvvetin simgesi olduğu için, kolların çizilmemesi güç ve kuvvetin azlığını belirler.

Bacaklar: Bacaklar bedeni destekleyen, güçlendiren organlardır. Çocuk resminde bunların bulunmaması, çocuğun kendini desteksiz ve hareketsiz olarak algılamasıyla eşanlamlıdır.

Ayaklar: Resimde ayakların yokluğu, çocuğun kendine güvensiz ve yardımsız hissetmesi anlamına gelir.

Burun: Burun, güç savaşımının simgesidir resimde. Burnun yokluğu, çocuğun güçsüzlüğünü gösterir.

Ağız: Bir iletişim organının resimde çizilmemesi, başkalarıyla ilişki kurmakta zorluk çekildiğini gösterebilir

BÖLÜM VI

6.RESİM ÇÖZÜMLEMELERİ

6.1."Aile" Konulu 7-9 Yaş Grubu Çocuk Resimleri ve Çözümlenmeleri

Bu bölümde, 7-9 yaş grubu çocukların yapmış olduğu 55 (elli beş) adet "aile" konulu resmin çözümlenmesi yer almaktadır. Burada öğrencilerin yaş, cinsiyet, okul, sınıf, tabii gelişim basamağı, öğrencinin genel özellikleri, ailenin özellikleri, resmin teknik özellikleri, resmin betimlenmesi, çocuğun sanatsal gelişim düzeyi ve resmin çözümlenmesi üzerinde durulmuştur. Önce çocuğun yapmış olduğu resmin görseli verilmiş, daha sonra ise ifade edilen özellikler sırasıyla ele alınmıştır.

RESİM I

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Kız - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz, kendi halinde, saygılı, kendini iyi ifade edebilen başarılı bir çocuktur. Dokuz kardeşli bir ailenin sekizinci üyesidir.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Soba ile ısınan iki odalı bir evde, ev hanımı olan anne ile geçici köy korucusu olan baba birlikte yaşamaktadır. Cinsiyetin verdiği öngörü ile çocuk en çok anne ile uyuşmaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim, A-3 resim kağıdı üzerine yapılan bir karakalem çalışmasıdır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi yukarıdan aşağıya tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, resmin sol tarafında bir ev ve iki ağaç figürü yer almaktadır. Evin pencere düzeninden iki katlı bir ev olduğu anlaşılmaktadır. Evin çatısında, daire biçiminde bir pencere görülmektedir. Bu, evin bir de çatı katı olduğunu göstermektedir. Çatıdaki bacadan duman çıkmaktadır. Arka planda silinmiş bir dağ figürü yer almaktadır. Resmin sağ tarafında ise, altı insan figürü yer almaktadır. En sağda biri yetişkin biri çocuk olmak üzere iki erkek figürü ile bu iki figürün hemen üzerinde bir genç kız figürü görülmektedir. Sağ ortada iki kız çocuğu ve bir kadın olmak üzere üç figür daha yer almaktadır. Resmin tam ortasında yer alan küçük kız figürü dışında bir kız, bir genç kız ve bir kadın figürü, uzun eteklerle betimlenmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip resim özelliğini göstermektedir. Bunları; çizgi çalışmasındaki başarısı, kâğıdın büyük bir bölümünün boş kalması, detaya önem vermesi ve renkli çalışmayı tercih etmemesinden

anlamak mümkündür. Mekân kavramı gelişmemiştir. Yer çizgisi mevcut değildir. Şemalarda geometrik şekiller kullanılmıştır (baş için daire, gövde için dikdörtgen, etek için üçgen... vb).

Resmin Çözümlemesi

Çocuk, annesini ve küçük kardeşini yanında resmetmiştir. Annesinin elinden tutuşu, ona olan sevgisini/sevgi gereksinimini sembolleştirmektedir. Gruptan uzak üst tarafta çizilen abla, aralarında bir soğukluk söz konusu olabileceğini ifade edebilir. Babasını ve erkek kardeşini, kâğıdın sağ tarafına resmetmiştir. Erkeklerin bir tarafta, kadınların bir tarafta resmedilmiş olması, dâhil olduğu toplumun cinsiyet ayrılığına olan bakış açısını yansıtabilir (Keskin, 2007:12). Anne ve kızların uzun etekli olarak betimlenmesi de aynı bağlamda değerlendirilebilir. Buradan da yöreye ait kılık kıyafet çıkarımında bulunmaktadır. Yapılan gözlem ve görüşmeler sonucunda, dokuz çocuklu olduğu bilinen ailede sadece dört çocuk yer almaktadır. Bu durum, ya evlenerek evden ayrılan bireylerin resme dâhil olmaması ya da problem yaşanan bireylerin aileden soyutlanması olarak değerlendirilebilir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Bacadan çıkmakta olan duman ise aile ortamındaki sıcaklığa işaret eder. Bu bir şablon da olabilir ama yine de ev kavramının sıcaklığına işaret eder.

RESİM II

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Erkek - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sorumluluk almayı, ders çalışmayı, ödev yapmayı sevmeyen bir öğrencidir. Dersleri dinlediğinde ise zekice cevaplar verebilmektedir. Çalışmaktansa oyun oynamayı ve arkadaşlarıyla kavga etmeyi tercih etmektedir. Yedi çocuklu bir ailenin beşinci çocuğudur. Hayattan beklentisi; onları mutlu etmek için ailesine götüreceği ekmek ve paradır.

- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. İşsiz ve kalp hastası olan baba, ev hanımı olan anne ile üç odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim, A-3 resim kağıdı üzerine pastel boya tekniği ile yapılmıştır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi tam ortadan ikiye böldüğümüz zaman, resmin sol tarafında yalnız başına resmedilen iki katlı, çatılı bir ev yer almaktadır. Evin duvarları dört farklı renkle betimlenmiştir. Kâğıdın ikinci yarısında yani sağ tarafta, sekiz figür resmedilmiştir. Sağ alt tarafta biri yetişkin biri çocuk olmak üzere iki erkek ve iki çiçek figürü yer almaktadır. Kâğıdın sağ ortasında bir genç kız, bir yetişkin kadın, bir kız çocuğu ve bir erkek çocuk olmak üzere dört figür görülmektedir. Bu figürlerin hemen üstünde bir kız çocuğu ve bir genç kız olmak üzere toplam iki figür daha yer almaktadır. Biri yetişkin üç erkek figürü pantolon ile yetişkin kadın, iki genç kız ve iki kız çocuğu ise diz boyu üçgen biçimli eteklerle betimlenmiştir. Kâğıdın dış sınırları olan çerçeve çizgiler, süs özelliğini yansıtmak için dört farklı renkle boyanmıştır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Çocuk, bulunduğu dönemin özelliklerini kısmen taşımaktadır. Figürler, neredeyse şema öncesi dönemi andırmaktadır. Figürlerde gövde anlayışı, çok zayıf olmakla birlikte mekân anlayışı gelişmemiştir. Canlı renkler kullanılmasına rağmen kâğıdın tamamı boyanmamıştır. Bu dönemde çocuk resimlerinde görülmeye başlayan “ hareket ” kavramı mevcuttur. Genellikle bir tek hareketin tekrarına dayalı olan bu hareketlilik kavramı bu resimde, beş figürün de kollarının iki yana açık olmasıdır.

Resmin Çözülmesi

Kâğıdın alt tarafında baba, çocuk ve çiçek figürleri görülmektedir. Burada babaya olan sevgi anlaşılmaktadır. Anne, resmedilmemiştir. Nedeni ise, gözlem ve görüşmeler sonucunda ortaya çıktığı üzere sürekli olarak anne tarafından

azar işitilmesidir. Kâğıdın sağ ũst tarafında ise ablalar ve kũçũk kardeş, adeta bir çember oluşturacak biçimde yerleştirilmiştir. Burada çocuğun sevdiklerini etrafında gũrme arzusu veya aile kenetlenmesi ortaya çıkmış olabilir. Evin duvarının dũrt farklı renge boyanmış olması ve tũtmeyen baca, aile iãerisindeki soğukluğu yansıtabilir.

RESİM III

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz, sakin ve çevresinden sevgi bekleyen bir öğrencidir. Altı kardeşli bir ailenin son üyesi olan çocuğun hayattan tek bir beklentisi var: Ölen babasının geri dönmesidir.
- Ailenin Özellikleri** : Anne sağ, baba ölüdür. İki odalı ve soba ile ısınan bir evde ev hanımı olan anne çocukları ile birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim, A-3 resim kağıdı üzerine pastel boya tekniği ile yapılmıştır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi ortadan ikiye böldüğümüzü farz edersek, kâğıdın sol tarafında bir güneş, iki yer sofrası ve dört insan figürü göze çarpmaktadır. Kâğıdın sol üst tarafında bir yetişkin kız, bir yetişkin erkek ve bir erkek çocuğu figürü olmak üzere toplam üç figür yer almaktadır. Yetişkin erkek ile yetişkin kız figürü el ele tutuşmaktadır. Sol alt köşede elinde yemek tepsisi ile yetişkin, güler yüzlü bir kadın figürü yer almaktadır. Kâğıdın sağ alt tarafında tek katlı bir ev; evin içinde bir çocuk ve bir saat görülmektedir. Hemen evin yanında iki ağaç gözükmemektedir. Kâğıdın üst köşesinde tipik olarak görülen üçgenimsi sıra dağlar yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliğini göstermektedir. Çocuğun ev içerisinde kendini resmetmiş olması, saydamlık özelliğini öne çıkarmaktadır. Sofradaki tabak, çatal ve kaşık düzenine detaylı bir şekilde önem verilmesi, şematik dönemin tipik bir özelliğidir.

Resmin Çözümlemesi

Çocuğun kendisini iki farklı yerde çizmiş olması; aynı anda olmak istediği ve muhtemelen sürekli olduğu yerlerin betimsel anlatımıdır. Sol üst tarafta evli olan abla ile enişte görülmektedir. El ele tutuşmuş gülen bu ikili, büyük bir olasılıkla çocuğun zihninde mutluluğu simgelemektedir. Anne, gündelik işi olan sofraya yemek yetiştirmekle meşguldür. İki farklı kır sofrası göze çarpmaktadır. Bunlardan biri anneye biri de ablaya aittir. Bu durum, çocuğun her iki yerde de çok iyi vakit geçirdiğini ve büyük bir zevk aldığını bize anlatabilir (Keskin, 2007:76). Bunu sol üst köşede çizili olan gülen güneş şeması ile pekiştirmektedir. Ağaçların azlığı ve dağların fazlalığı bize yaşanan bölge hakkında bilgi verir. Boyanın hırçın bir şekilde çizgisel olarak kullanılması, bir eksikliği bir boşluğu vurgulamış olabilir; içten içe onu kemiren baba özlemini...

RESİM IV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Erkek - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Babasından şiddet gören bir çocuktur. Bunun doğal bir sonucu olarak çekingen, sessiz ve kendini iyi ifade edememe gibi bir kişilik sergilemektedir. Bunlara rağmen derslerinde başarılı olduğu söylenebilir. Sekiz kardeşli bir ailenin beşinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. İki odalı, sobalı bir evde ev hanımı olan anne geçici

köy korucusu olan baba ile birlikte yaşamaktadır. Korucu olan baba sürekli kumar oynamakta, evde anneye ve çocuklara şiddet uygulamaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim, A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği ile yapılmıştır.

Resmin Betimlenmesi

Kâğıdı ortadan ikiye böldüğümüz zaman, figür yoğunluğunun sağ tarafa kaydığı görülmektedir. Kâğıdın sol tarafında, içinde dört çiçek ve bir ağaç olan bahçe, bahçenin hemen üstünde bir erkek çocuk figürü ve onun yanında sarı bir tarla görülmektedir. Sol üst tarafta, güneş yer almaktadır. Sağ üst tarafta, bir yetişkin kadın ile iki erkek çocuk figürü yer almaktadır. Sol ortada ise bir araba resmedilmiştir. Sağ alt tarafta yetişkin bir erkek ile bir tepe ve iki ağaç figürü görülmektedir. Kâğıdın üst tarafında ise sadece konturları renkli olan tipik bir dağ resmedilmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemin tipik bir özelliği olan teknoloji merakını, çizilen arabada görmek olasıdır. Resmin tamamı boyanmamıştır. Mekân kavramı, kısmen oturmuştur.

Resmin Çözümlemesi

Resimde yer alan dağ, bahçe ve ağaç figürü, yaşanılan kırsal bölgeyi işaret eder. Kâğıdın sağ üst köşesinde çocuğu ve sevdiği küçük kardeşini, ortada elinde bir gül ile anneyi, sol tarafta iyi anlaşılamadığı ablayı ve sağ alt tarafta ise korku duygusunun kaynağı olan babayı resmetmiştir. Araya bahçe ve araba gibi engelleri çizen çocuk, kumar oynayan şiddet yanlısı babayı diğer aile bireylerinden ayrı resmetmiştir (Arnheim, 2007:159). Burada baba, dışlanılmışlığı temsil edebilir. Yapılan görüşmeler sonucunda, sekiz çocuklu olduğu bilinen ailede sadece üç çocuk yer almaktadır. Resimde aile bireylerinin birinin veya birkaçının eksikliği, sevgi eksikliğini ya da bir çatışmayı yansıtabilir.

Sıradan resmedilen diğer figürlerin yanı sıra anne, elinde canlı renkli bir gül ile göze çarpmaktadır. Babanın mahrum ettiği değeri çocuk, bir çiçek vasıtası ile anneye sunmaktadır.

RESİM V

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz, sakin, dürüst ve terbiyeli bir çocuktur. Altı çocuklu bir ailenin son çocuğudur
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. İşçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte soba ile ısınan üç odalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim, A-3 resim kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak oluşturulmuştur.

Resmin Betimlenmesi

Resmi tam ortadan ikiye böldüğümüz zaman; sol üst tarafta iki genç kız yer alırken sol alt köşede ise yetişkin bir erkek figürü yer almaktadır. Kâğıdın sağ üst köşesinde genç bir erkek figürü bulunmaktadır. Kâğıdın tam ortasında, yetişkin bir kadın figürü görülmektedir. Yetişkin erkek, genç erkek ve erkek çocuk figürleri pantolon ile yetişkin kadın ve genç iki kız figürleri ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Yetişkin kadının başında bir yazma vardır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde çocuğun resmine yeni bir anlayış girmektedir; ritim, hareket. Yapılan hareket, ilk olduğu için genellikle bu hareketler birbirinin tekrarı niteliğindedir. Kompozisyonda yer alan figürlerin hepsinin kollarını iki yana açılmış olması, buna en iyi örnektir. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Hep cepheden çizilen figürler, havada uçuşur gibidir. Renkler, canlı ve parlaktır.

Resmin Çözümlemesi

Bu dönemde çocuk; en çok sevdiği varlığı, kâğıdın tam ortasına çizer. Bu ona verdiği değer bir göstergesidir (Yavuzer, 2007a:102). Resme bakıldığı zaman, anne ön plana çıkmaktadır. Çocuk, hemen annenin yanında ve başı ona doğru kaymaktadır. Babanın büyük bir ebatta ve önde çizili olması, ona da olan sevginin bir ifadesidir. Anne baba sevgisini hiç kimseyle paylaşmak istemeyen çocuk, her iki ablasını ve abisini kâğıdın üst tarafına yerleştirerek araya mesafe koymuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda, altı çocuklu olduğu bilinen ailede sadece dört çocuk görülmektedir. Resme alınmayan iki genç çocuk, evlenerek evden ayrılmıştır. Annenin uzun eteği ve başındaki yazma, yörenin kıyafet özelliğini yansıtabilir (Malchiodi, 2005:244).

RESİM VI

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Kız - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Olaylar karşısında çok çabuk heyecanlanabilen bir kişiliğe sahiptir. Dersler de aktif olup arkadaşlarıyla son derece uyumlu bir tutum içerisindedir. Evdeki görevi küçük kardeşine bakmaktır. Beş çocuklu ailenin ikinci çocuğudur. Anne ile baba şaka olsun diye (!) çocukları paylaşmıştır. Kendisi ve kız

- kardeşi anneye, ablası ve küçük erkek kardeşi de babaya düşmüştür.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Öğretmen olan baba, ev hanımı olan anne ile dört odalı, kaloriferli yibo lojmanlarında yaşamaktadır. Kendisine en çok annesini yakın bulmaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim, A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği ile yapılmıştır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi ortadan ikiye böldüğümüzü varsayarsak, resmin sol üst tarafında bir güneş ve bir kuş figürü yer almaktadır. Sağ alt köşede ise dört katlı bir bina görülmektedir. Sol ve sağ kısımlarında dörder ve ortada bir kapı olmak üzere toplam dokuz kapı resmedilmiştir. Zemin katta bir, diğer katlarda ikişer lamba bulunmaktadır. Kâğıdın tam üst köşesinde, tipik üçgenimsi sıra dağlar yer almaktadır. Sağ tarafta ise bir yetişkin erkek, bir yetişkin kadın ve iki kız çocuk figürü olmak üzere toplam dört figür resmedilmektedir. Yetişkin erkek pantolon, yetişkin kadın ve iki kız çocuğu uzun eteklerle betimlenmiştir. Dört figürün hemen altında çiçekler bulunmaktadır. Bu da küçük bir bahçenin varlığına bir işaret olabilir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Kullanılan renklerin canlı olması ve mekân kavramının ortaya çıkması, şematik dönemin tipik özelliklerindedir. Mekân kavramı, gelişmiştir. Bunu insan figürlerinin ayakları altına çizilen yeşil çim çizgisinden anlamak mümkündür. Kapı ve lambaları resmedilen bina şeması, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır.

Resmin Çözümlemesi

Dağlar ve boş arazi, çocuğun yaşadığı kırsal alanı temsil edebilir. Anne ve iki kızı, belden ayak bileklerine uzanan bir etek giymişlerdir. Pantolon yerine uzun eteklerin giyilmesi, kırsal kesimin başka bir özelliğini göstermektedir

(Malchiodi, 2005:244). Anne ve babanın düşüncesiz hareketi, kardeşler arasında çatışmalara neden olmuştur. Çocuk resminde anne, babayı ve paylaşımında yanına düşen kardeşini resmetmiştir. Annesini yanına alan çocuk, diğer grubun elemanı olan babayı köşeye resmettiği ve babaya düşen çocukları ise hiçbir şekilde resmetmediği görülmektedir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Bu resim, ayrımcılığın küçük bir zihinde dahi ne denli bir tehlike oluşturacağını açıkça gösterebilir.

RESİM VII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Konuşkan ve girişken olmakla beraber biraz heyecanlı bir yapıya sahiptir. Kavga eden anne babasından sadece biraz daha ilgi istemektedir. Sekiz çocuklu bir ailenin altıncı çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. İşsiz ve ortopedik engelli baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim, A-3 resim kağıdı üzerine pastel boya tekniği ile yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi tam ortadan ikiye böldüğümüzde, sol ortada yetişkin bir erkek, yetişkin bir kadın ve bir erkek çocuk olmak üzere toplam üç figür görülmektedir. Bunların hemen altında bir kapı ve kapının altında dokuz adet ağaç yer almaktadır. İnsan figürlerinin hemen üstünde bir lamba onun da üstünde bir bulut yer almaktadır. Kompozisyonun sağ ortasında, yetişkin bir kız, bir kız ve bir erkek çocuk olmak üzere toplam üç figür yer almaktadır. Bu figürlerin hemen üstünde bir yemek masası görülmektedir. Masanın üzerinde dört tabak, iki ekmek, üç kaşık ve bir çatal yer almaktadır. Masanın etrafında, karşılıklı dört adet sandalye bulunmaktadır. Bunların hemen üstünde, gülen bir güneş görülmektedir. Hemen üzerinde ise bir bulut yer almaktadır. Kâğıdın sağ ortasında yer alan figürlerin hemen altında altı figür görülmektedir. Bunlardan sol alt köşede yer alan figürler; bir erkek çocuğu, bir yetişkin kadın ve bir yetişkin erkek. Sağ alt köşede yer alan figürler; bir erkek çocuğu, bir yetişkin kız ve bir kız çocuğu. Bu figürlerin yanı başında bir yemek masası görülmektedir. Masanın üzerinde, dördü büyük biri küçük olmak üzere beş tabak, bir çatal, bir kaşık ve kare şeklinde bir cisim yer almaktadır. Masanın etrafında bir sandalye görülürken masanın üst tarafında ise üç adet ağaç yer almaktadır. Erkek çocuğunun önünde bir futbol topu bulunmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliğini sergilemektedir. Renkler, canlı bir şekilde kâğıdın geneline yayılmıştır. Kullanılan renklerin gerçeğe yakın olması, dâhil olunan şematik dönemin tipik bir özelliğini yansıtmaktadır. Mekân kavramı, gelişmemekle beraber tüm figürler cepheden resmedilmiştir.

Resmin Çözümlemesi

Çocuk, önce figürleri bir oda içerisine hapsetmiştir. Oda içerisinde, kendi, anne, baba, iki abla ve küçük kardeş yer almaktadır. Bu figürler renkli bir yemek

masası etrafına dizilmişlerdir. Anne ile baba el ele tutuşmuş bir pozisyonda görülmektedir. Bu tablodan karşımıza mutlu bir aile kavramı çıkabilir. Bu mutluluğu sadece dört duvarla sınırlamak istemeyen çocuk, aynı figürleri aynı mekân üzerine farklı bir manzara ortamını yerleştirerek pekiştirmektedir. Böylelikle ailede yapmayı istenilen anlar, imgelem yolu ile bir nebze de olsa giderilmeye çalışılmaktadır. Manzara da resmedilen anne ile baba, yine yan yana bulunmaktadır. Bu durum, muhtemelen aile içindeki sevgi kavramının düzeyini yansıtabilir. Ve bu kavram içerisinde bulunmaktan büyük bir haz alan çocuk, kendisini hem oda içerisinde hem de manzarada anne ile babanın yanında resmetmektedir.

RESİM VIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Kız - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz ve sakin bir öğrencidir. Kendini fiziksel olarak beğenmiyor ve bunu her fırsatta dile getiriyor. Altı çocuklu ailenin dördüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Şoför olan baba ile ev hanımı olan anne; iki odalı, sobalı bir evde beraber kalmaktadır. Büyükbaba ile büyükanne de aynı evde kalmakta ve bazen tartışmalar çıkmaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi tam ortadan ikiye böldüğümüzü farz edersek; kompozisyonun sol tarafında kocaman bir ev yer almaktadır. Evde duvarın sınırlarına yapışık iki pencere, üst ve alt yarısı farklı olan bir kapı, duvarda asılı mutlu bir aile resmi, bir lamba, çatı katında dairesel bir pencere ve bir baca görülmektedir. Duvarda asılı aile resminde beş insan figürü gözlemlenmektedir. Bunlar soldan sağa sıralandığında; yetişkin bir erkek, yetişkin bir kadın, genç bir kız, genç bir erkek ile bir kız çocuk figürleri yan yana görülmektedir. Kapının alt tarafında bir merdiven bulunmaktadır. Evin sol tarafında boyanmamış bir çiçek, üst tarafında ise bir kuş ve bir güneş yer almaktadır. Kâğıdın sağ alt tarafında bir yemek masası bulunmaktadır. Masanın üstünde üç adet ekmek, altı adet çay bardağı ve çatal, bir çaydanlık ve iki tabak görülmektedir. Masayı çevrelemiş altı insan figürü göze çarpmaktadır. Masanın üst tarafında yetişkin bir erkek figürü, alt tarafında genç bir erkek ile bir kız figürü, sol tarafında genç bir kız figürü, sağ tarafında ise yetişkin bir kadın figürü ile bir kız çocuk figürleri yer almaktadır. Masanın sağ tarafında boyanmamış bir çiçek figürü görülmektedir. Masanın hemen sol üstünde meyveleri ile betimlenmiş bir ağaç ve tepesinde bir kuş figürü ile sağ tarafında üç adet çiçek figürü bulunmaktadır. Bunların hemen üzerinde bir salıncak, bir çiçek ve iki erkek çocuk yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliğini göstermektedir. Kullanılan renkler canlı olup gerçeğe yakındır. Ev şemasının büyük çizilmesi; şematik dönem çocuklarının, önemli gördükleri parçaları büyük çizme eğiliminden kaynaklanmaktadır. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Evin içerisindeki duvar resmi ve lambanın çizilmesi ile saydamlık özelliği, masanın etrafında bulunan figürlerin sağa, sola ve aşağı yatık olarak çizilmesi ise düzleme özelliğini yansıtan bulgulardır.

Resmin Çözülmesi

Çocuk, evin duvarına çizmiş olduğu aile resminde görülmemektedir (Yavuzer, 2007a:88 ; Keskin, 2007:52). Anne, baba, ağabey, abla ve küçük kardeş el ele tutuşmaktadır. Mutlu bir aile tablosu söz konusudur ancak bu tabloda kendisi yoktur. Aile bireyleri ile bilindik herhangi bir problemi olmayan çocuk, kendini fiziksel olarak yetersiz görmekte ve bu durumu sürekli dile getirmektedir. Tablodaki eksiklik bundan kaynaklanabilir. Çatı katında görülen daire biçimli pencere, bulunulan yerleşim yerinde çok nadiren görülmektedir. Burada çocuğun hayal gücü devreye girmiştir. Kâğıdın sağ üst köşesinde salıncakta oynayan çocuklar, kendisinin hiç yabancı olmadığı bir anı betimlemektedir. Okuduğu yatılı okulda, salıncaklar bulunmaktadır. Okulunda sevdiği bir özelliği, evinin etrafına resmetmiştir. Evin sakinlerinden olan büyükanne ile büyükbaba, resmedilmemiştir. Çünkü bu durum, bazen anne ile babanın tartışmasına yol açmaktadır. Çocuk bu durumu resminde istememektedir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Yemek masasının üst tarafında baba, yalnız oturmaktadır. Masanın solunda çay dolduran bir abla, sağ tarafında kendi ve annesi, alt tarafında ise ağabey ile küçük kardeş bulunmaktadır. Kendisini annenin yanında çizmiş olması, anneye olan sevginin diğer aile bireyelerine oranla daha fazla olmasından ileri gelebilir. Anne ve küçük kardeşin kol eksikliği, güvensizliği ya da güç azlığını temsil edebilir (Yavuzer, 2007a:20).

RESİM IX

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Kız - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Türkçeyi iyi bilmediğinden kendini iyi ifade edememektedir. Özverili ve aktif bir öğrenci olan çocuk en çok annesini sevmektedir. Dokuz çocuklu ailenin altıncı çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam ortasında bir yemek masası, masanın üzerinde beş adet tabak yer almaktadır. Masanın her iki yanında sandalye görülmektedir. Masanın solunda genç bir kız figürü ile sağında yetişkin bir kadın figürü yer almaktadır. Kâğıdın sol alt tarafında üç pencere, bir kapılı ve bacalı bir ev figürü görülmektedir. Evin içinde küçük bir erkek çocuk figürü resmedilmektedir. Evin hemen sağ tarafında genç bir kız ve çiçek figürleri bulunmaktadır. Evin üst tarafında bir ağaç görülmektedir. Kâğıdın en sağ alt tarafında bir kız çocuk ile küçük bir erkek çocuk figürü yer almaktadır. Kâğıdın üst ve orta kısmında başta çizilen on üç insan figürü sonradan silinmiştir. Kız çocuğunun başında bir şapka vardır. İki küçük erkek çocuğu figürü pantolonla, yetişkin kadın figürü uzun bir etekle, kız çocuğu figürü pantolonla ve iki genç kız figürü pantolon ve kemerlerle betimlenmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, yapıcı tip özelliktedir. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Evin içinden görülen çocuk, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır. Bütün figürler, cepheden resmedilmiştir.

Resmin Çözümlemesi

On bir bireyli ailede, sadece altı insan figürü resmedilmiştir. Bilindiği gibi aile üyelerinden bazılarının eksikliği, sevgi eksikliğinin ve iç çatışmaların bir işareti olabilir. Ailenin geriye kalan diğer üyeleri önce çizilmiş sonra vazgeçilerek silinmiştir. Bir ailenin temel direği olan anne ile baba, resmedilmemiştir (Yavuzer, 2007a ; Artut, 2007). Bu bağlamda sevdiği / iyi anlaşığı bireyleri resmetmesi söz konusu olabilir. Büyük bir ebatta resmettiği ablasını çok sevdiği söylenebilir. Uzun etekle betimlenen hala ile bir diğer abla yemek masasını hazırlamaktadır. Evin içerisinde yalnız çizmiş olduğu küçük kardeşini kıskandığı

ve bu yüzden araya nesne yerleştirdiği söylenbilir (Keskin, 2007 ; Malchiodi, 2005). Kâğıdın tamamını kullanmayan sadece bir kısmını kullanmakla yetinen ocuk için “ güvensiz ” kelimesini kullanmak olasıdır (Di Leo, 1973:36). Arka planda yer alan tek ağaç ile yaşanılan bölge hakkında bilgi edinilebilir.

RESİM X

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Kız - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Derse katılımı az olmakla birlikte sessiz olması en önemli özelliğidir. Beş çocuklu bir ailenin son çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Bakkal olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin sol alt köşesinde bir ev yer almaktadır. İki pencere, lambalı, kapılı ve içerisinde bir masa ile sandalye bulunan bacalı, çatılı, tek katlı bir evdir. Kapının altında bir yol gözükmetedir. Evin hemen yanında hem cepheden hem profilden portreleri çizilmiş yetişkin bir kadın, yetişkin bir erkek, iki kız çocuk, üç genç erkek ve bir genç kız olmak üzere toplam sekiz figür yer almaktadır. Erkek figürler pantolonla, kadın figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Sağ alt köşede, altı ağaç görülmektedir. Figürlerin üzerinde uçuşan dört kuş ile dört dağ, dört bulut ve bir güneş figürü, kompozisyonun üst kısmını oluşturmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliğini yansıtmaktadır. Kullanılan renkler, canlıdır ve gerçeğe yakındır. Kâğıdın tamamının boyandığı gözlenilmektedir. Figür portreleri, eş zamanlı olarak hem profilden hem de cepheden verilmiştir. Bu durum bize Picasso'yu hatırlatmaktadır. İnsan, ev ve kuş figürleri başarılı bir şekilde verilmiştir. İnsan figürlerinde rastlanılmayan hareketlilik kavramını uçan kuşlarda görmek olasıdır. Mekân kavramı, gelişmiştir. Dağ, bulut ve güneş çizimi, tipik olarak bilinen formlarla sağlanılmıştır. Evin fiziksel görünüşüyle birlikte çizilen lamba, masa ve TV, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır.

Resmin Çözümlemesi

Bütün aile bireylerinin bir arada ele alındığı bir resim. Kâğıdın sağ köşesinde, kendisini abla ile birlikte çizen çocuk; anne ve babayı, birey sıralamasında en sola yerleştirmiştir. Aralarında küçük bir kardeş ile üç ağabey görülmektedir. Bu durum çocuk ile anne-baba arasındaki soğukluğu, çatışmayı temsil edebilir. Ayrıca tütmeyen baca da mutsuzluğun bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Keskin, 2007:37 ; Malchiodi, 2005:231). Ailede küçük bir çocuğun varlığı, tüm sevgi gösterilerinin ona doğru kaymasına neden olmuştur. Anne ile babanın sevgisine ihtiyaç duyan ve bu sevgiyi hiç kimseye paylaşmak istemeyen çocuk, bu eksikliği yanına resmettiği abla ile gidermeye çalışmaktadır. Bunun yanı sıra gökyüzünde tek yöne uçan kuşlar, özgür olma

isteğini temsil edebilir. Çünkü çocuğun okuduğu yatılı okulda, sınırlı bir hareket alanı mevcuttur. Resimde yer alan diğer öğeler (ağaçlar, boş bir arazi, dağlar ve yalnız bir ev), yaşanılan bölge hakkında bilgi verebilir. Erkeklerin pantolonla, kadın ve kız figürlerin uzun eteklerle çizili olması, bölgenin kılık / kıyafet anlayışına ışık tutabilecek somut göstergelerdir (Malchiodi, 2005:244).

RESİM XI

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sürekli olarak evi düşünmektedir. Arkadaşları ile uyum problemi yaşayan çocuk; utangaç, dalgın ve içe kapanık bir yapıya sahiptir. Dört çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Sosyal güvencesi olmayan işlerde çalışan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde, büyük bir ev bulunmaktadır. Ev; iki pencere, tek kapılı, tek lambalı ve merdiveni olan çatılı, tek katlı bir evdir. Evin hemen altında üç araba figürü resmedilmektedir. Evin sol kısmında el ele tutuşan yetişkin bir erkek ile bir erkek çocuğu, sağ kısmında ise yetişkin bir kadın olmak üzere toplam üç figür görülmektedir. Her üç figür de pantolon giymiştir. Yetişkin kadın figürünün hemen alt tarafında iki ağaç bulunmaktadır. Evin hemen üst kısmında dört bulut ile sol üst köşede bir güneş yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Kâğıdın büyük bir bölümü boyalıdır. Kullanılan renkler, canlıdır. Şematik dönem çocuklarının resimlerinde sıklıkla rastlanılan bir özellik olan kolların her iki yana açık bir şekilde çizilmesi, resme hareketlilik veren bir olgudur. Perspektif, gelişmiştir. Mekân kavramı, sağ alt köşede ağaçların altına çizilen yatay çizgi ile verilmeye çalışılmıştır. Figürlerin kol ve elleri, adeta kuşkanadını andırmaktadır. Renklerde kararsızlık ve tutukluluk, söz konusudur. Ev şeması ile verilen lamba, saydamlık özelliğini işaret etmektedir.

Resmin Çözülmesi

Resmin tam alt kısmında yer alan üç araba, dâhil olunan dönemin teknolojiye olan merakını temsil edebilir. Genelde güler yüzlü çizilen güneş şeması, bu çalışmada şaşkın bir ifade ile karşımıza çıkmaktadır. Kâğıdın tam merkezinde çizilen ev, ona duyulan özlemi simgelemektedir. Evin duvarları boyalı değildir. Bu durum ev halkına karşı olan bir çatışmayı da ifade edebilir. Ağaçlar baştan savma çizilmiştir. Figürlerin boyanışı da böyledir. Dört çocuklu ailede çocuk, sadece kendisini çizmiştir. Bu durum onların varlığının reddedilmesi olarak ta algılanabilir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Kendisini baba ile el ele tutuşmuş bir

halde çizen çocuk, anneyi kâğıdın diğer ucuna resmetme suretiyle araya büyük ebatlarda çizilmiş olan evi yerleştirmiştir (Arnheim, 2007:159). Buradan çocuk ile anne arasındaki bir çatışmadan söz etmek mümkündür. Çocuk, ev engelini araya yerleştirerek ona kızan anneyi cezalandırmakta, kendisinden uzaklaştırmakta olabilir.

RESİM XII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Kız - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sosyal bir çocuk olmasına rağmen derslerinde başarısızdır. Ders anlatılırken sürekli köyü, kardeşlerini, anne ve babasını düşünmektedir. Beş çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Şoför olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resim kâğıdını tam ortadan ikiye bölersek, sol alt köşede bir ev göze çarpmaktadır. Ev; iki pencere, tek lambalı, tek kapılı ve içerisinde boyanmamış bir figür bulunan çatılı, tek katlı bir evdir. Sağ alt köşeye baktığımızda ise yetişkin bir erkek, yetişkin bir kadın, bir erkek çocuk ve dört kız figürü olmak üzere toplam yedi figür bulunmaktadır. Bu figürlerin sağ tarafında bir gül ile dört ağaç görülmektedir. Evin gökyüzüne uzanan üst boşluğunda silik iki kuş, dört kelebek, sıralı sivri beş dağ, dört bulut ile bir güneş yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi döneme takılı kalmıştır. Çöp çocuk figürlerinin yer aldığı bir resim. Bu dönemde, geliştirilmesi gereken çift çizgilere yer verilmemektedir. Kullanılan renkler, canlı olmamakla beraber özellikle arka planda gelişigüzel bir kullanım söz konusudur. Çocuk için renkli çalışmalarda ve figür çizimlerinde yetersiz ifadesini kullanmak mümkündür. Mekân kavramı, kısmi olarak gelişmiştir. Sadece sağ alt köşede yer alan ağaçların altında bulunan yatay çizgiden bu çıkarım yapılabilir. Dağlar tipik olarak, iç ters üçgenler biçiminde verilmiştir. Saydamlık özelliğine, evin dış tarafıyla birlikte resmedilen lamba ile insan figürü bu duruma örnek teşkil eder.

Resmin Çözülmesi

Tüm aile bireylerinin resmedildiği görülmektedir. Resimde eksik olan aile bireyleri; mutsuzluğu, kavgayı, anlaşmazlığı ve parçalanmışlığı temsil eder (Yavuzer, 2007a). Bu bağlamda ailede büyük bir sorunun olmadığı anlaşılmaktadır. Figürler, çöp çocuktur. Bu durum, çocuğun akıl yaşı ile takvim yaşının uyuşmadığını gösterir. Anne-babayı bir tarafa kendisini bir tarafa çizerek araya da dört kardeşi yerleştiren çocuk, daha fazla ilgi istemektedir. Çocuğun hemen sağında yer alan çiçek, kendisiyle barışık olduğunun bir göstergesidir. Evin içinde önce çizilen sonra da silinen figürün bir kadın olduğu tahmin

edilmektedir. Figürün gövdesinde yer alan üçgenler, bir etek olma ihtimalini güçlendirmektedir. İri bir şekilde çizilen figürün, anne olma olasılığı yüksektir. Arka planda bulunan dağlar, ağaçlar ve kelebekler, bize yaşanan yöre hakkında bilgi verebilir.

RESİM XIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Girişken, aktif, konuşkan, kendine güveni tam olmakla birlikte liderlik özelliği de bulunan bir çocuktur. Beş çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi tam ortadan yukarıdan aşağıya ikiye bölersek, sağ tarafta büyük bir ev görülmektedir. Evin iki penceresi, tek lambası, tek kapısı, kapının kolu ve zil düğmesi bulunmaktadır. Resmin sol tarafında ise iki ağaç figürü ile biri yetişkin, biri genç, ikisi çocuk olmak üzere toplam dört erkek figürü ile yetişkin bir kadın figürü yer almaktadır. Bütün insan figürleri uzun pantolonlarla resmedilmiştir. Arka plan, iki farklı renkle resmedilmiştir. Kâğıdın üst kısmında, dokuz bulut ile bir güneş daha bulunmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Kâğıdın bazı kısımları boyalı değildir. Kullanılan renkler, canlı olup gerçeğe yakındır. Figürlerde boyun kısmı yoktur. Daire biçiminde verilen kollar iki yana açıktır. Bu durum, resimde hareketliliğin ilk ama sınırlı izleridir. Bu dönem çocukları, ya çok sevdiği ya da özlediği nesnelere, kişileri büyük bir şekilde çizme eğiliminde bulunur. Resme bakıldığı zaman evin büyük çizildiği görülmektedir. Evle birlikte çizilen lamba, saydamlık özelliğini yansıtan temel unsurlardan biridir. Yer ve gök çizgilerinin bulunmasından dolayı mekân kavramı gelişmiştir. Bunu figürlerin alt tarafında çizilen yatay çizgiden anlamak mümkündür.

Resmin Çözümlemesi

Resim kâğıdının % 25'ini kapsayan ev, sıcak bir yuvaya duyulan özlemi simgeleyebilir (Malchiodi, 2005:236 ; Yavuzer, 2007a:68 ; Di Leo, 1983:52 ; Keskin, 2007:35). Beş çocuklu ailede, bir çocuğun eksikliği söz konusudur. Bu durum, çizilmeyen kardeş ile bir uyum sorunu yaşadığını gösterebilir. Evin hemen sol tarafında resmedilen anne ile baba arasında küçük bir çocuk görülmektedir. Yapılan gözlem ve görüşmeler sonucunda, anne ile babanın sürekli olarak evin küçük çocuğuyla ilgilendiği bilinmektedir. Ve anne ile baba, bazı durumlarda ona kızmaktadır. Bu durumları sindiremeyen çocuk, kendisini en uç tarafa çizmiştir. Araya koyduğu iki kardeş ve ağaç engeli ile ailenin farkındalık kazanmasını istemektedir (Arnheim, 2007:159). Kendi yanına çizdiği

kardeşi tarafından sürekli Őiddete maruz kalan çocuk, kardeşini siyaha boyayarak adeta onu yok etmek istemektedir. Ev ve tarlanın çizgisel boyalılığı ile çocuk, hırçınılığını ve öfkesini ifade etmiş olabilir. Evin büyük çizilerek vurgulanması, çocuğun evine, aileye duyduğu özlemin bir dışavurumu olarak algılanabilir.

RESİM XIV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Kız - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Çekingen, içe kapanık ve özgüvensiz olan öğrenci, üç çocuklu ailenin son çocuğu.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ve baba sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde yetişkin bir kadın, yetişkin bir erkek, genç bir kız, üç kız çocuk ve iki erkek çocuk olmak üzere toplam sekiz figür yer almaktadır. Erkek figürler pantolon ile kadın figürler ise uzun eteklerle betimlenmektedir. Figürlerin sol tarafında bir ev görülmektedir. Ev; iki pencere, tek lambalı ve tek kapılıdır. Figürlerin üst kısmında kare biçiminde, gelişigüzel siyah renkle boyanan bir ev figürü daha görülmektedir. Evin hemen üst tarafında, beş bulut bulunmaktadır. Sol üst köşede güneş görülürken sağ üst köşede içinde 12 yazılı olan bir kare yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Renkleri canlı bir şekilde kullanan çocuk, resmin tamamını boyamıştır. Mekân kavramını farklı renklerle vermeye çalıştığı görülmektedir. Şematik dönem çocuklarında görülen tipik bir hareket olan, kolların iki yana açık olması bu resimde de rastlanılmaktadır. İnsan figürleri, cepheden görülmektedir. Şemalar, geometrik şekillerle verilmektedir (Baş için daire, etek ve kollar için üçgen, gövde için kare). Saydamlık (röntgen) özelliğine, evin içerisinde resmedilen lambada rastlamak mümkündür.

Resmin Çözümlemesi

İlk bakışta aile bireyleri mutlu bir şekilde görülmektedir. Bütün figürlerin kolları iki yana açıktır. Çocuk, kendisini resmetmeyerek bu mutlu aile tablosuna olan yabancılığını anlatmaktadır (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Yapılan görüşmeler sonucunda; ilginin diğer aile bireylerine yönelik olması, özellikle annenin ona kızması ve hatta dövmesi, bu tabloyu oluşturmaktadır. Aile içinde ötekileştirilmeyi yaşayan çocuk, resmi boyarken özellikle boş alanlarda kullandığı yatay ve dikey çizgilerle iç dünyasının bir çığılığını yansıtmış olabilir. Biri renkli biri siyah olmak üzere toplam iki ev görülmektedir. Renkli aile bireylerinin renkli eve yakın olarak betimlenmesi dikkat çekicidir. Siyah renkle betimlenen ev, çocuğun bilinçaltındaki yaralarının şiddetini ve mutsuzluk seviyesini temsil edebilir

(Keskin, 2007:37). Aile içindeki yanlış tutumların, çocukları ne denli olumsuz bir ruh haline itebileceğinin bir resmi olarak kabul edilebilir. Erkekler pantolonla, kadın ve kız figürler ise uzun eteklerle betimlenerek dâhil olunan toplumun kılık / kıyafete olan bakış açısını yansıtabilir (Malchiodi, 2005:244).

RESİM XV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Evde üvey anne ile yaşayan çocuk, ailesine çok bağlıdır. Aşırı derecede sosyal, duygusal olup derslerinde de başarılı olan öğrenci, beş çocuklu ailenin dördüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Baba sağ ve öz, anne ise üveydir. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Kâğıdın alt ortasında, bir kalp figürü görülmektedir. Kalp figürünün tam ortasında yetişkin bir kadın, yetişkin bir erkek, üç kız çocuğu ve bir erkek çocuğu olmak üzere toplam altı figür yer almaktadır. Kalbin etrafını çevreleyen bir çit bulunmaktadır. Kâğıdın sol alt köşesinde, iki pencere ve bir kapı boşluğu bulunan ama detayına girilmeyen tek katlı, çatılı bir ev bulunmaktadır. Kapının alt kısmında silik olarak görülen bir merdiven görülmektedir. Çitlerin üst tarafında koyu mavinin içerisinde üç çiçek, gülümseyen iki bulut ve gülen bir güneş figürü yer alır. Kâğıdın sağ mavi boşluğu içerisinde “m” şeklinde çizilen üç kuş figürü bulunmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Dâhil olunan şematik dönemin tipik bir özelliği olarak, kullanılan renkler canlıdır. Kâğıdın büyük bir bölümü boyanmıştır. Sembolize edilerek çizilen kalp resmi ve içindekiler, çocuğun hayal gücünü ortaya koymaktadır. El ele tutuşmuş figürler, bir hareketlilik sunmaktadır. Mekân kavramı, gelişmiştir. Motor ve gözlem becerisinde bir gelişme görülür. Bu resimde de bir saydamlık söz konusudur. Sembolize edilen kalbin içerisinde şeffaf bir şekilde bulunan figürler, bunu göstermektedir.

Resmin Çözümlemesi

Son derece mutlu bir aile resmi görülmektedir. Öyle ki gökyüzünde yer alan güneş, kuş ve bulutlar, tebessüm ederek adeta bu duruma eşlik etmektedir (Keskin, 2007:35). Evin sağ tarafını çevreleyen bir çit içerisinde sembolik olarak resmedilen bir kalp şeması yer almaktadır. Kalbin içerisinde bütün aile bireyleri el ele tutuşmuş bir şekilde tebessüm etmektedir. Üvey olan anne, çocuklara öz anne eksikliğini duyurmamaya çalışmaktadır. Çocuk, öz annesinin yokluğunu kabullenmiş görülmektedir. Kalbin hemen solunda dikkatlice bakıldığında el ele tutuşmuş iki figür daha yer almaktadır. Muhtemelen aile bireyleri, önce bahçede çizilecekti. Bu durumda son anda vazgeçen çocuk, başladığı o iki bireyini de silerek yeni çizimini gerçekleştirmiştir. Mutlu ailesini resmeden çocuk, kalp

şemasının etrafını çevreleyen çitlerle, ailesini dışarıdan gelecek en ufak darbelere karşı korumak istemektedir. Çok renkli betimlenmiş ev, renkli çit, gülümseyen güneş ve el ele tutuşan aile bireyleri mutluluk ifadesine ayrı ayrı güç katmaktadır (Malchiodi, 2005:231).

RESİM XVI

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz ve pasif bir öğrencidir. Sekiz çocuklu ailenin beşinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür.Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde, bir ev görülmektedir. Evin içerisinde iki erkek çocuk figürü, iki kız figürü ile yetişkin bir kadın olmak üzere toplam beş figür yer

almaktadır. Evde silik olarak bulunan genç bir kız figürü önce çizilmiş olup sonra silinmiştir. Evin iki penceresi, kapısı ve lambası resmedilmiştir. Evin tek katlı, toprak çatılı bir ev olduğu anlaşılmaktadır. Evin sağ tarafında ona bitişik bir ev daha bulunmaktadır. Bu evin de iki penceresi, tek lambası ve bir kapısı görülmektedir. Evin içerisinde genç bir kız figürü ile iki erkek çocuk olmak üzere toplam üç figür yer almaktadır. Merkezde bulunan büyük evin sol tarafında üzerinde meyveleri olan bir ağaç ile genç bir kız figürü ve yetişkin bir erkek figürü olmak üzere toplam iki insan figürü yer almaktadır. Evin üst kısmında yedi kuş, dört bulut, bir güneş ile silik bir ev bulunmaktadır. Resimde yer alan erkek ve kadın figürler pantolonla resmedilmektedir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

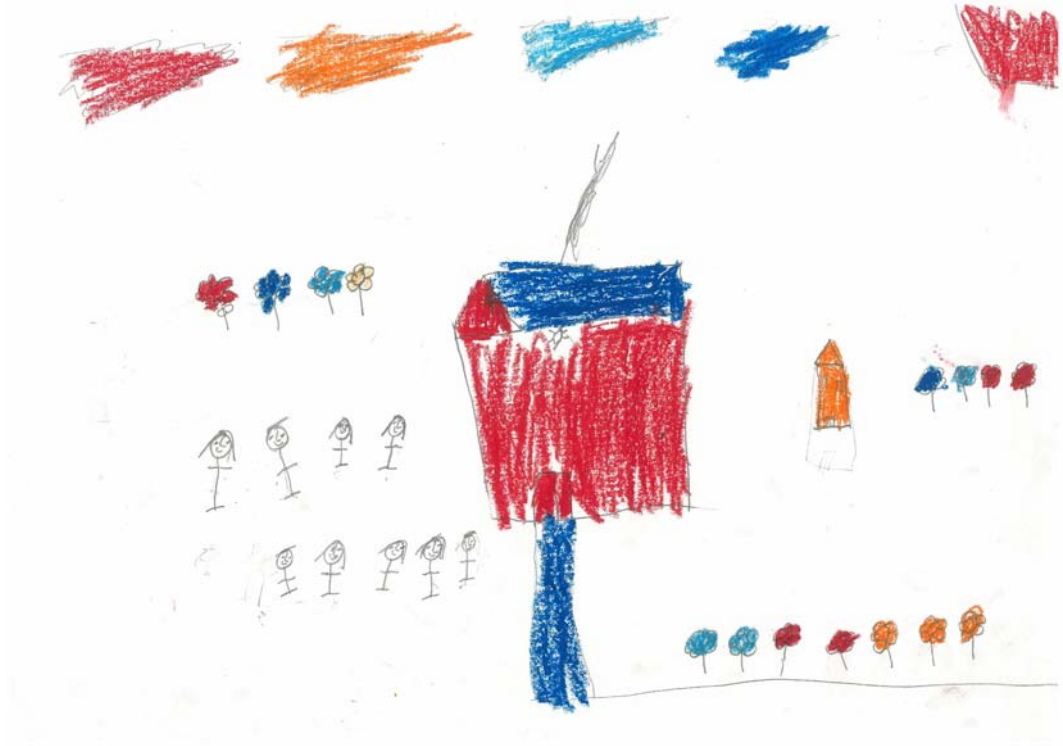
Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı (inşacı) tip çocuk resim özelliklerine sahiptir. Figürlerde detaya girilmiş, ağacın meyveleri dahi resmedilmiştir. Kullanılan renkler, canlıdır. Kâğıdın büyük bir kısmı kullanılmıştır. Nesnelerde biçim, boyut ve renk bağlamında gruplandırabilme başarısı görülmektedir. Mekân kavramı, gelişmiştir. Bütün figürler, cepheden resmedilmiştir. Figürlerin kollarına bakıldığı zaman bir hareketlilik söz konusudur. Bu resmin temel bir özelliği, saydamlık özelliğinin iyi bir şekilde yansıtılmış olmasıdır. Evin içerisinde bulunan figürlerin ve lambaların şeffaf bir şekilde çizilmesi, bu duruma iyi bir örnektir. Kuşlar, ezber bir çizim kolaylığı (şablon) olan “m” harfi ile temsil edilmektedir.

Resmin Çözümlemesi

Ailenin tüm bireyleri resimde yer almaktadır. Yan yana bitişik iki evde sekiz birey, evlerin dışındaki bir ağacın yanında iki birey olmak üzere toplam on aile bireyi görülmektedir. Üç farklı ortam, bireyler arasındaki çatışmayı, zıt kutupları ifade edebilir. Baba, çok sevdiği abla ile birlikte ağaçtan meyve toplamaktadır. Anne, daha çok ilgi gösterdiği dört bireyle (çocuk da dâhil) büyük evde görülmektedir. Geriye kalan üç birey ise daha küçük olan evde kalmaktadır. Kalabalık bir aile olduğu için evlerin, bitişik ve toprak damlı olma olasılığı yüksektir. Yanan lamba, her bir evde bulunan aile bireylerinin mutluluğunu

temsil edebilir. Herkes bulunduğu ortamdaki bireylerle daha mutludur. Yapılan gözlem ve görüşmeler sonucunda; baba bazen çocuğa kızmakta bazen de dövmeğtedir. Çocuğun baba ile babanın çok sevdiği ablayı evin dışında çizmesi, onları dışladığını göstermektedir (Keskin, 2007:38). Baba, siyah lekelerle betimlenmiştir.

RESİM XVII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Kız - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : İçre kapanıktır. İlgisi ve şefkati çok fazla ihtiyacı olan bir çocuk, altı çocuklu bir ailenin son çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Baba öz ve sağ, anne ise üveydir. Çiftçi olan baba, üvey anne ve çocuklarla birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde, çatılı bir ev görülmektedir. Evde bir kapı, bir lamba ve bir baca, görünen dış özelliklerdir. Bacadan dumanlar çıkmaktadır. Kapının alt kısmında, bir yol bulunmaktadır. Evin sol tarafında, ancak saçların uzun ve kısalığı ile cinsiyetleri anlaşılabilen çöp figürler görülmektedir. Bunların altısı kadın, üçü erkek olmak üzere toplam dokuz figür yer almaktadır. Figürlerin üst kısmında dört adet çiçek resmedilmektedir. Merkezde yer alan evin sağ tarafında, iki penceresi ve bir kapısı olan çatılı küçük bir ev görülmektedir. Öncelikle evin bahçesi çizilmiş sonradan silinmiştir. Bu evin sağ tarafında ise dört adet çiçek yer almaktadır. Kâğıdın sağ alt köşesinde, toplam yedi adet çiçek figürü bulunmaktadır. Resmin üst kısmında, dört tane bulut ile bir güneş figürü görülmektedir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi döneme takılı kalmıştır. Figürler, çöp çocuktur. Resmin büyük bir çoğunluğu boyalı değildir. Kullanılan renkler, canlı olmasına rağmen gerçeğe yakınlık göstermemektedir. Figürler, çiçekler havada uçuşur gibidir. Sadece sağ alt köşede, çiçeklerin alt kısmına çizilen yatay bir çizgi, bize mekân kavramını hatırlatmaktadır. Evin içerisinde resmedilen lamba, bizi saydamlık özelliğine götürmektedir. Hareketlilik söz konusu değildir.

Resmin Çözümlemesi

Kâğıdın büyük bir kısmının boş olması, ya güvensizlikten ya da zeka yaşı ile takvim yaşının uyum gösterememesinden kaynaklıdır (Di Leo, 1973:36). Resimde yer alan çöp figürler, ikinci durumu destekler niteliktedir. Çocuk, evin bireylerini güler yüzlü resmederek ailede olumsuz bir durumun olmadığını göstermek istemiş olabilir. Aile bireyleri, çiçeklerle benzerlik göstermektedir. Üvey anneyi benimseyen çocuk, öz annenin eksikliğini kabullenmiştir. Bacadan çıkan dumanlar, aile içi mutluluğu temsil edebilir (Malchiodi, 2005:231 ; Keskin, 2007:35).

RESİM XVIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Kız - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz, sakin ve aktif olmayan bir çocuktur. On çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde bir ev figürü görülmektedir. Ev iki farklı renge boyanmıştır. Buradan evin iki katlı olabileceği düşünülmektedir. Evin bacasından dumanlar çıkmaktadır. Evin bir kapısı ve kapının altından uzayan bir yol görülmektedir. Evin hemen arkasında bir tarla ile ona bitişik merdiven ya da çit olabileceği düşünülen bir şekil görülmektedir. Evin solunda iki çiçek ile sağ tarafında meyveleri ile birlikte betimlenen iki ağaç ve iki çiçek daha yer almaktadır. Sol alt köşede yetişkin bir erkek figürü, yetişkin bir kadın figürü, bir kız figürü ile bir erkek çocuğu olmak üzere toplam dört figür bulunmaktadır. Sağ alt köşede ise genç bir kız figürü ile bir erkek çocuk figürü olmak üzere toplam iki figür görülmektedir. Erkek figürler pantolonla, kadın figürler ise diz altı eteklerle betimlenmiştir. Evin üzerinde gökyüzünde uçuşan on üç kuş ile dört adet bulut ve bir güneş şeması resmedilmektedir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

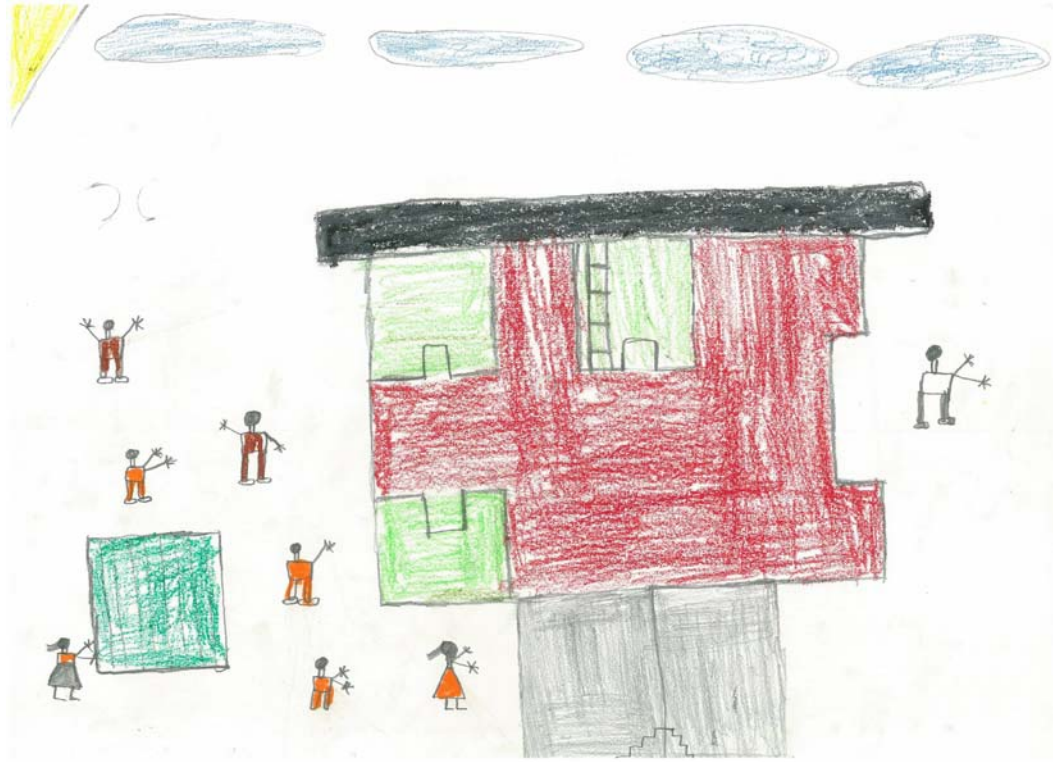
Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Bu durumu, ağaçların meyvelerinden, çiçeklerin yapraklarından ve insan figürlerinden anlamak mümkündür. Resmin tamamının boyanmadığı görülmektedir. Kullanılan renkler, canlı olup gerçeğe yakındır. Bu durum, şematik dönem çocuklarının sahip olduğu bir özelliktir. Figürler, hep cepheden resmedilmiştir. Figürlerin bulunduğu alanın çizgisel boyalılığı ile mekân kavramının geliştiği görülür. Çiçekleri saymazsak gizli bir perspektifin olduğu anlaşılmaktadır. Çocuk figürlerinin kolları iki yana açık olmasından dolayı sınırlı bir hareketlilik söz konusudur. Figürlerde yine geometrik şekiller (daire, kare, üçgen... vb), hâkimdir. Cinsiyet ayrılığından kaynaklanan bazı özellikler görülmektedir. Kadın figürlerinin elbiselerinin renkli, desenli ve farklı olması bu durumu pekiştirmektedir.

Resmin Çözümlemesi

Ailenin dört bireyi, resimde yer almamaktadır. Çocuk, iyi anlayamadığı bireyleri çizmeyerek, onları kendi dünyasından soyutlamış olabilir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Resimde

mutlu bir aile görülmektedir. Bu durum, gökyüzünde uçan kuş ve irice çizilen çiçeklerle pekiştirilmektedir. Çocuk, anne-babayı ve sevdiği küçük kardeşi yan yana resmetmiştir. İyi anlaşılamadığı abla ile kardeşini ise kâğıdın diğer ucuna yerleştirmiştir. Böylelikle araya koyduğu ev ve siyah yol ile birlikte bu bireyleri uzaklaştırmaktadır (Arnheim, 2007:159).

RESİM XIX

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Paylaşımçı, aktif, sorumluluk sahibi ve liderlik vasfını da taşıyan başarılı bir öğrencidir. Yedi kardeşli bir ailenin son çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte üç odalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde, büyük bir ev yer almaktadır. Ev, krokisi ile resmedilmektedir. Evin iki odası, bir avlusu ve avlusunda bir kapı ile dama çıkılan bir merdiven görülmektedir. Evin alt kısmında iki taraftan eve girişi sağlayan çift yönlü bir merdiven yer almaktadır. Kâğıdın sağında dikey çizgilerle bölümlenmiş bir tarla ve tarlanın solunda bir kadın figürü görülmektedir. Tarla ile ev arasında bir erkek figürü resmedilmektedir. Tarlanın üst kısmında bir erkek çocuk figürü, genç bir erkek figürü ile yetişkin bir erkek figürü olmak üzere toplam üç figür bulunmaktadır. Eve girişi sağlayan merdivenin solunda bir genç kız figürü ile bir erkek çocuk figürü yer almaktadır. Evin sağ tarafında yalnız bir şekilde resmedilen genç bir erkek figürü görülmektedir. Erkek figürler pantolonla, genç kız figürü ise uzun bir etekle betimlenmiştir. Evin üstünde dört bulut ile kâğıdın sol üst köşesinde bir güneş şeması yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Figürlerin sırtı izleyiciye dönüktür. Kol ve eller, çöp çocuk resmini yansıtmaktadır. Resmin tamamı boyanmamış olup kullanılan renkler canlıdır. Evin krokisinden saydamlık özelliği anlaşılmaktadır. Burada evin iki odasını, avlusunu, kapılarını ve merdiveni şeffaf bir şekilde yansıtmaktadır. Figürlerde hareketlilik, söz konusudur. Kollar iki yana, tek yana ve farklı yanlara yöneltilerek resme bir hareketlilik getirmektedir.

Resmin Çözümlemesi

Resimde bütün aile bireyleri yer almaktadır. Kompozisyonun tam merkezinde yer alan ev, sıcak yuvaya duyulan özlemi anlatmaktadır (Yavuzer, 2007:68 ; Di Leo, 1983:52). Tüm aile bireylerinin izleyiciye sırtı dönük olarak resmedilmesi, ya çocuğun cepheden portre yapamamasına ya da evde olabilecek olumsuz bir havaya işarettir. Çocuğun sürekli olarak şiddetine maruz kaldığı ağabey, evin sağ tarafında yalnız olarak görülmektedir. Anne, gündelik bir işi olan bahçe ile birlikte betimlenmiştir. Çocuk, tarlanın üst kısmında ağabey ve baba ile birlikte. Bu durum, onlarla daha iyi vakit geçirdiğini gösterir.

RESİM XX

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Kız - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Paylaşımçı olmayan çocuk bencil, uyumsuz ve içe kapanıktır. Beş çocuklu ailenin ikinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Şoför olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi tam ortadan ikiye böldüğümüzde, tam merkezde bir ev figürü görülmektedir. Ev farklı iki renge boyanmıştır. Evin biri kare biri elips şekilli

olmak üzere iki penceresi, bir kapısı ve bir bacası bulunmaktadır. Evin bacasından dumanlar çıkmaktadır. Ev kapısının önünde bir yol görülmektedir. Evin sol tarafında bir erkek çocuk, yetişkin bir erkek, yetişkin bir kadın, bir kız ve bir erkek çocuk olmak üzere toplam beş figür yer almaktadır. Sol alt köşede tek tekerlekli bir araba ile iki çiçek figürü bulunmaktadır. Evin sağ tarafında dört erkek ve üç kız figürü olmak üzere toplam yedi figür yer almaktadır. Kâğıdın sağ üst köşesinde güneş şeması görülmektedir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönemin özelliklerini sergilemektedir. Yapıcı tip olan çocuk resminin büyük bir kısmının boyanmadığı görülmektedir. Kullanılan renkler, canlıdır. Kıyafetler, belirsizdir. Cinsiyet farklılığı ancak saçların uzun ve kısalığı ile anlaşılabilir. Bütün figürlerin kolları her iki yana açıktır ve portreler cephedendir. Kol ve bacaklar, bize çöp çocuğu hatırlatır. Güneş, bu dönem çocuklarının klişeleşmiş bir özelliği olan, kâğıdın üst sınır köşesinden çeyrek bir şekilde kendini göstermektedir. Resmin büyük bir kısmının boş ve çöp çocuk figürlerinin olması, çocukta sanatsal akıl yaşı ile takvim yaşının uyumsuzluğu olarak ta algılanabilir.

Resmin Çözümlemesi

Resimde yer alan araba, bu dönem çocuklarının teknolojiye olan merakından ileri gelmektedir. Evin tepesine yakın yerde çizilen elips şekilli pencere, bulunulan yörede pek rastlanılmayan bir unsurdur. Bu pencere, diğer pencereye nispeten daha büyük olarak çizilmiştir. Pencere, çocuk tarafından ya televizyonda görülmüş ya da okuduğu yatılı okula has bir özellik olarak karşımıza çıkmış olabilir. Ailenin tüm bireyleri mutlu bir şekilde görülmektedir. Ailede bir kutuplaşma söz konusu olabilir. Evin sol kısmında beş birey, evin sağ kısmında ise toplam yedi birey resmedilmektedir. Bu kutuplaşmayı, tam ortadan yukarıdan aşağıya iki farklı renkle betimlenmiş olan ev figürü kanıtlar niteliktedir. Bacadan çıkan duman ise ev içi mutluluğa bir işaret olabilir (Keskin, 2007:35 ; Malchiodi, 2005:231).

RESİM XXI

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Kız - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Aktif ve girişkendir. Beş çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Kaloriferci olan baba , ev hanımı olan anne ile birlikte yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi tam ortadan yukarıdan aşağıya doğru ikiye böldüğümüzde, sol tarafta büyük bir tek katlı ev yer almaktadır. Evin üç penceresi ve bir kapısı bulunmaktadır. Evin çatısı düz ters üçgenlerle resmedilmektedir. Kapının önünde bir yol görülmektedir. Evin hemen sol tarafında iki çiçek ve bir ağaç figürü bulunmaktadır. Resmin sağ alt köşesinde soldan sağa; bir kız figürü, yetişkin bir erkek figürü, bir kadın figürü, genç bir erkek figürü, genç bir kız figürü ve iki çocuk figürü olmak üzere toplam yedi figür yer almaktadır. Erkek figürler pantolonla, kadın ve kız figürler ise ayak bileklerine varan uzun eteklerle betimlenmiştir. Kompozisyonun üst köşesinde sıralanmış üç dağ ve bir güneş şeması yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, yapıcı (inşacı) tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Burada çocuk, parçaları birbirine ekleyerek bütüne gider. Resmin büyük bir kısmı boyanmamıştır. Bunun nedeni, yapıcı tip çocuk resimlerinin renklerdeki tutukluluğu, kararsızlığı ve başarısızlığı olabilir. Figürler, şema öncesi dönemin özelliği olarak hep cepheden resmedilmiştir. Burada tek tip ve sınırlı bir hareketlilik söz konusudur. Bu durum, figürlerin her iki kolunu yana açmalarıdır. Kullanılan sınırlı renkler canlıdır. Baş için yuvarlak, gövde için kare, etek için üçgen geometrik şekiller kullanılmıştır. El ve kol şekilleri, bir kuşkanadını andırmaktadır. Mekân kavramı, kısmen gelişmiştir. Evin sol tarafındaki yatay çizgiden bu anlaşılmaktadır.

Resmin Çözümlemesi

Çocuk, evin hemen yanında anne ve baba ile birlikte görülmektedir. Kıskanç bir kişiliğe sahip olduğu düşünülen çocuk, iki küçük kardeşini kâğıdın sağ uç tarafına çizmiştir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Gülen güneş şeması, ortamdaki mutluluğu simgeleyebilir (Arnheim, 2007:319). Hemen çocuğun yanında bulunan babanın ayaklarının küçüklük ve silikliği, güvensizliği ya da güç zayıflığını temsil edebilir (Di Leo, 1973:36 ; Yavuzer, 2007a:18). Erkek figürlerin pantolonla, kadın ile kız

figürlerin ise uzun eteklerle resmedilmiş olması, dâhil olunan toplumun kılık / kıyafet durumu hakkında bilgi sunabilir (Malchiodi, 2005:244). Arka planda yer alan dağlar, yaşanılan kırsal kesimi betimler. Bu yaş çocukları, sevdiği nesne ve figürleri büyük ebatlarda merkeze çizer. Genellikle evler kâğıdın sol tarafında yer alır. Bu özelliklere burada rastlamak mümkündür.

RESİM XXII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Kız - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Yibo'ya yeni gelmiştir. Girişken bir öğrencidir. Beş çocuklu ailenin ikinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Esnaf olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı, kaloriferli bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kuru boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta bir ev ile yetişkin bir kadın, yetişkin bir erkek ve bir kız çocuğu olmak üzere toplam üç insan figürü yer almaktadır. Evin iki penceresi, bir lambası ve daire biçimli bir de kapısı bulunmaktadır. Evin alt kısmında kesik bir yol görünmektedir. Evin bacasından dumanlar çıkmaktadır. Evin sağ tarafında meyveleri ile betimli bir ağaç, iki çiçek, bir kelebek ve biri ip atlayan iki kız çocuk figürü görülmektedir. Erkek figür pantolonla, diğer kadın ve kız figürler ise eteklerle betimlenmiştir. Gökyüzü kısmını güneş ve bulutlar oluşturmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. İnsan figürlerinde ve ağaçta detaylara girilmiştir. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Figür kollarının iki yana açık olma durumu ile tek tip bir hareketlilik söz konusudur. Ev ile birlikte betimlenen lamba, saydamlık özelliğini öne çıkarmaktadır. Kullanılan renkler, canlı olmamakla beraber gerçeğe yakınlık göstermektedir. Çizgisel bir boyalılık mevcuttur.

Resmin Çözümlemesi

Kendini iki kardeşi ile kâğıdın sağ alt köşesinde çizen çocuk, mutlu bir aile resmi ortaya koymaktadır. Anne baba ve abla, sol alt köşede görülmektedir. Aralarında bulunan küçük ev, aile bireyleri arasında duygusal bir mesafenin/soğukluğun ifadesi olabilir (Arnheim, 2007:159). Abla, elinde bulunan çiçeği anneye uzatmaktadır. Baba da yavaşça anneye doğru eğilmektedir. Ağaçta yer alan meyveler, başarılı ve verimli olma isteğini belirtebilir. Bazı figürlerin elleri bulunmamaktadır. Babanın kolları da kısadır. Bu durum, güvensizlik ya da güç/kuvvet azlığına işaret ediyor olabilir (Yavuzer, 2007a:20). Resmin boyama şeklinin lekesel değil de çizgisel olması, çocuğun ev nesnesini kullanarak kendinden uzaklaştırdığı aile üyelerine bir tepkisi olarak da algılanabilir.

RESİM XXIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : İçine kapanık, dalgın, pasif ve asosyaldır. Dört çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur. Kendisine anne annesi bakmaktadır.Çocuğa anne ile babası sorulunca “ ikisi de ölmüş” yanıtını verdikten sonra ağlamaktadır. Çocuk benliğinde anne ile babayı öldürmüştür.
- Ailenin Özellikleri** : Parçalanmış bir ailedir. Anne öz, baba üveydir. Aile yaz aylarında Aydın Didim’de yaşamaktadır. Anne babanın

garsonluk yapan arkadaşıyla kaçmıştır. Olayın akabinde baba da arkadaşının eşini almıştır. Abla ve ağabey, Nazilli'de halanın yanında okumaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta iki ağaç ile bir kız çocuk figürü yer almaktadır. Resmin sağ tarafında; pencere düzeninden iki katlı olduğu anlaşılan bir ev, yetişkin bir erkek, yetişkin bir kadın, genç bir erkek ile genç bir kız figürleri görülmektedir. Evin hemen üst kısmında bir gökkuşağına rastlanılmaktadır. Gökyüzünde “ m ” şablonlu uçan kuşlar mevcuttur. Erkek figürler pantolonla, resmin sol tarafında bulunan kız çocuğu hariç diğer kadın ve kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliğini göstermektedir. Kullanılan renkler canlıdır ve gerçeğe yakındır. Üst kısımda yer alan mavi-yeşil alan gök çizgisini, alt kısımda bulunan yeşil alan ise yer çizgisini betimlemektedir. Bu bağlamda mekân kavramının gelişmesinden söz etmek mümkündür. Bu durumu, insan figürleri ve ağaçların alt kısımlarında bulunan boyalı alanlardan anlamak mümkündür. Tek tip hareketlilik söz konusudur. İnsan figürlerinin iki yana açık olan kolları, bu özelliği vurgulamaktadır. Cepheden betimlenen figürlerde, geometrik şekiller görülmektedir (baş için daire, etek için üçgen, parmak için küçük halkalar... vb). Perspektif özellikler mevcuttur.

Resmin Çözümlemesi

Parçalanmış bir ailenin üyesi olan çocuk, yaşadığı travmatik olayları resminde de sorgulamış olabilir. Anne- baba, abla ve ağabeyini kâğıdın sağ tarafına resmeden çocuk, kendini yalnız başına betimlemiştir. Araya koyduğu iki

katlı ev engeli ile aile içindeki soğukluğa, uzaklığı ve parçalanmışlığa dikkati çekmek istemiş olabilir (Arnheim, 2007:159). Kendini iki ağacın yanında resmeden çocuk, üst kısmına çizdiği gökkuşağı ile adeta kendine yeni bir dünya kurmuş gibidir. Ailenin diğer bireylerinin bulunduğu alan ise boştur. Kullanılan sarı rengin aşırılığı, mavinin sert koyuluğu ve mavi içerisinde görülen yarım güneş şeması, onun iç dünyasının olumsuz birer iz düşümleri olabilir.

RESİM XXIV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Ailesine çok bağlı olan çocuk yatılı okula uyum sağlama da halen güçlük çekmektedir. Dikkat yoğunluğu da bulunan çocuk pasif ve başarısızdır. Yedi çocuklu bir ailenin beşinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte dört odalı, sobalı bir evde kalmaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi yukarıdan aşağıya tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta büyük bir ev yer almaktadır. Ev; iki pencere, tek kapı ve tek lambalı çatılı bir yapıdır. Evin içerisinde yetişkin bir kadın, yetişkin bir erkek ve bir erkek çocuk olmak üzere toplam üç figür görülmektedir. Erkek figürler pantolonla, yetişkin kadın figür ise uzun bir etekle betimlenmiştir. Resmin sağ alt tarafında iki ağaç ve çiçekler, kâğıdın sağ üst köşesinde ise güneş şeması bulunmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, izlenimci tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Figürlerde, gövde kısımları ayrıntısız ele alınırken baş kısımlarının ise itina ile çizildiği görülmektedir. Lekeci bir anlayışla kâğıdın tamamı boyanmıştır. Mekân kavramı ancak renk lekeleri ile anlaşılmaktadır. Figürlerin tümü cepheden resmedilmiştir. Ev içerisinde çizilen insan figürleri, bize saydamlık özelliğini sunan somut öğelerdir.

Resmin Çözülmesi

Yedi çocuklu olan ailede çocuk, sadece kendini çizmiştir. Bu durum, onun kıskanç yapısını öne çıkararak anne baba sevgisini hiç kimseye paylaşmak istemediğini gösterebilir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Baba pantolonla, anne ise uzun etekle betimlenerek yörenin kılık / kıyafet özelliğine değinilmektedir (Malchiodi, 2005:244). Manzarada sadece iki ağaç ve birkaç çiçeğin bulunması, bölgenin yapısını öne çıkarmaktadır. Gökyüzünde karalama niteliğindeki çizgilerin varlığı, bu dönem çocuklarının kâğıdı doldurma isteğinden ya da o anki ruh halinden kaynaklanmış olabilir. Çocuk, ev içerisinde anne ile babanın yanında son derece mutlu görülmektedir. Evin sıcak renklerle boyalı olması, evdeki sıcak ortamı niteleyebilir.

RESİM XXV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sınıf içi etkinliklerinde fazla başarılı olamayan çocuk, şaşkın ve ürkektir. Konuşması açık değil ve zor anlaşılmaktadır.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Esnaf olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte dört odalı, kaloriferli evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde, neredeyse kâğıdın tamamını kapsayacak ebatlarda bir ev yer almaktadır. Ev; üç katlı, altı pencere, dört balkonlu ve çatılı bir lojmandır. Evin sol tarafında yetişkin bir kadın ile silinmiş bir figür olmak üzere toplam iki figür yer almaktadır. Evin sağ tarafında ise iki ağaç ile yetişkin bir erkek ve bir erkek çocuğu olmak üzere toplam iki figür daha görülmektedir. Resmin üst kısmını bulutlar oluşturmaktadır.

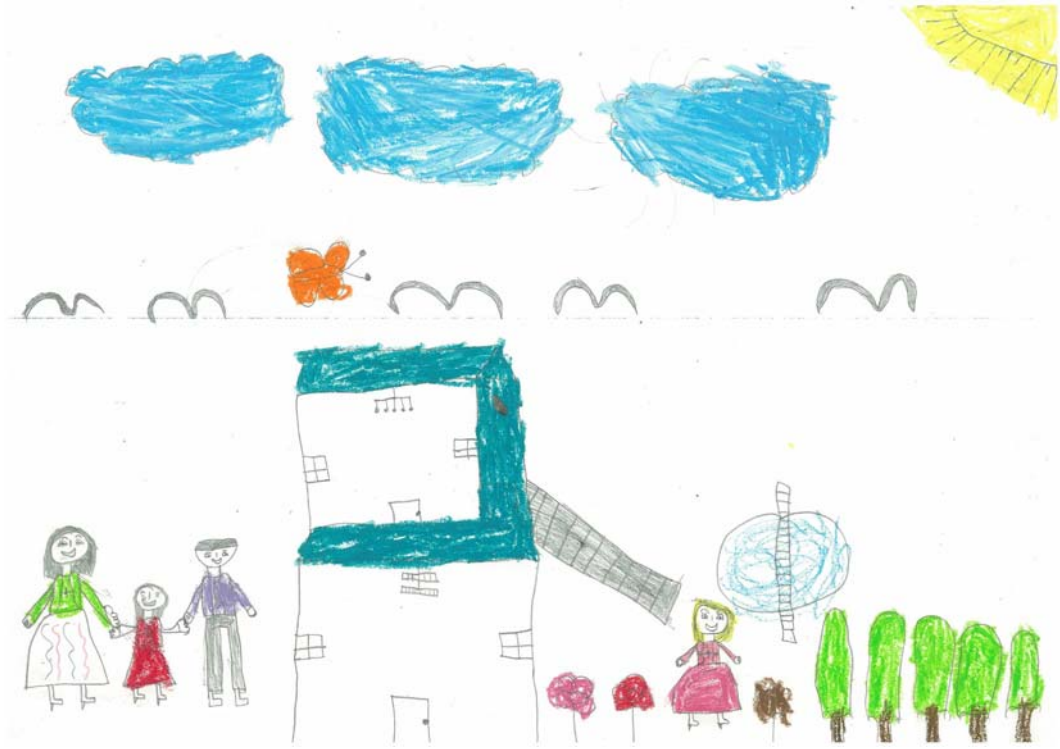
Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Resim, izlenimci (görücü) tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. İnsan figür çizimleri yetersizdir. Evde gösterilen özen, figürlerde yoktur. Gövdesi olmayan figürler, boyun kısımları ile çubuk şeklindeki ayaklara oturtulmuştur. Kâğıdın tamamı boyalıdır. Kullanılan renkler, canlı olup gerçeğe yakınlık göstermektedir. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Figürlerin tümü cepheden resmedilmiştir. Figürlerde geometrik şekiller (baş için daire, boyun için üçgen, ayaklar için dikdörtgen ve çubuk... vb), mevcuttur.

Resmin Çözümlemesi

Yapılan gözlem ve görüşmeler sonucunda, annesi ile sorun yaşadığı bilinen çocuk, kendini resmin sağ tarafında baba ile birlikte resmetmektedir. Anne, ona kızmakta bazen de dövmektedir. Çocuk, bu durum karşısında daha anlayışlı olan babaya sığınmaktadır. Üç katlı ve balkonlu olan lojman, bulunulan kırsal alanda nadiren görülmektedir. Kaloriferli bir dairede oturan çocuk, şanslı sayılabilir. Çünkü bölgede bulunan çocuklar, sekiz-on kişinin bir odada yattığı sobalı evlerde yaşamaktadır. Arka planın karalama olarak adlandırılabilir bir tarzda betimlenmiş olması, çocuğun iletişim güçlüğüne veya ilgi azlığına işaret ediyor olabilir.

RESİM XXVI

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Kız - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Derslerinde son derece başarılı olan çocuk, hayattan hiçbir şey beklememektedir. Dokuz çocuklu bir ailenin beşinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Şoför olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte beş odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta bir ev ve üç insan figürü yer almaktadır. Ev; iki katlı, dört pencere, iki kapılı, iki lambalı ve çatılı bir yapıya sahiptir. Evin sol tarafında yetişkin bir kadın, bir kız çocuğu ile yetişkin bir erkek figürü bulunmaktadır. Resmin sağ kısmında ise bir havuz, bir merdiven, üç çiçek, beş ağaç ve bir kız çocuk figürü yer almaktadır. Resmin arka planına bakıldığında ise beş kuş (" m " şablonlu), bir kelebek, üç bulut ve bir güneş görülmektedir. Erkek figür pantolonla, kadın ve kız figürleri ise uzun eteklerle betimlenmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliğini yansıtmaktadır. Kâğıdın tamamı boyalı değildir. Boyalı alanlarda kullanılan renkler canlıdır. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Yer çizgisine rastlanılmamaktadır. Figürler, boşlukta uçuşur gibidir. İnsan figürleri cepheden resmedilmiştir. Şemalarda geometrik şekiller (gövde için dikdörtgen, baş için daire, etek için üçgen... vb), kullanılmıştır. Ev ile birlikte betimlenen lamba, saydamlık özelliğinin bir sembolüdür. Yani röntgen resim özelliklerini yansıtır.

Resmin Çözümlemesi

Dokuz çocuklu olan ailede, sadece iki çocuk görülmektedir. Eksik olan bireyler, ev içi olumsuz durumlara bir işaret olabilir (Yavuzer, 2007a). Bu yaş çocuklarında; evde küçük bir kardeşin varlığı, büyük bir sorun olur. Anne ile babanın küçük çocuğa yönelik göstereceği ilgi az olsa da kıskançlık ve beraberinde mutsuzluk belirtileri görülür (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Nitekim bu resimde de böyle bir durumun varlığı söz konusudur. Anne ile babayı küçük kardeşle birlikte kâğıdın sol alt köşesine çizen çocuk, kendini sağ alt köşeye yerleştirmiştir. Çocuk ile anne-baba ve kardeş arasında iki katlı bir ev görülmektedir (Arnheim, 2007:159). Burada ev bir semboldür. Ortamdaki soğukluğu ve dışlanılmışlığı simgeleyen bir engeldir. Çocuğun kendisi ile barışık olduğu sanılmaktadır. Bu çıkarıma, çocuğun çevresinde bulunan ağaç, çiçek, havuz ile gökyüzünde

bulunan “ m ” şablonlu kuşlar, kelebek ve güneş ile varılmaktadır. Resimdeki aile bireyleri, buldukları alan itibari ile mutlu betimlenmiştir.

RESİM XXVII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : İçine kapanık olan çocuk kendisine yakın olarak komşu ve arkadaşlarını görmektedir. Sekiz çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür.Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde bir ev yer almaktadır. Evin sol tarafında yetişkin bir erkek figürü görülmektedir. Evin sağ tarafında ise iki erkek çocuğu bulunmaktadır. Evin hemen üst kısmında yetişkin bir kadın figürü ile bir tarla/bahçe yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şema öncesi döneme takılı kalan çocuk, izlenimci (görücü) tip çocuk resim özelliğini yansıtmaktadır. Bu tip resimlerde, çizgi çalışması başarılı değildir. Kâğıdın tümü boyalıdır. Coşkulu renklerin kullanılmasıyla birlikte resme lekeci bir anlayış hâkimdir. Nesnelere, istenilen renklerde boyanır. Boyama işlemi, satırlar halindedir. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Figürler sadece cepheden resmedilmiştir.

Resmin Çözümlemesi

Çocuk, kâğıdın sağ alt köşesinde sevdiği kardeşiyle birlikte görülmektedir. Baba, evin diğer ucunda bulunmaktadır. Çocuklar ile baba arasında nesne olarak bir ev görülmektedir (Arnheim, 2007:159). Anne ise kâğıdın sağ üst köşesinde tarla/bahçe ile betimlenmiştir. Kırsal bir kesimde yaşayan aile doğal olarak bağ, bahçe ve tarla gibi işlerle uğraşmaktadır. Yalnız çizilen ve sonrada koyu kırmızı renge boyanan çocuklar, sevgi eksikliğinin ve iletişim problemlerinin birer göstergesi olarak kabul edilebilir. Çocuğun anne ile babayı araya nesnelere koyarak uzaklaştırması, bu durumu destekler niteliktedir. Annenin el ve kolları, babanın ise ayakları yoktur. Bu unsurlar, güvensizlik ve kaygı belirtileri sayılabilir (Yavuzer, 2007a:20).

RESİM XXVIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Kız - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sınıf içi etkinliklerinde aktif olan çocuk, sağır ve dilsiz olan ablasını çok sevdiğini her fırsatta dile getirmektedir. On iki çocuklu bir ailenin dokuzuncu çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Marangoz olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte dört odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır. Evli olan evin bir bireyi eşi ile birlikte bu evde kalmaktadır. Sobalı ev olduğu için ev

halkının çoğu kış aylarında aynı odada kalmaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol alt tarafta bir ev, bir çit ve bir ağaç yer almaktadır. Evin üst üste ikişer pencere olması, evin iki katlı olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Çitlerin çevrelemiş olduğu ağaç, üzerinde meyvelerle betimlenmiştir. Sağ alt kısımda ise çitler ile yetişkin bir kadın ve yetişkin bir erkek olmak üzere toplam iki insan figürü yer almaktadır. Evin hemen arka kısmından gökyüzüne doğru uzanan bir yol görülmektedir. Yolun sol tarafında el ele tutuşmuş sekiz insan figürü bulunmaktadır. Bu figürler, soldan sağa bir erkek çocuk, bir kız çocuk, dört genç kız ve iki genç erkektir. Resimde yer alan erkek figürler pantolonla, kadın ve kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Gökyüzü kısmında ise iki kelebek, bir güneş ve dört bulut bulunmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Çünkü ağaç ve insan figürleri detayları ile birlikte verilmiştir. Bu resimde de tek tip hareketlilik (kolların her iki yana açık olma durumu) söz konusudur. Kullanılan renkler, canlı olmakla beraber gerçeğe yakındır. Kâğıdın tamamı boyalı değildir. Bu durum ya yapıcı tip çocukların renkli çalışmalar karşısında başarısız olmaları ya da çabuk sıkılmalarından kaynaklanmaktadır. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Bütün figürler cepheden resmedilmiştir. Evin içerisinde lambanın görünüyorsa, saydamlık özelliğini göstermektedir.

Resmin Çözümlemesi

Aile bireyleri, ilk bakışta mutlu bir izlenim bırakmaktadır. Anne ile baba, çocuklardan kopuk olarak sağ alt köşede yer almaktadır. Anne baba ve çocuklar arasında siyah uzun bir yol bulunmaktadır. Anne-baba ve çocukların arasına

nesne yerleştirilmesi, iletişim problemlerinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir (Arnheim, 2007:159). Resimdeki insan figürlerinin çokluğu, bir yandan kalabalık olan aileyi betimlerken bir yandan da çocuğun sosyal ilişkilerindeki gelişmişlik düzeyini belirtebilir. Anne ile baba, elsiz bir şekilde görülmektedir (Yavuzer, 2007a:20). Bu durum güvensizlik ya da çevreye uyumdaki güçlük olarak algılanabilir. Meyvelerle betimlenmiş olan ağaç, verimli ve başarılı olma isteğini ifade edebilir. Gülen güneş figürü, uçan kelebekler ve evin saydamlığı, mutluluğu yansıtabilir (Malchiodi, 2005:231). Manzarada yer alan tek ağaç, tek ev ve yol, yaşanılan bölge hakkında somut bilgiler verebilir. Erkek figürlerin pantolonla, kadın ve kız figürlerin ise uzun elbiselerle betimlenmiş olması ile yörenin kılık/kıyafet özelliği ya da cinslere ait giyinme kodlarının göstergesi olabilir (Malchiodi, 2005:244).

RESİM XXIX

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Başarılı bir çocuktur. Hafta sonları ya evde bahçe işlerine yardımcı olmakta yada pazarda çalışmaktadır. Dokuz kardeşli bir ailenin yedinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. İşsiz baba, ev hanımı anne ile birlikte yaşamaktadır.

Kalabalık olan bu aile iki odalı ve sobalı bir evde oturmaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde büyük bir ev göze çarpmaktadır. Ev; iki pencere, tek kapılı ve bacası olan çatılı bir yapıdır. Evin sol tarafında beş adet ağaç yer almaktadır. Evin sağ tarafına bakıldığında ise, on bir insan figürü görülmektedir. Burada dört erkek çocuğu, iki genç erkek, üç genç kız, yetişkin bir kadın ile yetişkin bir erkek figürleri yer almaktadır. Erkek figürler pantolonla, kadın ve kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Evin hemen üst kısmında yeşil ve uzun bir alan ile bu alanın içinde on yedi adet ağaç bulunmaktadır. Resmin yukarı kısmında ise bir güneş, bir gökkuşuğu ve kuşlar yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Kullanılan renkler, canlıdır ama kâğıdın tamamı boyalı değildir. Figürler, cepheden resmedilmiştir. Mekân kavramı, kısmen gelişmiştir. Ağaç ve evin alt kısımlarında yer alan çizgi, figürlerin bulunduğu alanda görülmemektedir. Figürler, ayaksız bir şekilde betimlenmiştir.

Resmin Çözümlemesi

Çocuk, aile üyelerini küçükten büyüğe doğru sıralanmış bir halde betimlemiştir. Bütün figürler, mutlu bir şekilde görülmektedir. Sıcak renklerle betimlenen ev ile bacadan çıkan duman, ev ortamındaki olumlu havaya bir işaret olabilir (Keskin, 2007:35). Bu durumu gökkuşuğu, birlikte uçan kuşlar ve güneş pekiştirebilir. Çocuk için birliktelik, çok önemli bir kavram olabilir. Hem aile üyelerinin birlikte çizilmesi hem de kuşların birlikte uçması, bu kavram için en güzel örnekleri teşkil edebilir. Figürlerin ayakları yoktur. Bu, ya çocuğun ayak çizmedeki başarısızlığı ile ya da güvensizlikle açıklanabilir (Yavuzer, 2007a:20). Sayılı ağaçların ve boş arazinin varlığı, yörenin karakterini göstermiş olabilir.

Erkek figürlerin pantolonla, kadın ve kız figürlerin ise uzun eteklerle betimlenmiş olması, bölgenin kılık / kıyafet özelliğini anlatabilir. Figürlere bakıldığı zaman, annenin babadan daha büyük olarak çizildiği görülmektedir. Bu durum anneye olan hayranlık ve sevginin ifadesi olarak değerlendirilebilir (Yavuzer, 2007a:102 ; Di Leo, 1973:49).

RESİM XXX

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Kız - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Derslerde aktif olan çabuk öğrenen çocuk, aile problemlerinden dolayı çoğu zaman durgundur. Sürekli olarak kardeşleri ve arkadaşlarıyla sorun yaşamaktadır. Beş kardeşli ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Boşanan anne baba, farklı insanlarla yeniden evlenmişlerdir. Çocuk tekstilci olan babası ve ev hanımı olan üvey annesiyle birlikte kalmaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi yukarıdan aşağıya tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta bir ev görülmektedir. Ev; iki pencere, lambalı, tek kapılı, üç merdivenli ve kiremit çatılıdır. Resmin sağ tarafında bir ağaç ve dört insan figürü yer almaktadır. En solda yetişkin bir kadın, bir erkek çocuk, yetişkin bir erkek ve bir kız figürü görülmektedir. Erkek figürler pantolonla, kadın ve kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Resmin üst kısmında, beş bulut ile bir gökkuşağı bulunmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, karışık tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. İnsan figürlerinde detaya giren çocuk, ağacı ise dalsız ve meyvesiz çizmiştir. Kullanılan renkler, gerçeğe yakındır. Figürlerin hepsi cepheden resmedilmiştir. Tek tip hareketlilik, söz konusudur. Bu da figürlerin kollarını her iki yana açma durumudur. Mekân kavramı, figürlerin alt kısımlarında bulunan boyalı alan ile verilmiştir. Ev içerisinde resmedilen lamba, saydamlık özelliğini işaret etmektedir.

Resmin Çözümlemesi

Çocuk, anne baba ve kardeşini kendisi ile birlikte kâğıdın sağ alt köşesine çizmiştir. Çocuk, anne ile babanın yanında, küçük kardeş ise daha arkada, uzakta ve küçük ebatlarda görülmektedir. Küçük kardeşin uzaklarda çizilmiş olması, kardeş kıskançlığının ve iç çatışmaların bir göstergesi olabileceği düşünülebilir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Kendi ile son derece barışık olan çocuk, anne baba ile aynı ebatlarda görülmektedir. Aile bireyleri, resimde mutlu bir şekilde betimlenmiştir. Çocuğun çizilmeyen elleri, çevreye uyum güçlüğünü ifade edebilir (Yavuzer, 2007a:20). Arka planın boşluğu, yaşanan bölgenin kırsallığına vurgu yapabilir. Babanın pantolonla, annenin ise başında yazma ve uzun elbiselerle betimlenmiş olması, yörenin kıyafet özelliğini öne çıkaran göstergeler olarak kabul edilebilir (Malchiodi, 2005:244). Evin içinden yanan ampulün görülmesi, aile sıcaklığının simgesel anlatımıdır.

RESİM XXXI

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Kız - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Girişken, başarılı ve sosyaldır. Anlatımlarda çok dolaylı bir dil kullanmaktadır. Hayal gücü geniş bir çocuktur. Beş çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. İnşaat işçisi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte dört odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta dört insan figürü yer almaktadır. Bunlar; bir kız çocuğu, bir erkek çocuğu, yetişkin bir kadın ve yetişkin bir erkek figürleridir. Bunların hemen üst kısmında silinmiş iki figür krokisi görülmektedir. Resmin sağ tarafında elinde balonları ile betimlenen genç bir erkek figürü ve üzerinde meyveleri ile betimlenen iki ağaç yer almaktadır. Resmin üst kısmında gökkuşağı, güneş ve üç bulut görülmektedir. Erkek figürler pantolonla, kadın ve kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliğini göstermektedir. Gözler, gözbebekleri, burun ve delikleri, ağız ve kaşlar itina ile çizilerek resimdeki portrelerde detaylı bir çalışma söz konusudur. Ağaçlar ise meyveleri ile betimlenmiştir. Kullanılan renkler, canlıdır ama kâğıdın tamamı boyalı değildir. Figürlerde el çizimi yapılmamıştır. Tüm figürler, cepheden resmedilmiştir. Figürlerde cinsiyet ayrılığında kaynaklanan ayrıntılar belirgindir. Özellikle aile bireylerinin yüzlerinde görülen abartılı dudak boyası, bu duruma iyi bir örnektir. Perspektif, yoktur. Mekân kavramı, gelişmiştir. Figürlerin ayak kısımlarında bulunan ince, uzun ve yeşil alan, yer çizgisi olarak kullanılmıştır.

Resmin Çözülmesi

Beş çocuklu olduğu bilinen ailede, sadece iki çocuk resmedilmiştir. Aile üyelerinin eksikliği, sorunlara, kavgaya ve iç çatışmalara bir işaret olarak kabul edilebilir. Çocuk, çok sevdiği kardeşi ve anne baba ile birlikte görülmektedir. Dudak boyası ile cinsiyet kimliğinin farkındalığını kazanan çocuk, bu durumu abartarak bütün figürlerin dudaklarını boyamıştır (Artut, 2007:246). Çocuk, annesini babasına oranla daha büyük çizmiştir. Buradan anneye olan sevginin daha baskın olduğu gerçeğine varılabilir (Yavuzer, 2007a:102 ; Di Leo, 1973:49). Karşımızda mutlu bir aile resmi durmaktadır. Baloncunun varlığı, gökkuşağının büyüklüğü ve ağaçların canlılığı, bu olayı destekleyen parçalar olarak kabul edilebilir. Figürlerin elleri, çizilmemiştir. Bu durum, ya çocuğun el

izememesinden ya da güvensizlik ve uyum probleminden kaynaklanabilir. Erkek figürlerin pantolonla, kadın ve kız figürlerin ise uzun eteklerle resmedilmesi, yörenin kıyafet özelliğini ne çıkarabilir.

RESİM XXXII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Başarılı ve aktif olan çocuk, ailenin tek çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. İşsiz baba, ev hanımı anne ile birlikte dört odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, kâğıdın sol tarafında bir ev, iki ağaç, iki çiçek ve altı insan figürü görülmektedir. Ev, iki penceresi ve bir kapısı olan tek katlı bir yapıdır. Evin içerisinde yetişkin bir kadın figürü yer almaktadır. Evin hemen yanında iki erkek çocuğu, iki genç kız ve yetişkin bir erkek figürü bulunmaktadır. Resmin sağ tarafında bir bina görülmektedir. Bu bina, iki renkle boyalı altı katlı bir yapıdır. Resimde iki güneş bulunmaktadır. Bir güneş resmin sol köşesinde ışık yaymada, diğeri ise sağ tarafta merkeze yakın ve oldukça küçüktür.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Renkler canlıdır ve gerçeğe yakınlık göstermektedir. Resmin tamamı boyalıdır. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Figürler ve evler aynı platform üzerinde gibidir. Tepe ve ufuk çizgileri mevcuttur. Resimde saydamlık özelliğine rastlanılmaktadır. Bu durum, evin içerisinde çizilen yetişkin kadın figürü ile anlaşılmaktadır. Genel manzara itibari ile bir perspektifin varlığından söz edilebilir. Tek tip hareketlilik mevcuttur. Figür kollarının iki yana açık olması, bu durumu göstermektedir.

Resmin Çözümlemesi

Resme, koyu bir kırmızının hâkim olması, aile içi problemlere ve çatışmalara işaret olabilecek bir olgudur. Resme bakıldığı zaman çocuk, kâğıdın alt ortasında baba ve iki abla ile birlikte görülmektedir. Ağabey ile aralarında ağaç ve çiçek nesnelere bulunmaktadır (Arnheim, 2007:159). Anne ise evin içerisinde yalnız bir şekilde betimlenmiştir. Bu durum, çocuğun hem anne hem de ağabey arasında bir çatışma yaşadığına dikkati çekebilir. Anne ile ağabeyini yanında istemeyen çocuk, araya nesnelere yerleştirerek onları uzaklaştırmaktadır. Resimde görülen koyu renkli bulutların ve yarım çizilen güneşin varlığı, çözülemeyen problemleri ifade edebilir. Resimde iki ağaç, iki ev ve tepelerin olması, bölgenin kırsallığını anlatabilir.

RESİM XXXIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Kendi halinde uysal bir çocuktur. En çok anneyi kendine yakın bulmaktadır. Altı çocuklu bir ailenin son üyesidir.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı, sobalı bir evde kalmaktadır. Aynı evde büyük baba da kalmaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta on insan figürü, iki ev, iki çiçek, bir ağaç, bir çit ve üçgen ile kare şeklinde iki şekil yer almaktadır. Sol üst köşede (biri gövdeden aşağısı çizilmemek kaydı ile) iki kız çocuğu, ayrı evlerde betimlenmiştir. Kız çocuklardan birisinin gövdesinden alt kısmı betimlenmemiştir. Bu evler; tek katlı, iki pencere ve çatılıdır. Sol ortada bulunan genç erkek figürünün yanında üçgenimsi bir şekil ile bir çiçek görülmektedir. Sol alt köşede ise yetişkin bir kadın, iki genç kız ile ikisi genç olmak üzere dört erkek çocuğu yan yana durmaktadır. Yetişkin kadın figürünün hemen solunda bir ağaç ve onu çevreleyen bir çit yer almaktadır. Kâğıdın sağ tarafına baktığımızda ise büyük bir ev göze çarpmaktadır. Evin içerisinde bir erkek çocuğu görülmektedir. Ev; iki pencere, tek kapılı ve çatılı bir yapıya sahiptir. Evin hemen alt kısmında, büyük ebatlarda betimlenmiş bir çiçek mevcuttur.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

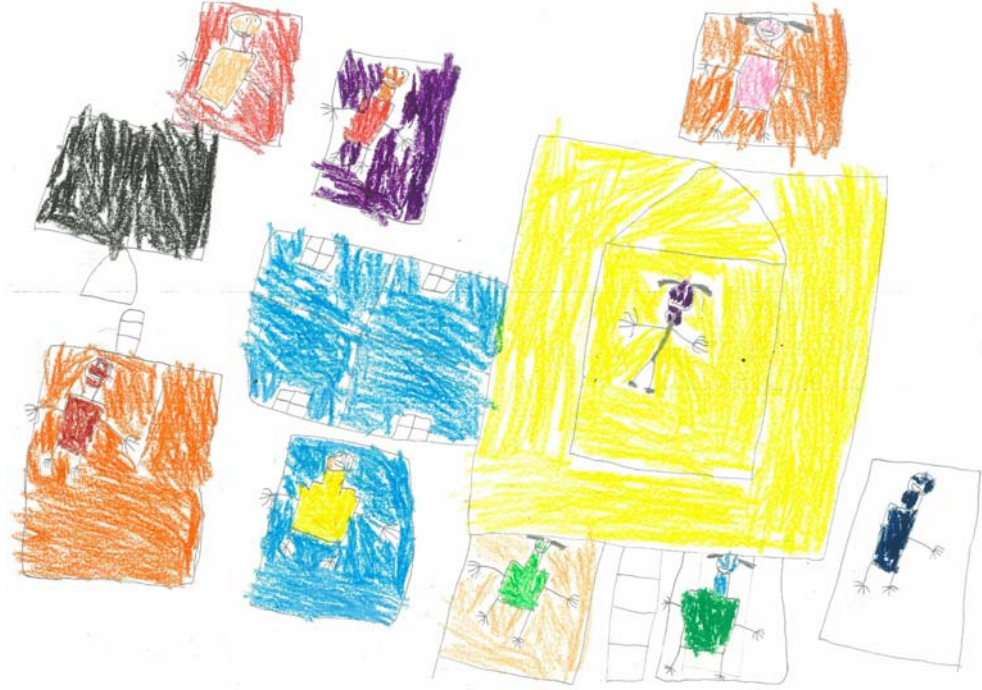
Resim, izlenimci tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Bütünlük anlayışına sahip olan çocuk, parçaya ve detaya önem vermemektedir. Çizgi çalışması, başarılı olmamakla beraber lekeci bir renk anlayışı mevcuttur. Kâğıdın tamamı boyalı değildir. Şema öncesi dönemin özelliklerini barındıran resimde, tüm figür çizimleri öndendir. Nesne ve figürlerin kendi renkleri değil, sevilen renklerin kullanımı söz konusudur. Mekân kavramı, gelişmemiştir. El, kol ve ayak çizimleri, çöp çocuğu hatırlatmaktadır. Figürlerde görülen tek tip hareket, kolların her iki yana açık olma durumudur. Ayrıca evin içerisinde çizilen insan figürleri ve lambalar, saydamlık özelliğini yansıtan unsurlardır. Cinsiyet ayrımı, sadece saçların uzun ya da kısa olması ile belirlenebilmektedir.

Resmin Çözümlemesi

Yapılan görüşmeler sonucunda, altı çocuklu olduğu bilinen ailede on çocuk görülmektedir. Muhtemelen çocuk, kardeşlerini eş zamanlı olarak farklı yerlerde betimlemek istemiştir. Sol alt köşede anne ile çocuklar, bir arada yer almaktadır. Bütün aile bireyleri, mutlu bir şekilde kollarını iki yana açmıştır. Resmin

genelinde görülen üç çiçek, mutluluk belirtisi olabilir. Resmin üst kısmında bulunan üç evde üç birey kalmaktadır. Sol üst köşede görülen iki küçük evde iki kız kardeş kalmaktadır. Çocuk, bu kardeşleri ile sorun yaşıyor olabilir. İlk evde çatıyı siyaha boyayarak ikinci evde ise evde bulunan kardeşini yarım çizerek, bir çatışma ortamını ifade edebilir (Keskin, 2007:37). Resimde görülen büyük evde kendisini yalnız çizen çocuk, bu dönem çocuklarının önemli gördüğü figür ve nesnelere büyük çizme eğilimini yansıtmaktadır. Buradan çocuğun kendisi ile barışık olduğu çıkarımı yapılabilir. Resmin tam ortasında çizilen ağabeyin büyük boyutlu çizilmesi, onun önemsendiğinin bir ifadesidir (Yavuzer, 2007a:102 ; Di Leo, 1973:49). Resimde baba, yer almamaktadır. Çiftçi olan baba, sürekli olarak dışarıda kalmaktadır. Çocuk, babanın yokluğunu kabul etmiş gibidir. Evin bir diğer üyesi olan büyükbabanın da çizilmediği görülmektedir. Bu durum, yani aile bireylerinden ikisinin aile resmine dâhil edilmemesi, özellikle de büyükbabanın betimlenmemesi, büyükbabaya çeşitli nedenlerle tepki duyduğu fikrini oluşturabilir.

RESİM XXXIV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Derslerinde pasif olan çocuk, içine kapanıktır. Beş çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte üç odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, dikey olarak tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta beş oda ile dört pencere ve dört odaya sahip bir ev krokisi yer almaktadır. Birbirinden bağımsız olan beş odanın dördünde dörder figür görülmektedir. Sol üst köşedeki odada yetişkin bir erkek figürü ve hemen onun sağ tarafında bulunan odada ise yetişkin bir kadın bulunmaktadır. Sağ alt köşede bulunan ve onun hemen sağ tarafında yer alan odalarda ise birer olmak üzere iki erkek çocuk figürü yer almaktadır. Figürlerin kolları iki yana doğru açıktır. Siyaha boyanan odada insan figürü betimlenmemiştir. Dört odası bitişik betimlenen ev krokisinde de figür yoktur. Kâğıdın sağ tarafında ise bağımsız iki oda, büyük bir bahçe ve bahçenin içinde bir oda ile bahçeye yapışık iki oda olmak üzere toplam beş oda yer almaktadır. Bahçenin içinde bulunan evde bir, sağ üst köşede yer alan bağımsız odada bir ve bahçeye yapışık olan odalarda ise iki olmak üzere dört genç kız figürü bulunmaktadır. Sağ alt köşedeki bağımsız odada bir erkek çocuk figürü görülmektedir. Sağ alt köşedeki figür dışındaki diğer figürlerin kolları iki yana açık bir şekilde betimlenmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

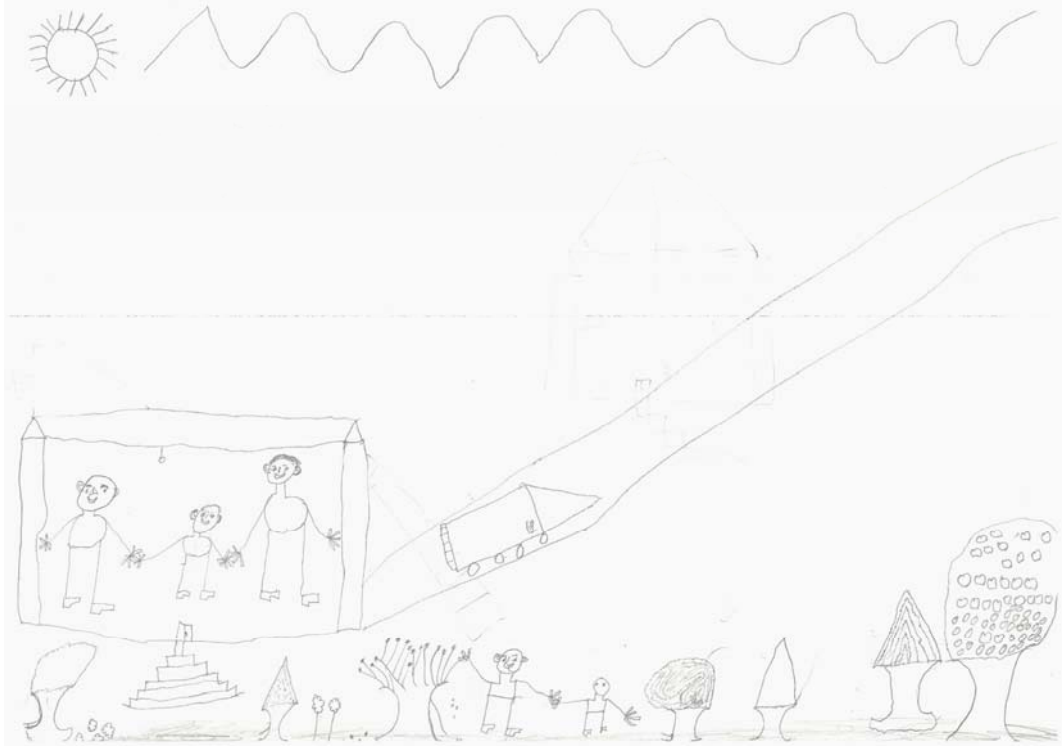
Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönemin özelliklerini sergilemektedir. Resim, izlenimci tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Figür ve nesnelere, ayrıntı bulunmamaktadır. Kullanılan renkler, canlıdır. Kâğıdın tamamı boyalı değildir. Lekeci bir anlayış resme hâkimdir. Mekân, perspektif kavramının henüz gelişmediği görülmektedir. Resimde görülen odalar birer bağımsız formmuş gibi düzenlenmiştir. İnsan figürlerinde cinsiyet kavramı ancak saçların uzun ya da kısa olması ile belirginleşebilir. Tüm figürler, cepheden gösterilmektedir. Tek tip ve sınırlı bir hareket olan kolların iki yana açık olma durumu, bu resimde de mevcuttur. Ev ve oda içlerinde betimlenen figürler, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır.

Resmin Çözümlemesi

Odaların birbirinden bağımsız olarak betimlenmesi, aile içi kutuplaşmaların bir göstergesi olabilir. Her bir birey, farklı bir yeredir. Sol üst köşedeki odalarda

baba ile anne görülmektedir. Kâğıdın alt kısmındaki odalarda ise sırası ile iki kardeş, kendi ile iki abla yer almaktadır. Aile bireylerinin her birini ayrı bir formun içinde betimleyerek aile bireyleri arasına mesafe koymuştur. Aile bireylerinin her biri, ayrı sınırlar içine yerleştirilmiştir. Figürler arasında fiziksel bir bağ olmaması, iletişimsizlik olarak da algılanabilir.

RESİM XXXV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Zeki ve lider olma vasfını taşıyan çocuk, derslerinde başarılıdır. Ev ortamında huzurlu olduğunu söyleyen çocuk, okuyup mühendis olmak istemektedir. Beş çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Tanımlı bir mesleği ve sosyal güvencesi olmayan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı ve soba ile ısınan kendi evlerinde kalmaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya doğru ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol alt tarafta bir ev, bir araba, bir yol, üç ağaç, çiçekler ve altı insan figürü yer almaktadır. Evin içerisinde yetişkin bir erkek, bir erkek çocuk ve yetişkin bir kadın olmak üzere toplam üç figür görülmektedir. Dört tekerlekli, ucu sivri olarak betimlenen arabayı, yetişkin bir erkek figürü kullanmaktadır. Arabanın hemen alt kısmında el ele tutuşmuş ve el sallayan genç bir kız ile bir erkek çocuk figürleri bulunmaktadır. Kâğıdın sağ tarafında, yolun devamı ile dört ağaç yer almaktadır. Bunlardan büyük olan ağaç, meyveleri ile birlikte betimlenmiştir. Resmin arka planına bakıldığında zaman silinmiş bir ev, sıradağlar ile sol üst köşede bir güneş şeması görülmektedir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

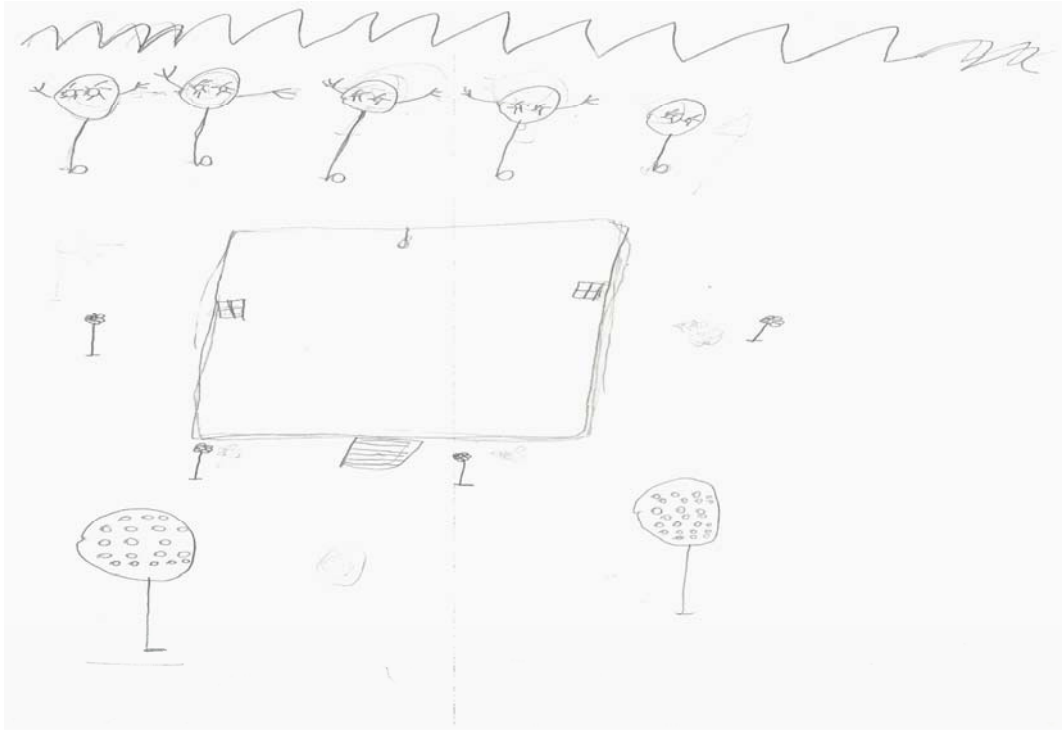
Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. İnsan figürlerinde sadece baş kısmında detaya girilmiştir. El, kol ve ayak çizimleri, çöp çocuk şeklindedir. Resmin büyük bir kısmı boştur. Resimde görülen araba, şematik dönem çocuklarının teknolojiye olan merakını yansıtabilir. Mekân kavramı, gelişmiştir. Özellikle kâğıdın alt tarafında bulunan insan figürlerinin ve ağaçların alt kısmında görülen gri alanda mevcuttur. Resimde sınırlı bir hareketlilik, söz konusudur. Ev ile birlikte betimlenen insan figürleri, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır. Figürlerde geometrik şekiller (baş ve gövde için daire, kol ve ayaklar için çubuk... vb), görülmektedir. Güneş ve sıradağların çizimi ise klasik tip çocuk resmini andırmaktadır.

Resmin Çözümlemesi

Kâğıdın büyük bir kısmının boş olması, güvensizliğin bir göstergesi olabilir (Di Leo, 1973:36). Yapılan görüşmeler sonucunda beş çocuklu olduğu bilinen ailede sadece üç çocuk görülmektedir. Çocuk resimlerinde aile üyelerinin eksikliği, sevgi gereksinimini ve kıskançlığı yansıttığı biçiminde

değerlendirilmektedir. Bu sonuçtan yola çıkıldığında, resmedilmeyen iki kardeş ile sorun yaşanıldığı fikrine varılabilir. Çocuk mevcut durumu resim aracılığıyla tersine çevirmiştir. Evde sürekli olarak anne-babayla kalan kardeşlerini evin dışında; yatılı olarak eğitim alan kendisini ise anne-babayla evin içinde el ele betimlemiştir. Kendini anne ve baba ile birlikte evin içerisinde çizen çocuk, iki kardeşini dışarıda resmetmiştir. Anne ile baba, çocuğun elinden tutar bir pozisyondadır. Ev içerisinde çizilen figürler, genelde sevilen ve mutlu olmayı hak eden kişiler olarak algılanır (Keskin, 2007:38). Anne ile baba sevgisini paylaşmak istemeyen çocuk, iki kardeşini evin dışında geri kalan iki kardeşini ise çizmeyerek kardeş kıskançlığını öne çıkarmış olabilir. Ağaç; bolluk, bereket, neşe ve sevinç sembolüdür (Keskin, 2007:43). Sağ alt köşede yer alan ağacın meyveleri ile birlikte çizilmiş olması, başarı bağlamında verimli olma isteğini ve mutluluğunu temsil ediyor olabilir. Arka planda sadece bir yol, bir araba ve sıradağların bulunduğu ıssız ortam, yaşanan bölgenin karakterini yansıtmaktadır.

RESİM XXXVI

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Kız - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Kendi halinde uysal biridir. En çok babayı kendine yakın bulmaktadır. Üç çocuklu bir ailenin son çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı ve soba ile ısınan kendi evlerinde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde iki pencere, tek lambalı ve bir de merdiveni olan tek katlı bir ev yer almaktadır. Evin üç tarafını çiçekler çevrelemektedir. Evin üst kısmında beş insan figürü görülmektedir. Bunlar soldan sağa; yetişkin bir erkek, yetişkin bir kadın, genç bir kız, genç bir erkek ve küçük bir erkek çocuğu figürleridir. Evin hemen sol tarafında silinmiş bir kız çocuk figürü daha bulunmaktadır. Resmin alt kısmını ise meyveleri ile betimlenen iki ağaç oluşturmaktadır.

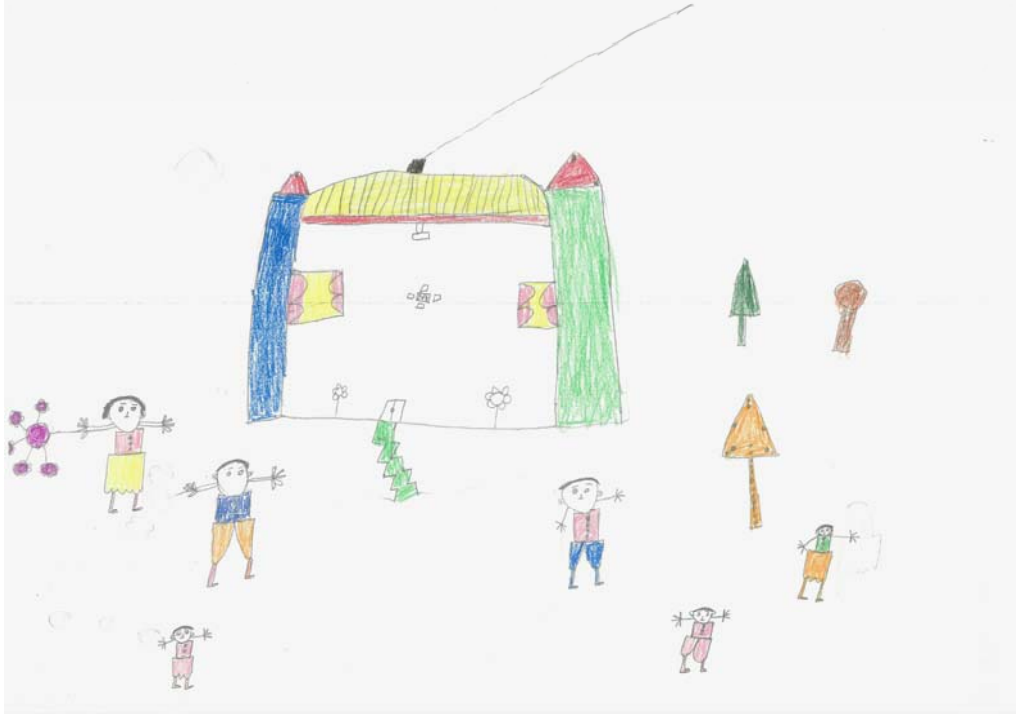
Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, izlenimci tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Figürlerde detaya girilmemiştir. Şema öncesi dönemin bir üyesi olan çocuk, figür çiziminde oldukça başarısızdır. Yer çizgisinin bulunmadığından mekân kavramı gelişmemiştir. Kâğıdın büyük bir kısmı boştur. Ağaç çiziminde temsili meyve olarak küçük daireler görülmektedir. Cinsiyet ve kıyafet farklılığı, belirgin değildir. Çocuğun zihinsel gelişimine koşturuk olarak ilkel bir çizimin varlığından söz edilebilir.

Resmin Çözümlemesi

Figürler, insandan ziyade birer ağaca benzemektedir. Resimdeki figürlerde, yaş hiyerarşisi söz konusudur. Baba, anne, abla, ağabey ve ardından kendisini betimlemiştir. Evin bacasının çizilmediği görülmektedir. Mutlu olan aile resimlerinde (mevsim, bahar ve yaz olsa da) genellikle baca vardır ve tütmektedir (Malchiodi, 2005:239 ; Keskin, 2007:35). Manzarada bulunan tek ev, iki ağaç, çiçek ve sıradağlar, bölgenin karakterini yansıtmaktadır.

RESİM XXXVII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Kız - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Son derece renkli bir kişiliğe sahiptir. Kendine en çok babaya yakın bulan çocuk, dört çocuklu ailenin ikinci çocuğudur. Hayattan tek beklentisi, okuyup ilerde bir hemşire olmaktır.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Geçici köy korucusu olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı ve soba ile ısınan kendi evlerinde kalmaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin merkezinde bir ev görülmektedir. Bu ev; iki pencere, lambalı, tek kapılı, çatılı ve bacası olan bir yapı özelliği göstermektedir. Pencere, perdeler ile birlikte betimlenmiştir. Evin içinde lamba, iki çiçek, dört sandalye ve bir masa yer almaktadır. Evin bir de merdiveni bulunmaktadır. Bacadan ince bir çizgi şeklinde duman çıkmaktadır. Kâğıdın sol alt köşesinde, küçük bir kız çocuk figürü görülmektedir. Bu figürün hemen üst kısmında genç bir kız ile genç bir erkek figürleri olmak üzere toplam iki figür daha bulunmaktadır. Genç kız figürünün sol tarafında bir çiçek mevcuttur. Evin hemen sağ tarafında üç ağaç görülmektedir. Sağ alt köşeye bakıldığı zaman genç bir erkek ile iki kız çocuk figürü olmak üzere toplam üç figür yer almaktadır. Erkek figürler pantolonla, kadın ve kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Evin hemen sol üst köşesinde silinmiş bir baş figürü görülmektedir. Resimde yer alan figürlerin iki yana doğru olan kolları, gövdeden değil baş kısmından çıkmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

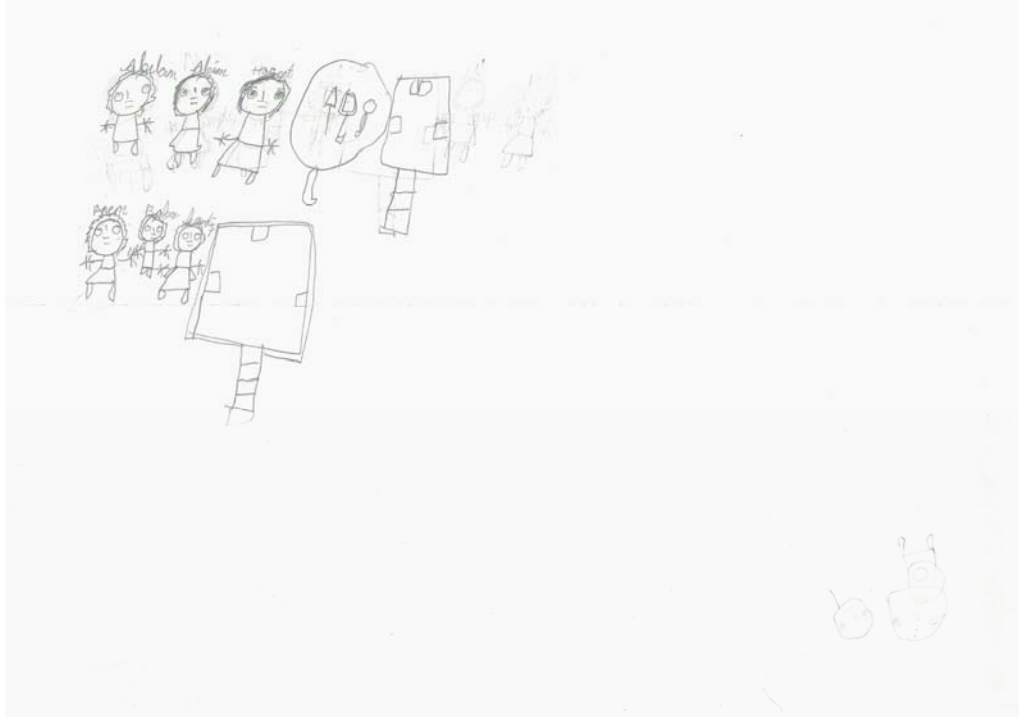
Resim, yapıcı (inşacı) tip çocuk resim özelliklerini işaret etmektedir. Kullanılan renkler canlıdır. Kâğıdın tamamı boyalı değildir. Tüm figürler, cepheden çizilmiştir. Şematik dönem çocuklarının resimlerine giren hareketlilik, figür kollarının her iki yana doğru açık olması ile belirginleşmektedir. Ev ile betimlenen çiçekler, lamba, sandalye ve masa, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır.

Resmin Çözümlemesi

Resmin sol alt köşesinde anne, baba ve kardeş görülmektedir. Sağ alt köşede ise ağabey, kendi ve kardeşi yer almaktadır. Yapılan görüşmeler sonucunda, en çok annesini sevdiğini söyleyen çocuk, annenin hemen sol tarafında büyük bir çiçek yapmıştır. Bu çiçek, anneye verilen değerlerin bir göstergesi olabilir. Mutlu bir aile resmi görülmektedir. Bu durum, ev çizimine verilen özen ile açığa çıkmaktadır. Evin perdeli pencereleri, düzenli bir yemek masası, bacadan çıkmakta olan duman, evin önünde bulunan çiçek ve merdiven basamakları, mutlu ve canlı bir yaşamı simgeleyebilir (Keskin,

2007:35 ; Malchiodi, 2005:231). Anne, baba ve ağabeyin ağız kısımları çizilmemiştir. Bu durum, ilişki kurmada yaşanan güçlükleri temsil edebilir (Yavuzer, 2007a:20). Arka planın boşluğu, bölgenin kırsallık durumu ile ilintili olabilir. Erkeklerin pantolonla, kadın ve kızların uzun etekle betimli olması, dâhil olunan toplumun kıyafet özelliğine bakış açısını yansıtabilir.

RESİM XXXVIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Kız - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Kendi halinde sessiz bir öğrencidir. Sürekli olarak evi özlemektedir. Anneyi kendisine daha yakın bulan çocuk, dört çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı ve soba ile ısınan bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya doğru tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol üst tarafta bir yiğilmanın varlığı söz konusudur. Burada üst üste sıralanmış bir şekilde insan figürleri, bir ağaç ve iki ev görülmektedir. Sol üst köşede genç bir kız, genç bir erkek ve bir kız çocuk figürü olmak üzere toplam üç figür yer almaktadır. Bu figürlerin sağ tarafında bir ağaç ve bir ev bulunmaktadır. Bu ev; iki pencere ve merdiveni olan tek katlı bir yapıdır. Bunların hemen alt kısmına bakıldığı zaman yetişkin bir kadın, yetişkin bir erkek ile bir kız çocuk olmak üzere toplam üç figür daha görülmektedir. Bu figürlerin sağ tarafında iki pencere, tek kapılı ve merdivenli bir ev yer almaktadır. Figürlerde eller, çubuk şeklinde olmakla beraber ayaklar çizilmemiştir. Sol üst kısma dikkatli bakıldığı zaman silinmiş üç figür daha görülmektedir. Kâğıdın sağ alt köşesinde biri sadece baş kısmı betimlenmiş olmak üzere iki silik figür daha bulunmaktadır. Bu figürler yer düzlemine ters bir şekilde resmedilmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

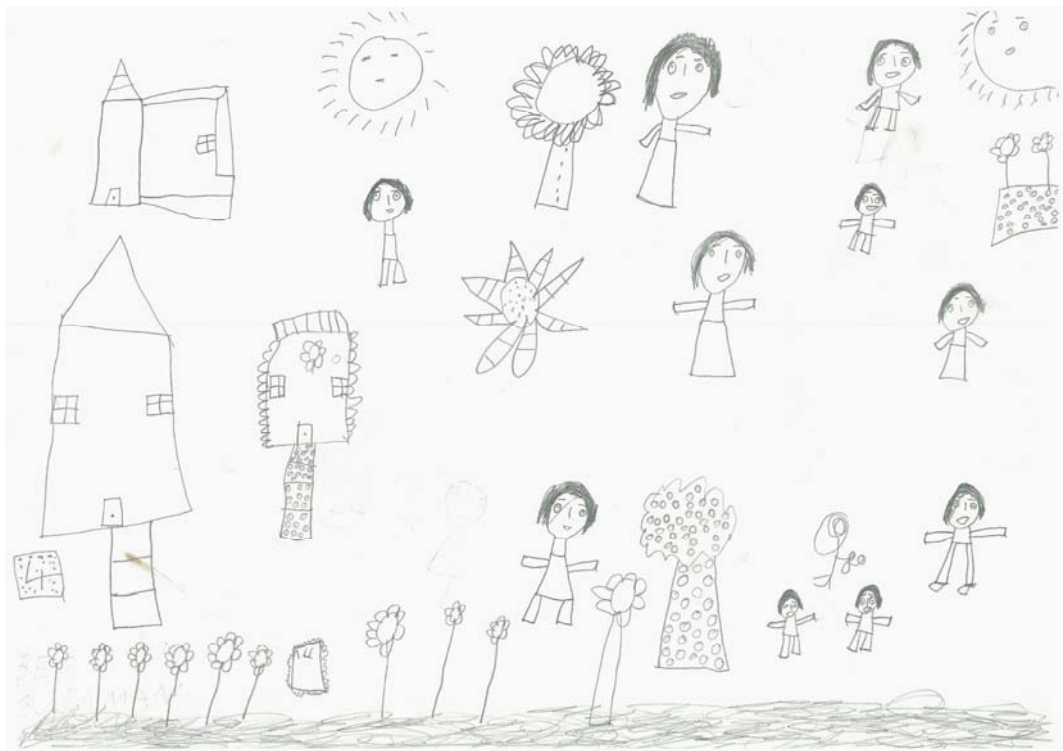
Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönemin özelliklerini göstermektedir. Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Yüz kısımlarında gösterilen itina, el ve ayak çizimlerinde görülmemektedir. Kâğıdın % 75'i boş olarak kullanılmaktadır. Figür ve nesnelerin bir köşeye sıkıştırıldığı gözlenmektedir. Mekân kavramı, henüz gelişmemiştir. Yer çizgisi, mevcut değildir. Figürlerin tümü cepheden betimlenmiştir. Kolların iki yana açık olma durumu ile sınırlı bir hareketlilik söz konusudur. İnsan figürü çizimlerinde geometrik şekiller (baş için daire, gövde için dikdörtgen, etek için üçgen... vb) hâkimdir.

Resmin Çözülmesi

Yaklaşık olarak kâğıdın % 75'inin boş olması, güvensizliğin bir işareti olarak değerlendirilmeye mümkündür (Di Leo, 1973:36). Çünkü güvensizliği yansıtan resimlerde, kâğıdın tamamı kullanılmaz, boşluklar fazladır. Sol üst köşede çocuk, abla ile ağabeyini yanına çizmiştir. Hemen alt kısımlarında ise anne, baba ve küçük kardeş birlikte bulunmaktadır. Küçük kardeşin anne ile

babanın yanında yer alması, tipik bir kardeş kıskançlığını yansıtmaktadır. Ayrıca anne ile baba kıyaslandığında, annenin daha büyük olarak çizildiği görülmektedir (Yavuzer, 2007a:102 ; Di Leo, 1973:49). Bu durum, anneye olan sevgi düzeyinin ya da anneye olan duygusal gereksinimin babaya oranla daha baskın olduğu anlamına gelmektedir.

RESİM XXXIX

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Kız- YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sosyal bir kişiliğe sahip olan çocuk, derslerinde başarılıdır. En çok anneyi kendine yakın bulan çocuk, dokuz çocuklu ailenin yedinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ve baba sağ ve özdür. Sosyal güvencesi olmayan işlerde çalışan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte üç odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi yukarıdan aşağıya doğru tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta üç ev, bir ağaç, bir güneş, iki küçük bahçe, çiçekler ve iki insan figürü yer almaktadır. Figürlerden alt tarafta bulunan genç bir kız figürü iken üst tarafta güneşin alt kısmında çizilen ise bir erkek çocuk figürüdür. Bu figürlerin dışında da sol ortada yer alan evin sağ tarafında silinmiş üç figür daha bulunmaktadır. Evler; iki pencere, tek katlı, ön kısımlarında bir merdivene sahip çatılı yapılardır. Kâğıdın sağ tarafında bir ağaç, bir güneş, çiçekler ile sekiz insan figürü yer almaktadır. Sağ üst kısımda yetişkin bir kadın, iki erkek çocuk ile iki kız çocuk olmak üzere toplam beş figür görülürken sağ alt köşede ise üç erkek çocuk figürü görülmektedir. Erkek figürler pantolonla, kadın ve kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Figürlerin ayakları (sağ alt köşede bulunan erkek çocuk hariç), betimlenmemiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

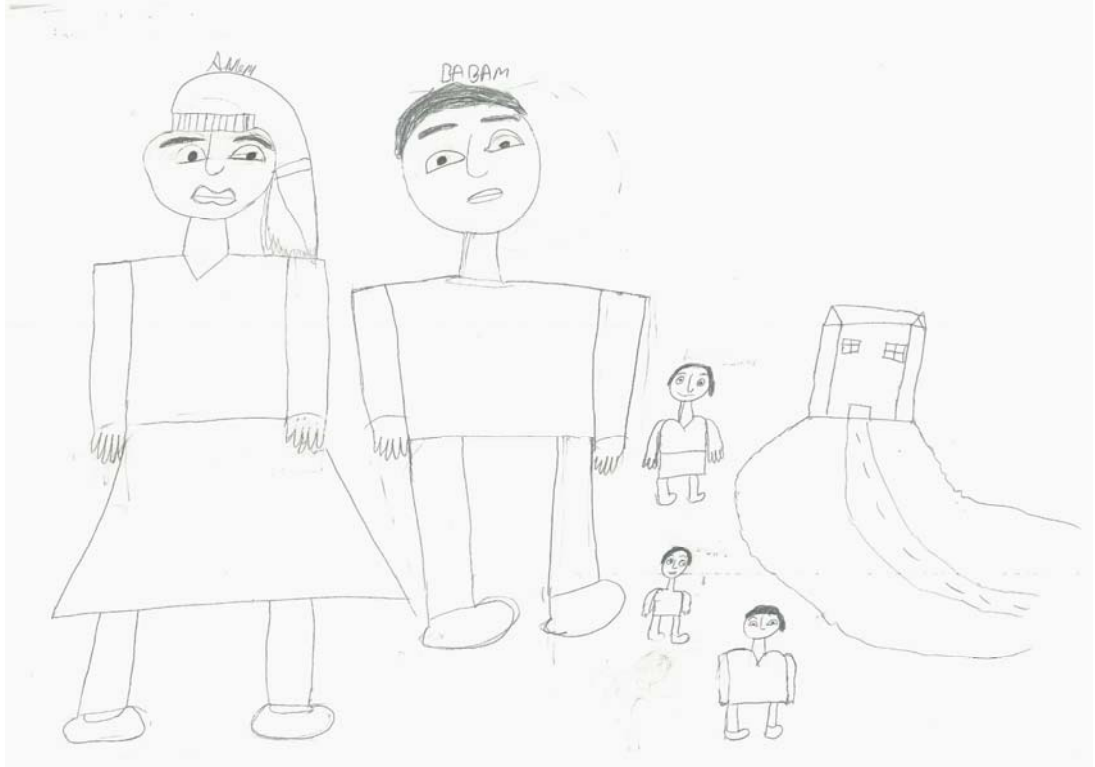
Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Figür ve nesnelere kâğıdın geneline yayılmıştır. Şematik dönemde çocuk, dâhil olduğu toplumun bir üyesi olduğunu kabullenir. Bütün figür çizimleri, cephedendir. Figürlerde el ve ayak çizimlerinin yapılmadığı gözlenilmektedir. Mekân kavramı, kısmi olarak gelişmiştir. Bu durum, çiçeklerin alt kısmında bulunan gri ve uzun karalama ile anlaşılmaktadır. Ev, ağaç ve figürler ise havada uçuşur gibidir. Bir aile resmi çizen çocuk, üç evi de içine alıp konuyu özelden genele taşıyarak tamamlama özelliğini sergilemektedir. Figürlerde geometrik şekiller (baş için daire, gövde için dikdörtgen, etek için üçgen... vb) mevcuttur.

Resmin Çözümlemesi

Resimde yer alan insan figürlerinin kalabalık olması, bir yandan geniş bir aileyi betimlerken bir yandan da çocuğun sosyal ilişkilerindeki gelişmişlik düzeyini yansıtmaktadır. Kâğıdın kullanımı ve kompozisyon, bu fikri destekler niteliktedir. Resimde baba, betimlenmemiştir. Bu durum, çocuk ile baba arasındaki çatışmaya ya da sevgi eksikliğine bir işaret olabilir. Resimde ağırlıklı olarak çizilen çiçekler, iki güneş şeması ve ağaçlar, mutlu bir ortamı

simgelemektedir. Figürleri bir elips ya da daire olarak kabul edersek, çocuk kendini bu dairenin merkezinde görmektedir. Etrafında aile üyelerinden oluşan bir sevgi halkasının arzusu söz konusu olabilir. Sol tarafında büyük bir çiçek betimleyen çocuğun, kendi ile barışık durumunu yansıttığını düşünmek mümkündür. Figürlerin el ve ayakların betimlenmemiş olması, ya kendine güvensizlik ya da çevreye uyumda yaşanan güçlük olarak da algılanabilir (Yavuzer, 2007a:20). İki güneş şemasının yer alması, sıcaklığı ve canlılığı ifade edebilir (Arnheim, 2007:319). Anne, üst/ ortada bir ağacın sağ tarafında yer almaktadır. Çocuğun anneyi kendine yakın olarak resmetmesi, ona olan sevgisini yansıtmaktadır. Çünkü anne ile arasındaki mesafeyi, diğer figürlere oranla, daha az tutmuştur. Uzun etek ve elbiselerle görülen kadın ve kız figürler, bölgenin kıyafet kodlarını benimsediğini göstermektedir (Malchiodi, 2005:245).

RESİM XL

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Kız - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Kendi halinde sessiz bir öğrencidir. Kendisine en çok ablasını yakın bulan çocuk, yedi çocuklu ailenin altıncı çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile iki odalı ve soba ile ısınan bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, dikey olarak tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, resim yüzeyinin sol tarafının tamamını iki figürün kapladığı görülmektedir. Bu figürler; yetişkin bir kadın ile yetişkin bir erkektir. Yetişkin kadın, başında yazma ve uzun elbiselerle betimlenmiştir. Yetişkin erkek figürü ise pantolonla görülmektedir. Yüzlerdeki ifade, mutluluktan ziyade şaşkınlık gibidir. Resmin sağ tarafını bir ev, bir yol ve üç insan figürü oluşturmaktadır. Bunlar genç bir kız ile biri genç olan iki erkek figürdür. Ev; iki pencereli, tek kapılı ve bir de yolu bulunan çatılı bir özelliğe sahiptir. Resmin arka planı boştur. Figürlerde el ve ayak betimlemesinin yapıldığı gözlenmektedir. Figürlerin ayakları, elleri ve hatta parmakları betimlenmiştir.

Resmin Sanatsal Gelişimi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Figür çizimlerinde, ayrıntılar (ellerde ve portrede) mevcuttur. Figürlerin tümü cepheden çizilmiştir. Yer çizgisi kullanılmadığından mekân kavramı gelişmemiştir. Boy hiyerarşisi özelliği görülmektedir. Boy hiyerarşisi, çok sevilen ya da korkulan figürlerin diğer figürlere oranla daha büyük ve iri çizilmesi durumudur. Resimde bulunan iki figür, kâğıdın sol tarafını kapsamaktadır. Resme herhangi bir hareketliliğin girmesi söz konusu değildir.

Resmin Çözümlemesi

Anne ile babanın çok büyük, çocukların da çok küçük veya anne babadan birinin diğerine göre büyük çizilmesi, ailede baskıyı, aile fertleri arasında bir problemin varlığını, baskıcı ve otoriter tutumu ya da onlara duyulan bir hayranlığı da temsil etmektedir. Resimde anne ile baba, çocuklara göre bir hayli büyük betimlenmiştir (Yavuzer, 2007a:102 ; Di Leo, 1973:49). Anne ile babanın yüzündeki kızgınlık ve şaşkınlık dolu ifade, hayranlıktan ziyade korkuyu, baskıcı ve otoriter tutumu yansıtır gibidir. Annenin başında bir yazma ve uzun elbiselerle çizilmesi, dâhil olunan toplumun kıyafet kodlarını yansıtmaktadır (Malchiodi, 2005:245). Arka planın boşluğu, bölgenin karakterini yansıtmaktadır.

RESİM XLI

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Kendi halinde ve sessiz bir çocuktur. Okul okuyup ailesine yardım etmek istemektedir. En çok anneyi kendisine yakın bulan çocuk, beş çocuklu ailenin ikinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Sosyal güvencesi olmayan işlerde çalışan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte sobalı ve iki odalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yukarıdan aşağıya doğru tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol alt tarafta iki pencere, bir kapı ve bir de merdivene sahip çatılı iki ev görülmektedir. Bunların yanı sıra yedi insan figürüne rastlanılmaktadır. Bunların altısı, iki evin içerisinde görülmektedir. Sol baştaki evde üç genç kız ile bir erkek çocuk figürü olmak üzere toplam dört figür bulunmaktadır. İkinci evde ise genç bir kız ile bir erkek çocuk olmak üzere toplam iki figür yer almaktadır. Bu iki evin arasında yetişkin bir erkek figürü, büyük ebatlarda görülmektedir. Ayrıca sekiz ağaç bulunmaktadır. Kâğıdın sağ kısmında ise beş pencere, bir kapılı ve bir de merdiveni olan çatılı büyük bir ev bulunmaktadır. Bunun yanı sıra bir bahçe, iki ağaç ve sekiz insan figürü yer almaktadır. Bu figürlerin dördü ev içerisinde betimlenmiştir. Bunlar, yetişkin bir kadın ile üç erkek çocuk figürüdür. Evin hemen alt kısmında bulunan dört figür ise genç bir erkek, genç bir kız ile iki erkek çocuk figürüdür.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

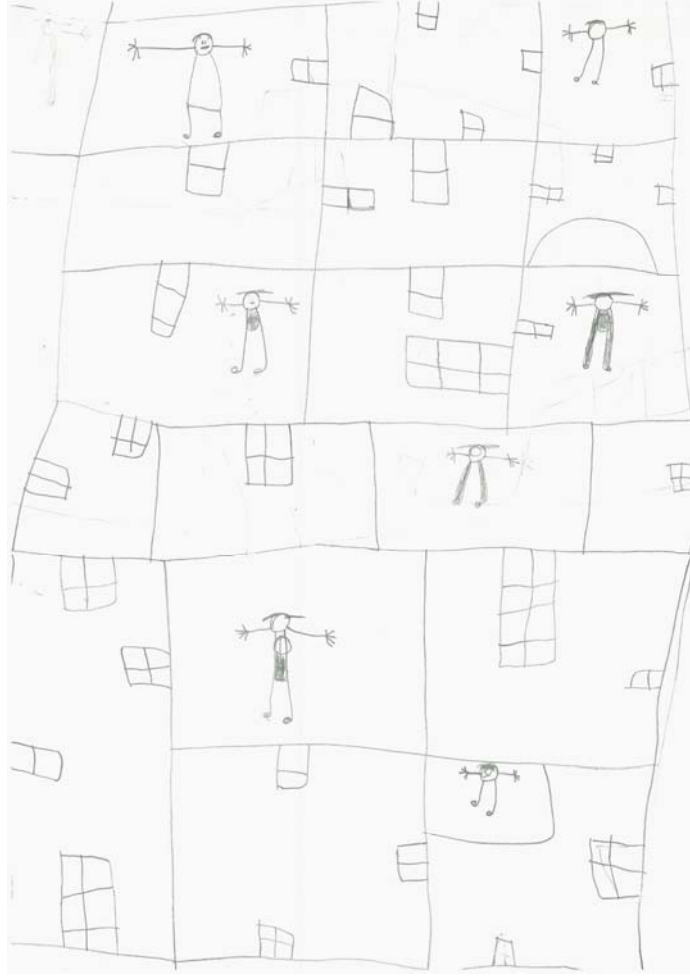
Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı (inşacı) tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Figürlerin el ve kol çizimleri, mevcut değildir. Kâğıdın % 25'i boştur. Yer çizgisi olmadığından dolayı mekân kavramı gelişmemiştir. Şemalarda geometrik şekiller (baş için daire, gövde için dikdörtgen... vb) hâkimdir. Resimde bir hareketsizlik söz konusudur. Evin içinde betimlenen figürler, saydamlık (röntgen) özelliğini yansıtmaktadır. Ağaçlar meyveleri ile birlikte betimlenmiştir. Bütün figür çizimleri, cephedendir. Kâğıdın sol tarafında iki ev arasında bulunan figürün büyüklüğü, boy hiyerarşisi özelliğini öne çıkarmaktadır. Aile resmi çizen çocuk, evin etrafında bulunan evleri de çizerek tamamlama özelliğini yansıtmaktadır.

Resmin Çözümlemesi

Resimde çok sayıda figür betimlemiş olması, sosyal gelişmişlik düzeyinin yüksek olduğunu düşündürmektedir. Ev ve ağaç çizimlerinde gösterilen özen, mutlu bir ortamı simgelemektedir. Ayrıca tüm figürlerin yüzünde bir tebessüm ifadesi mevcuttur. Çocuk, kendini üç abla ile birlikte sol alt köşede bulunan ev

içerisinde göstermektedir. Bu evin hemen yanında bulunan baba, büyük boyutlarda çizilmiştir. Bu durumu, babaya duyulan hayranlık olarak değerlendirmek mümkündür (Yavuzer, 2007a:102 ; Di Leo, 1973:49). Anne ise resmin sağ kısmında bulunan büyük evde üç çocuk ile birlikte görülmektedir. Çocuğun gözünde anne veya babanın çocuklara adil bir şekilde davranmadığı ya da sevgiyi yansıtırken çocuk ayırımının yapıldığı çıkarımı yapılabilir.

RESİM XLII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Erkek - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz, içe kapanık ve pasif bir çocuktur. Altı çocuklu ailenin beşinci çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı ve sobalı bir evde yaşamaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tamamı, bir evin krokisinden oluşmaktadır. Bu ev, on yedi bölümden ibarettir. Muhtemelen içerisinde; oturma odası, yatak odası, tuvalet, banyo ve mutfak gibi kısımlar da bulunmaktadır. Evin yedi bireyi, farklı bölümlerde görülmektedir. Bu figürler; üç genç kız, bir erkek çocuk, bir kız çocuk, yetişkin bir kadın ve yetişkin bir erkektir. Figürlerin el, kol ve ayak çizimleri, çubuk şeklindedir.

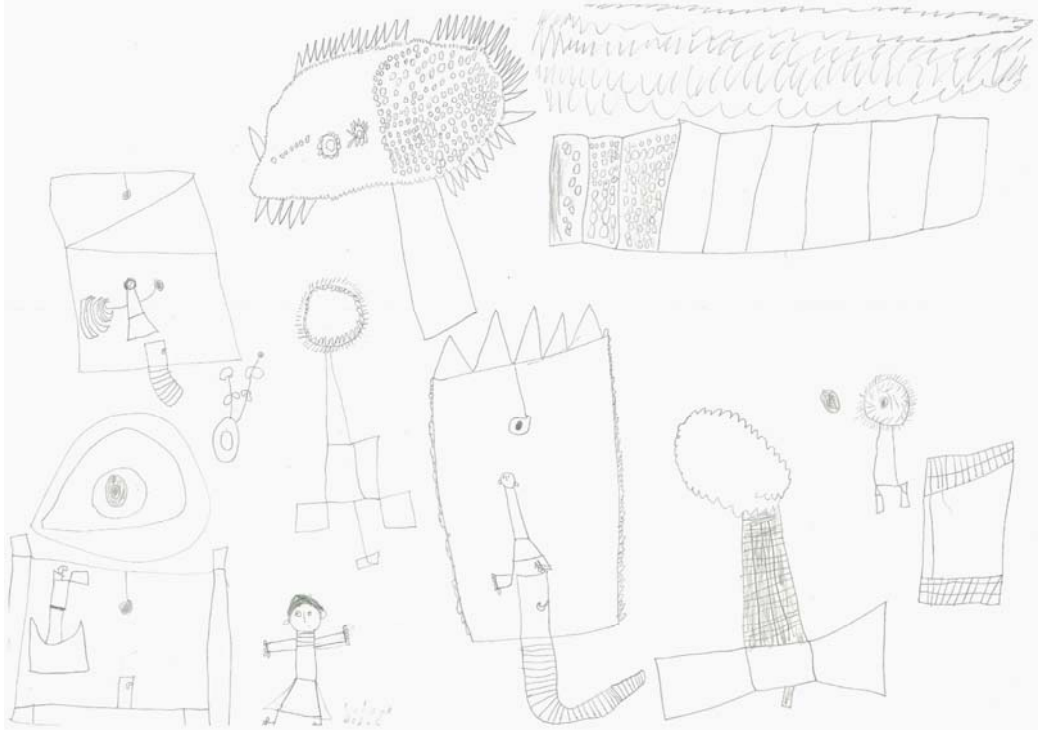
Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, izlenimci tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Figür çizimlerinde ayrıntı bulunmamaktadır. Evin bütün odalarının kuşbakışı olarak betimlenmesi, düzleme özelliğini göstermektedir. Ayrı odalarda betimlenen figürler, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır. Figürlerin el, kol ve ayak çizimleri, çöp çocuğu hatırlatmaktadır. Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönem özelliklerini taşımaktadır. Çocuğun sanatsal akıl yaşı ile takvim yaşı, bir uyumsuzluk göstermektedir

Resmin Çözümlemesi

Evi, mimari bir kroki gibi betimleyen çocuk, resim 34'te olduğu gibi her aile bireyini ayrı bir odada betimlemiştir. Bütün aile bireyleri, farklı odalarda görülmektedir. Bununla aile içerisindeki bir iletişim problemini dışavurduğunu düşünmek mümkündür. Öyle ki bazı odaların pencere ve kapıları fazla iken bazılarında ise hiç yoktur. Bu durum, iletişimsizlik problemi olduğu fikrini pekiştirmektedir. İki birey dışında diğer bireylerin yüz kısımlarında detay bulunmamaktadır. Bu eksiklik, çocuğun sanatsal gelişim düzeyinin çok düşük olması ile ilintili olabileceği gibi güvensizlik ve benlik saygısının düşük olma durumundan da kaynaklanabilir (Yavuzer, 2007a:20).

RESİM XLIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Zeki, akıllı ve aktif bir kişiliğe sahiptir. En çok anneyi kendine yakın bulan çocuk, beş çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Geçici köy korucusu olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır. Babaanne de aynı evde sürekli olarak kalmaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin alt orta kısmında bir ev yer almaktadır. Ev; tek kapısı ve merdiveni olan çatılı bir yapıdır. Evin içerisinde yetişkin bir kadın figürü görülmektedir. Resmin sol tarafını bir ağaç, bir çiçek, elips biçimli bir nesne, iki ev ve dört insan figürü oluşturmaktadır. Sol üst köşede bulunan evin içerisinde genç bir kız figürü bulunmaktadır. Onun hemen yanında büyük ebatlarda (yarı ağaç yarı canavara benzeyen) çizilmiş bir genç kız figürü daha görülmektedir. Sol alt köşede bulunan evde, bir erkek çocuk figürü bulunurken evin yanında yetişkin bir erkek figürü görülmektedir. Kâğıdın sağ tarafını bir bahçe, bir ağaç, bir ev ve bir insan figürü oluşturmaktadır. Ev; penceresiz ve kapısız olarak betimlenmiştir. Genç bir kız figürü ise elleri olmayan tek gözlü biri olarak çizilmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönemin özelliklerini taşımaktadır. Resim, izlenimci tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Figür çiziminde başarısız olan çocuk, kâğıdın genelini doldurmuştur. Sol üst köşede çizilen genç bir kız figürü, çocuğun hayal gücünü göstermektedir. Yer çizgisinin hala oluşmamış olması, mekân kavramının oluşmadığının doğal bir sonucudur. Yer çizgisi olmadığından figür ve nesnelere havada uçuşur gibidir. Evlerin iç kısımlarında betimlenen figürler, saydamlık özelliğini sunmaktadır.

Resmin Çözümlemesi

Resmin üst kısmında yer alan ablanın yarı canavar yarı ağaca benzetilmesi, arada yaşanan uyum sorununun bir işareti olarak kabul edilebilir. Ablanın dişleri, uzun ve sivridir. Bu durum, onun saldırgan tutumunun göstergeleridir (Yavuzer, 2007a:19). Resmin sağ orta kısmında görülen abla da mutasyona uğramış gibidir. Bu iki abla ile problem yaşandığı neredeyse belirgindir. Kendini, kâğıdın sol alt köşesindeki evin içerisinde çizen çocuk,

babayı da hemen evin yanına betimlemiştir. Bu durum, babaya duyulan bir yakınlık olarak kabul edilebilir. Anne ise kâğıdın ortasında bulunan evde, ev işleri ile uğraşırken görülmektedir. Resmin sol üst köşesindeki evde görülen abla da evi temizlemektedir. Evlerin etrafında bulunan bahçe/tarla, kırsal hayatın gündelik uğraşlarının göstergeleridir. Ev içerisinde yer alan lamba şeması, aile içi sıcaklığa işarettir (Di Leo, 1983:52).

RESİM XLIV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Erkek - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Kendi halinde, sessiz, dalgın ve uysal bir çocuktur. Sürekli olarak evini özlemektedir. İki çocuklu ailenin ilk çocuğudur.

- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte sobalı ve iki odalı bir evde yaşamaktadır. Evin daimi iki üyesi daha var; büyükbaba ile büyükanne burada kalmaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine pastel boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin merkezinde iki katlı bir ev bulunmaktadır. Bu evin her bir katı iki farklı bir renkle betimlenmiştir. Evin hemen alt kısmında çiçeklerle dolu bir bahçe yer almaktadır. Evin sağ kısmında bir tarla ve üç insan figürü bulunmaktadır. Bunlar yetişkin bir kadın, yetişkin bir erkek ve bir erkek çocuk figürüdür. Figürlerin el ve ayak çizimleri, çubuk şeklindedir. Resmin arka planı ise boş olarak görülmektedir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

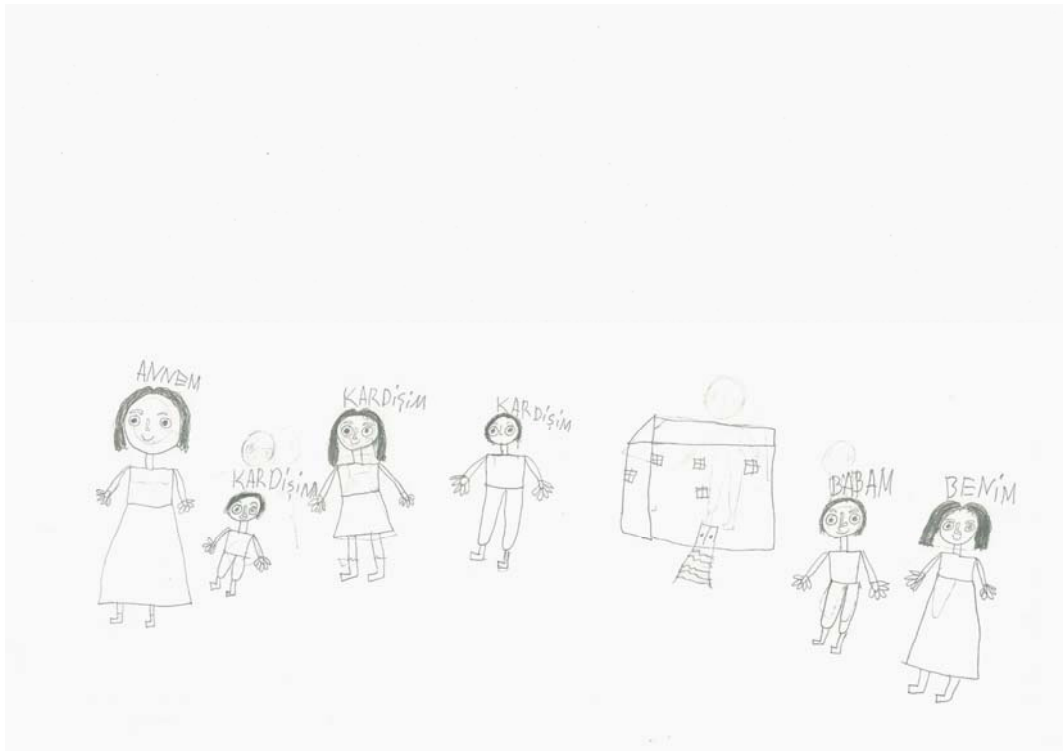
Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönemin özelliklerini göstermektedir. Resim, izlenimci tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Kullanılan renkler, canlıdır. Kâğıdın tümü boyanmamıştır. İnsan figür çizimlerinde, giysi ve cinsiyet özellikleri belirgin değildir. Mekân düşüncesi, henüz gelişmediğinden figür ve nesnelere, yüzeysel olarak gösterilmiştir. Tüm figürler cepheden betimlenmiştir.

Resmin Çözülmesi

Çocuk, bulunduğu yaş itibarı ile yaşının gerisinde bir çizim örneği sergilemiştir. Başlar gövdeye oranla iridir ve detaylar belirsizdir. İki katlı olan evin yanında anne, baba ile küçük kardeş birlikte betimlenmiştir. Kendini resmetmeyen çocuk, kardeş kıskançlığını ve iç çatışmayı sergilemiş ya da aileye aidiyet duygusu gelişmemiş olabilir (Yavuzer, 2007a:88 ; Keskin, 2007:52). Ev ve bahçede boyanın çizgisel bir tarzda boyanmış olması, bu durumu destekler niteliktedir. Kâğıdın tamamının boyalı olmaması, bu yaş grubu

çocuklarında görülebilecek tipik bir özelliktir. Çünkü çocuk, kısa sürede yorulmaya ve sıkılmaya başlamaktadır.

RESİM XLV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Kız - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz ve çalışkan bir çocuktur. Okulda olduğu sıralar hep annesini özlemektedir. Üç çocuklu bir ailenin ilk çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı ve soba ile ısınan bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, yatay olarak tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, kâğıdın üst (resmin % 50'si) yarısı resim alanı olarak kullanılmamış ve boş bir alan olarak yer almaktadır. Alt yarıda ise bir ev ile altı insan figürü görülmektedir. Bunlar soldan sağa; yetişkin bir kadın, bir erkek çocuk, bir kız çocuk, genç bir erkek, yetişkin bir erkek ile bir kız çocuk figürleridir. Erkek figürler pantolonla, kadın ve kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Ev; beş pencere, bir kapılı ve bir de merdiveni olan çatılı bir yapıya sahiptir. Ayrıca figürlerin el ve ayakları betimlenmiştir.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. İnsan figürleri, cepheden gösterilmektedir. Kâğıdın üst yarısı boştur. Çizgi çalışmasında başarılı olan çocuk, şematik dönemin tipik resim özelliklerini sergilemiş bulunmaktadır. Mekân kavramı, henüz gelişmemiştir. Yer çizgisi mevcut olmadığından figürler boşlukta gibidir.

Resmin Çözülmesi

Resmin üst yarısının kullanılmaması, güvensizlik olarak kabul edilebilir (Di Leo, 1973:36). Çocuk, sadece kâğıdın alt yarısı ile yetinmiş ve figürleri bu alana sıkıştırmıştır. Figür detayları (özellikle de gözlerdeki başarı) ve çizgi, başarılı bir şekilde verilmiştir. Kendini baba ile birlikte resmin sağ alt köşesine betimleyen çocuk, babaya olan hayranlığını yansıtmış olabilir. Sol tarafta ise anne ile üç çocuk görülmektedir. Annenin hemen yanında ilgiye muhtaç küçük kardeş yer almaktadır. Muhtemelen anne ile kendisini farklı uçlarda betimlemeye iten durum, bu küçük kardeşin varlığıdır (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Annenin küçük kardeşe gösterdiği ilgiyi kıskanan çocuk, baba sevgisine sığınmıştır. Araya yerleştirilen ev nesnesi, aile bireylerini birbirinden uzaklaştıran bir engeldir (Arnheim, 2007:159). Kadın ve kız figürlerinin uzun etek ve elbiselerle resmedilmiş olması, dâhil olunan toplumun kıyafet kodlarını benimsediğini göstermektedir.

RESİM XLVI

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Yaramaz ve hiperaktif bir çocuktur.
Kendine en çok anneyi yakın bulan çocuk, altı çocuklu ailenin son üyesidir.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. İnşaat işçisi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte üç odalı ve soba ile ısınan bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resimde iki ev, altı insan figürü ve ağaçlar yer almaktadır. Sol tarafta bulunan ev, üç pencere ve bir de merdiveni olan çatılı, tek katlı bir yapıya sahiptir. Evin içerisinde üç figür yer almaktadır. Bunlar; yetişkin bir erkek, küçük bir kız ve yetişkin bir kadın figürüdür. Bu evin sağında yer alan ev ise iki pencere, çatılı ve tek katlı bir özellik göstermektedir. Bu evde de üç figür bulunmaktadır. Bunlar sırası ile küçük bir erkek çocuk, yetişkin bir kadın ve yetişkin bir erkek figürüdür. Bu evin alt kısmını ağaçlar ve çiçekler oluşturmaktadır. Gökyüzünde ise bulutlar ve güneş mevcuttur.

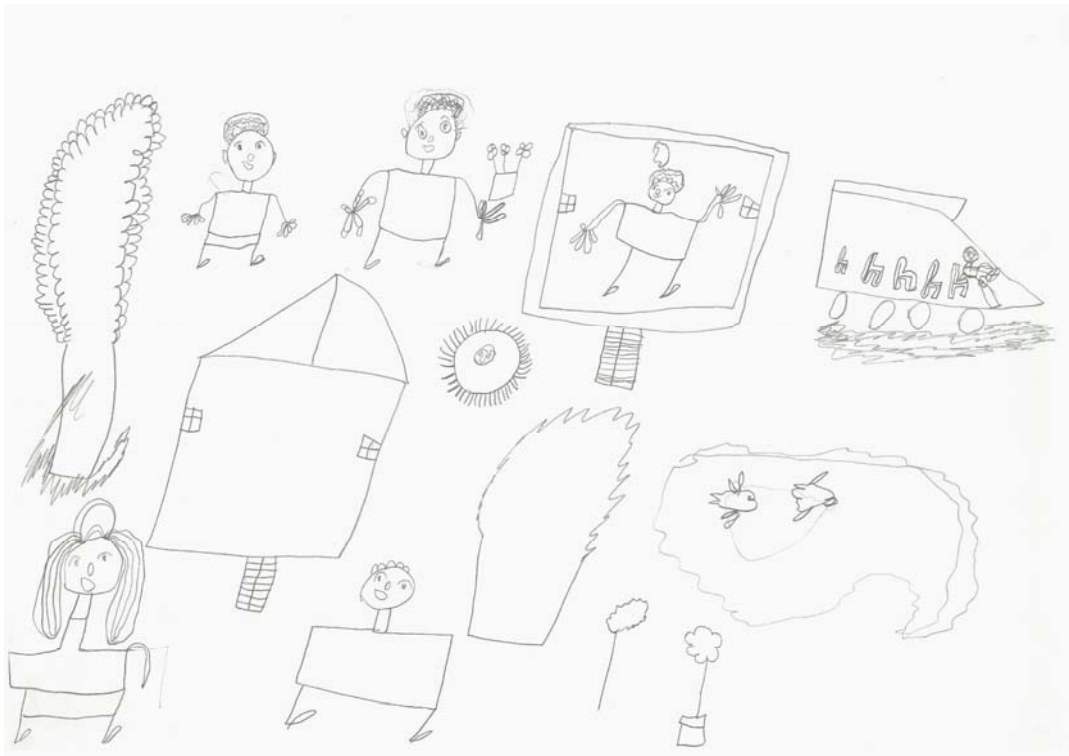
Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Mekân ve perspektif kavramı, gelişmiştir. Bu durumu, ağaçların alt kısımlarında çizilen yer çizgisi ile anlamak mümkündür. Arka planın büyük bir kısmı boştur. Sadece bir ağaç, meyveleri ile birlikte betimlenmiştir. Ev içinde resmedilen insan figürleri, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır. Kullanılan güneş şeması, tipik çocuk resim özelliğini göstermektedir.

Resmin Çözümlemesi

Resmin sol tarafında bulunan evde; anne, baba ile küçük kız kardeş yer almaktadır. Diğer evde ise çocuk, anne ve babası ile birlikte görülmektedir. Bu resimde de tipik bir kardeş kıskançlığı mevcuttur (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Kardeşini kıskanan çocuk, aynı evi iki defa betimlemiştir ama kendisini ve kardeşini iki evde de yan yana betimlemeyerek aile bireylerinin tamamını bir araya getirmemiştir. Bu durum, çocuğun evde olduğu zamanlarda anne ile babayı kardeşiyle paylaşmama isteğinin bir dışavurumu olarak kabul edilebilir. Evin değişmeyen üyeleri, anne ile babadır. Kardeşinin varlığını kabullenemeyen çocuk, onunla aynı ortamda bulunmaktan bile kaçınmıştır. Arka planın boşluğu, ortamda bulunan ağaç ve çiçekler, bölgenin kırsal durumunu simgeleyebilir.

RESİM XLVII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Çok zeki ve lider olma özelliklerine sahiptir. Sınıf içinde aktif ve derslerinde başarılı bir çocuktur. Kendine ağabeyini yakın bulan çocuk, sekiz çocuklu ailenin altıncı çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Geçici köy korucusu olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte dört odalı ve sobalı bir evde yaşamaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi, dikey olarak tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta bir ev, bir ağaç, bir güneş, çiçekler ve dört insan figürü yer almaktadır. Ağacın meyveleri yoktur. Ev; iki pencere, merdiven basamaklı, çatılı bir yapıya sahiptir. Güneş ise kâğıdın tam ortasında yer almaktadır. Sol üst köşede, genç bir erkek ile yetişkin bir erkek figürleri görülmektedir. Sol alt köşede ise yetişkin bir kadın ile bir erkek çocuk figürleri bulunmaktadır. Yetişkin kadının bir kolu, erkek çocuk figürünün ise iki kolu çizilmemiştir. Resmin sağ tarafını; iki pencere, merdiven basamaklı bir ev, bir ağaç, çiçekler, içerisinde iki balık olan bir göl, bir minibüs ve bir şoför oluşturmaktadır. Ev ile birlikte bir erkek çocuk figürü betimlenmiştir. Minibüsü genç bir erkek figürü kullanmaktadır. Ağaç, meyvesiz ve dalsız olarak ele alınmıştır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönemin özelliklerini sergilemektedir. Resim, izlenimci tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Yüz kısımlarında gösterilen özene el, kol ve ayak çizimlerinde rastlanılmamaktadır. Ağaçlar, ayrıntısız olarak çizilmektedir. Mekân kavramı, gelişmediğinden dolayı figür ve nesnelere, havada uçuşur gibidir. Resimde görülen tüm figürler cepheden gösterilmektedir. Ev ve araba içindeki figürler ile gölün içinde bulunan iki balık, saydamlık özelliğini öne çıkarmaktadır. Güneş şeması, bu dönem çocuk resimlerinde genellikle üst kısımda (sol, orta veya sağ köşe) çizilir. Bu resimde nadiren görülen bir özellik olarak güneş, resmin tam ortasındadır. Araba çiziminde dört tekerleğin yan yana resmedilmesi ile düzleme özelliği ortaya çıkmaktadır.

Resmin Çözülmesi

Güneş şemasının kâğıdın merkezine alınması ve göldeki balıkların varlığı gibi unsurlar, resimdeki mutluluk göstergeleridir. Figürler de olmasa da

kompozisyonda bir başarının varlığından söz edilebilir. Resmin sol alt köşesinde anne ile bir çocuk, birlikte görülmektedir. Sol üst köşede ise baba ile evin genç oğlu, balık avına gitmektedir. Bunların hemen yanında görülen evin içerisinde kendini çizen çocuk, ders çalışmaktadır. Sağ üst köşede minibüsün içinde bulunan ağabey, şoförlük yapmaktadır. Göl ve balıkların çizimi, evin baraja yakın bir yerde olduğunu ve babanın balık avcılığı ile uğraştığını da göstermektedir. Resimde yer alan aile bireyleri, gündelik işlerini yaparken betimlenmiştir. Sol alt köşede bulunan aile üyelerinin el ve kol eksikliği, güvensizliği ya da çevreye uyum güçlükleri olarak algılamak mümkündür (Yavuzer, 2007a:20).

RESİM XLVIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Kız - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz ve pasif bir öğrencidir. Evde huzurlu olduğunu söyleyen çocuk, dört çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki

odali ve soba ile ısınan bir evde yaşamaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin ortasında iki pencere ve lambalı bir ev görülmektedir. Pencere düzleminden evin tek katlı bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Evin solunda, yetişkin bir erkek figürü bulunmaktadır. Evin üst kısmında ise bir erkek çocuk ile yetişkin bir kadın figürü el ele görülmektedir. Erkek çocuk figürünün baş kısmında boynuz benzer iki şekil mevcuttur. Figürlerin kolları iki yana doğru açıktır. Arka planda sıra dağlar bulunmaktadır. Resmin alt kısmını ise çiçekler ve bir bahçe oluşturmaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, izlenimci tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Figür ve nesnelere ayrıntı bulunmamaktadır. Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönemin özelliklerini taşımaktadır. Mekân ve perspektif kavramı, gelişmemiştir. Yer çizgisi bulunmadığından nesnelere, havada uçuşur gibidir. El, kol ve ayak çizimleri, çubuk şeklindedir. Arka planda yer alan sıra dağlar, çocuk resimlerinde görülen şablonlardan biri olarak kabul edilebilir. Evin içerisinde betimlenen lamba, saydamlık özelliği göstermektedir.

Resmin Çözümlemesi

Resimde kendini çizmeyen çocuk; baba, anne ve ağabeyi birlikte betimlemiştir. Anne ile ağabey, kol kola gibidir. Anne ile babanın ağabeye gösterdiği ilgiye tepki gösterdiği için kendisini gruba dâhil etmediği fikri oluşmaktadır. Resimde yer alan figürlerin büyüklüğü, iç kontrol zayıflığı ya da saldırganlık olarak kabul edilebilir (Yavuzer, 2007a:18). Ortamda yalnız olarak çizilen ev, çiçekler ve sıra dağlar, bulunulan bölgenin karakterini yansıtmaktadır.

RESİM XLIX

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Kendi halinde, sessiz ve sakin bir öğrencidir. Babayı kendine daha yakın bulan çocuk, yedi çocuklu ailenin dördüncü üyesidir.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı, sobalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resimde büyük bir ev görülmektedir. Bu ev, neredeyse kâğıdın tamamını kapsayacak ebatlardadır. Ev; üç pencere ve tek kapılı bir yapı özelliği göstermektedir. Evin üst kısmında görülen pencere, bu evin bir de çatı katı olduğunu vurgulamaktadır. Bacadan dumanlar çıkmaktadır. Evin içerisinde dokuz insan figürü yer almaktadır. Kapının solunda biri yetişkin üç erkek figürü yer alırken kapının sağ tarafında ise biri yetişkin biri genç altı kadın/kız figürleri görülmektedir. Erkek figürler pantolonla, kadın/kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Evin hemen solunda ayrıntısız (meyvesiz, dalsız) olarak resmedilen bir ağaç mevcuttur. Ayrıca kâğıdın sağ üst köşesinde gülen bir güneş şeması bulunmaktadır. Resmin arka planı boştur.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. Figür çiziminde gösterilen özen, ağaç çiziminde mevcut değildir. Nesnelere oran - orantı açısından gruplandırabilme becerisinde bir gelişme görülmektedir. Mekân kavramı, gelişmiştir. Ev içerisinde resmedilen figürlerin ayak kısımları, zemine temas etmektedir. Ayrıca buradan saydamlık (röntgen resim) özelliği, çıkarımı da yapılabilir. Çünkü resme daha dikkatli bakıldığında, evin kontur çizgisinin dışına taşan sağdan dördüncü figürü silip tekrar çizdiği görülebilir. Güneş, klasik tip çocuk resim özelliğini yansıtmaktadır. Bütün figürler cepheden betimlenmiştir.

Resmin Çözümlemesi

Bu dönem çocukları, sevdiği / özlediği figür ve nesnelere büyük bir şekilde çizme eğiliminde bulunur (Yavuzer, 2007a:102 ; Di Leo, 1973:49). Bu bağlamda evin büyük olması, eve duyulan özlemi simgelemektedir. Bacadan çıkan duman ile gülen güneş şeması, sıcak ve mutlu ev ortamını temsil edebilir (Keskin, 2007:35). Ev içinde erkek bireyler bir tarafta, kadın/kız figürler ise bir tarafta görülmektedir (Keskin, 2007:12). Cinsiyet ayrılığının ön planda olduğu resimde çocuk, babanın yanında yer almaktadır. Bu resimde, kadınlar ve erkekler arasında bir mesafe oluşturulmuştur.

RESİM L

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 7 – Erkek - YİBO I. Kademe I. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz, sakin ve dürüst bir öğrencidir. Babayı kendine daha yakın bulan çocuk, dört çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı ve sobalı bir evde yaşamaktadır. bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi yatay olarak tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, üst tarafta elektrik direk ve telleri, bir musluk, bir bahçe, bir futbol oyun kale direği ve “ m ” şekilli uçan kuş şablonları mevcuttur. Alt tarafta ise iki pencere, tek kapılı ve merdiven basamakları olan çatılı bir ev, bir araba, bir ağaç ve beş insan figürü yer almaktadır. Bu figürlerin dışında silinmiş üç insan figürü daha bulunmaktadır. Kale direğinin hemen alt kısmında, yetişkin bir kadın figürü görülmektedir. Sağ alt köşede ise yetişkin bir erkek figürü bulunmaktadır. Arabanın üst kısmında, üç erkek çocuk figürü yer almaktadır. Kâğıdın alt yarısında da “ m ” şekilli uçan kuş şablonları mevcuttur.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

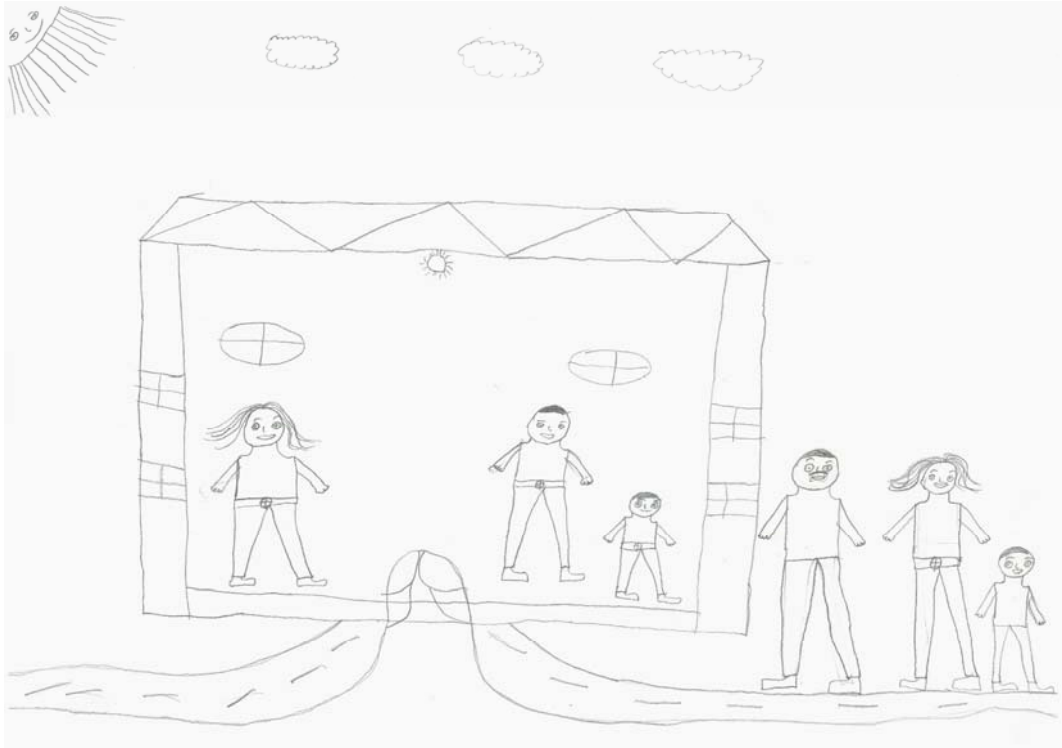
Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Bütün figürler cepheden görülmektedir. Şematik dönemde resme yeni girmeye başlayan “ hareketlilik ”, sınırlı olarak yer almaktadır. Kolların iki yana açık olması, bu durumu göstermektedir. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Kuşların çizimi, tipik olarak çocuk resimlerinde görülen şablon ile verilmiştir. El ve kolların çizimine gelince adeta bir kuşkanadını andırmaktadır. Şemalarda geometrik şekiller (baş için daire / kare, gövde için dikdörtgen... vb) hâkimdir.

Resmin Çözümlemesi

Etrafta bulunan nesnelerin çokluğu, çocuğun gözlem gücünü ortaya koymaktadır. Arabanın arka uzantısından ve bulunulan bölge itibari ile aracın bir traktör olma ihtimali yüksektir. Kâğıdın alt kısmında görülen araba, bu dönem çocuklarının teknolojiye/arabalara olan merakının bir yansımasıdır. Ayrıca futbola ilişkin göstergeleri de aynı şekilde değerlendirmek mümkündür. Kale direğinin hemen altında bulunan anne ile kâğıdın sağ alt köşesinde bulunan baba, fiziksel olarak benzerlik göstermektedir. Bu durum, çocuğun anne ile baba sevgisine aynı oranda baktığını düşündürmektedir. Resmin sağ alt köşesinde bulunan ağacın solunda görülen çocuk, iki kardeşi ile birlikte top oynamaktadır. “ M ” şablonlu kuşların çok sayıda olması, özgür olma arzusunun simgeleri gibidir (Malchiodi, 2005:49). Çocuk, okulda sınırlı hareket alanına

sahipken ev/aile ortamı ile bu durumu ortadan kaldırmaya çalışmış olabilir. Arka planda evlerin olmaması, bölgenin kırsal karakterini yansıtmaktadır.

RESİM Lİ

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Kendi halinde ve uysal bir çocuktur. Evi çok özlemektedir. En çok anneyi kendine yakın bulan çocuk, dört çocuklu ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. Çiftçi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte üç odalı ve sobalı bir evde yaşamaktadır. Bu ailede büyükbaba da kalmaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam merkezinde büyük bir ev görülmektedir. Bu ev; altı pencere, bir kapı, lambalı ve çatılı bir yapı özelliği göstermektedir. Evin içerisinde genç bir kız, genç bir erkek ve bir erkek çocuk olmak üzere toplam üç figür bulunmaktadır. Evin hemen önünde iki farklı yöne uzanan iki yol mevcuttur. Evin sağ kısmında ise yetişkin bir erkek, yetişkin bir kadın ile bir erkek çocuk olmak üzere toplam üç figür daha görülmektedir. Erkek ve kadın/kız figürler pantolonla betimlenmiştir. Gökyüzü kısmını ise bulutlar ve güneş oluşturmaktadır. Figürlerin el, kol ve ayaklarının betimlenmiş olduğu görülmektedir.

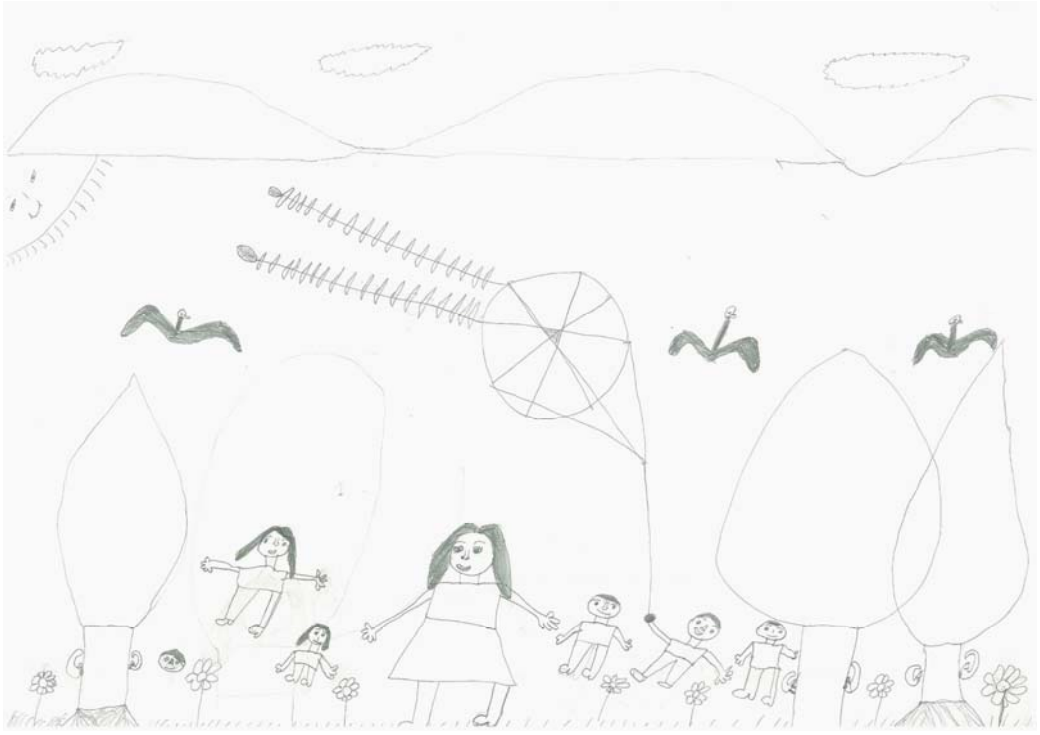
Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini göstermektedir. İnsan figürlerinde detaya giren çocuk, arka planı ise boş bırakmıştır. Bütün figürler cepheden görülmektedir. Mekân kavramı, gelişmiştir. Bu durumu, evin dışında bulunan üç figürün alt kısımlarında bulunan yol çizgisi sağlamaktadır. Evin iç kısmında görülen üç figür ile lamba, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır. Güneş ile bulut şeması, tipik çocuk resim şablonlarındadır.

Resmin Çözümlemesi

Resimde yer alan büyük evde anne, baba küçük kardeş yer almaktadır. Evin dışında ise çocuk, kendisini, anne ve babası ile birlikte betimlemiştir. Çocuk, anne ile babayı iki farklı yerde betimlemiştir. Küçük kardeşini kıskanan çocuk, onunla aynı ortamı paylaşmaktan bile kaçınmış gibidir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Evde görülen elips şekilli pencereleri, ya televizyonda ya da okuduğu bir kitapta gören çocuğun bilinçli bir seçimi ya da bilinçaltı yansımaları olarak kabul edilebilir. Bu olgu; çocuğun sahip olmak istediği bir şeyi, resim aracılığı ile gerçekleştirerek arzusunu giderme olarak algılanabilir. Çünkü bulunulan bölge itibari ile bu tip pencerelerin varlığı, hemen hemen imkânsızdır. Ev içerisinde çizilen lamba, aile içi sıcaklığı temsil edebilir (Di Leo, 1983:52).

RESİM LII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Sessiz, sakin ve sınıfta sevilen bir çocuktur. En çok ağabeyini kendine yakın bulan çocuk, üç çocuklu ailenin son üyesidir.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. İnşaat işçisi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı ve soba ile ısınan bir evde kalmaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi dikey olarak tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, sol tarafta bir ağaç (silinmiş bir ağaç daha mevcut), ağaç üstünde iki kuş, çiçekler, “ m ” şablonlu bir kuş, güneş, bulut ve dört insan figürü yer almaktadır. Bu figürler, sadece başı çizilen bir erkek çocuk, iki kız çocuk ile yetişkin bir kadındır. Resmin sağ tarafına bakıldığı zaman iki ağaç ve bu ağaçların gövde kısımlarında dört kuş, çiçekler, “ m ” şablonlu iki kuş ile üç insan figürü görülmektedir. Bu figürler soldan sağa sırası ile iki erkek çocuk ile yetişkin bir erkektir. Ortada bulunan erkek çocuk, bir uçurtma ile oynamaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Çizgi çalışmasındaki başarı, planlama ve kompozisyonun belirgin olması ile figürlerin cepheden gösterilmesi, şematik dönemin özellikleri arasında sayılmaktadır. Birçok becerilerin kazanıldığı bu devrede çocuğun motor becerilerinde, sosyal ilişkilerinde bir artış görülür. Mekân kavramı, yerde bulunan çimlerle verilmeye çalışılmıştır. İki ağaç şemasının birbiri içinden geçme durumu, saydamlık özelliğini göstermektedir. Gökyüzünde bulunan kuşlar, güneş, bulut ile tepelerin çizimi, ezber çocuk resmi şablonlarındanadır. Çocuk resimlerinde hareket kavramının betimlenmesi başladığı için genellikle aynı hareket tüm figürlerde tekrarlanır. Bu resimde de, hareket tekrarı söz konusudur. Kolların iki yana açık olma durumu, bunun en güzel örnekleri arasındadır.

Resmin Çözümlemesi

Ortamda bulunan figürlerin sevinci, uçan kuşların varlığı, aydınlık bir atmosfer, rüzgârda uçan büyük bir uçurtma, parlak bir güneş, ağaçtaki kuşlar ve çiçekler, mutlu bir aile tablosunu sunmaktadır (Keskin, 2007:76). Piknikte resmedilen aile, iyi bir iletişim örneği vermektedir. Piknik, aile bireylerinin bir arada bulunarak, çeşitli aktivitelere katıldığı bir kavramdır. Oyunlara anne ile babanın eşlik etmesi, çocuk için çok önemlidir. Resmin alt kısmında anne, büyük ebatlarda görülmektedir. Bu durum, anneye olan sevginin baskın olmasını ifade edebilir. Anne kız çocukları ile oynarken baba da erkek

çocuklarla uçurtma uçurmaktadır. Kadın/kız ve erkek bireylerin farklı olarak eğlenmesi, dâhil olunan toplumun cinsiyet ayrılığına bakış açısını yansıtıyor olabilir. Resimde yer alan kuşlar ve uçurtma, özgürlüğü çağrıştıran göstergelerdir.

RESİM LIII

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 9 – Erkek - YİBO I. Kademe III. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Girişken ve kendini iyi ifade edebilen biridir. Kendine en çok anneyi yakın bulan çocuk, yedi çocuklu ailenin altıncı üyesidir.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. İnşaat işçisi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte üç odalı ve sobalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resimde büyük bir ev yer almaktadır. Bu evin içerisinde iki kapı, bir pencere ve beş insan figürü mevcuttur. Bunlar; iki erkek çocuk, bir kız çocuk, yetişkin bir erkek ve bir bebek figürüdür. Evin hemen sol tarafında bir ağaç ile iki insan figürü bulunmaktadır. Ağaç çiziminde, ayrıntı yoktur. Ağacın sol tarafında bir erkek çocuk bulunurken sağ tarafında ise yetişkin bir kadın figürü görülmektedir. Erkek figürler pantolonla, kadın / kız figürler ise uzun eteklerle betimlenmiştir. Resmin arka planında herhangi bir nesne ya da figüre rastlanılmamaktadır. Figürlerin el, kol ve ayakları betimlenmiştir.

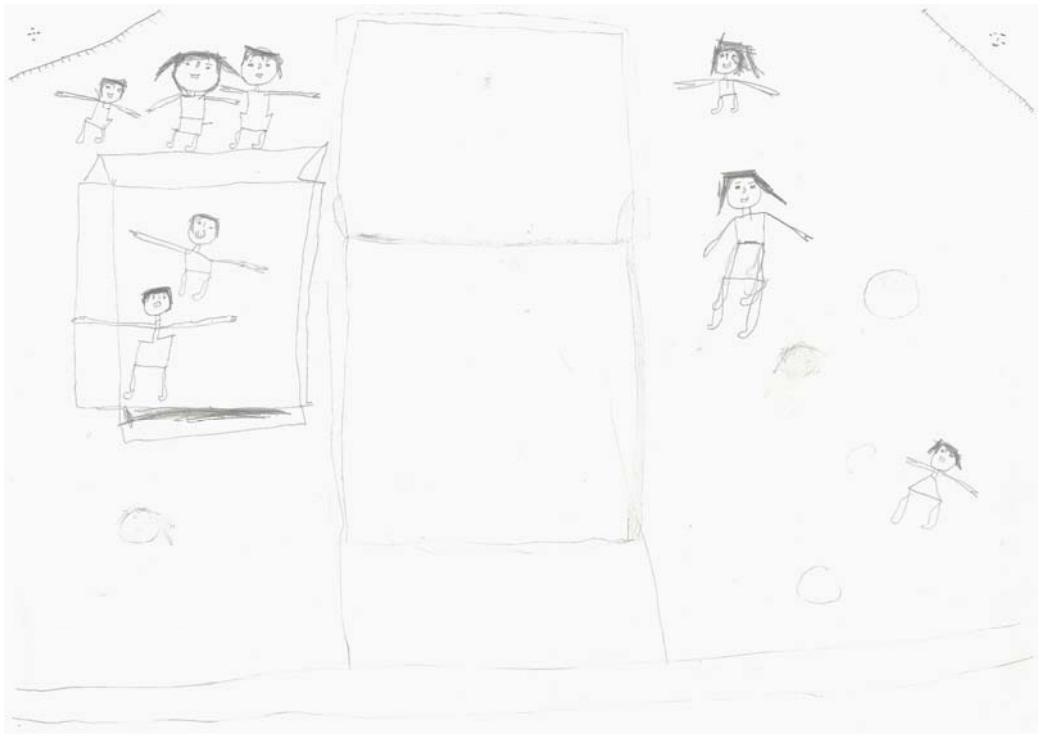
Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı (inşacı) tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Portreler ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Figürlerde gösterilen itina ağaçta mevcut değildir. Ağaç, ayrıntısız bir şekilde görülmektedir. Arka plan boştur. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Ev içerisinde resmedilen beş figür, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır. Şemalarda geometrik şekiller (baş için daire, gövde için dikdörtgen... vb) hâkimdir.

Resmin Çözümlemesi

Çocuk, kendini anne ile birlikte evin dışında betimlemiştir. Anne ile çocuk, mutlu bir şekilde görülmektedir. Ev içerisinde baba ile evin diğer çocukları yer almaktadır. Anne sevgisini kimseyle paylaşmak istemeyen çocuk, aile üyelerini iki farklı mekânda betimlemiş gibi görünmektedir. Yapılan görüşmeler sonucunda, babanın bazı durumlar karşısında çocuğa kızdığı bilinmektedir. Çocuk, babayı kıskandığı kardeşlerinin yanına çizerek onu cezalandırma düşüncesinde olabilir (Keskin, 2007:52).

RESİM LIV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Erkek - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : Zeki, aktif ve sakin bir çocuktur. Kendine anneyi daha yakın bulan çocuk, altı çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özür. Korucu olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte üç odalı ve sobalı bir evde yaşamaktadır.
- Resmin Teknik Özellikleri** : Resim A-3 kağıdı üzerine kara kalem tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmin tam ortasında, üç katlı bir yapı yer almaktadır. Bu yapının solunda tek katlı bir ev ile beş insan figürü (ayrıca silinmiş baş için bir daire) görülmektedir. Evin içerisinde iki genç erkek figürü bulunmaktadır. Evin hemen üst kısmında ise bir erkek çocuk, genç bir kız ile yetişkin bir erkek olmak üzere toplam üç figür daha mevcuttur. Yapının sağ tarafında üç figür (ayrıca baş için silik üç daire) görülmektedir. Bunlar; bir kız çocuk, yetişkin bir kadın ile bir erkek çocuk figürleridir. Resmin sol üst köşesi ile sağ üst köşesinde birer olmak üzere toplam iki güneş şeması yer almaktadır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olması gereken çocuk, şema öncesi dönemin özelliklerini sergilemektedir. Resim, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Mekân kavramı, gelişmemiştir. Yer çizgisi olmadığından figür ve nesnelere, havada uçuyor gibidir. Kâğıdın büyük bir bölümü değerlendirilmemiştir. Ev içerisinde görülen iki figür, saydamlık özelliğini yansıtmaktadır. Bu dönemde çocuk resimlerine “ hareket ” kavramı girmeye başlamaktadır. Bu hareketler birbirinin tekrarı özelliğini taşımaktadır. Figür kollarının iki yana açık olması, bu durumu desteklemektedir.

Resmin Çözümlemesi

Resmin sol üst köşesinde çocuk, abla ve baba ile birlikte görülmektedir. Hemen alt kısımlarında bulunan evde ise iki ağabey yer almaktadır. Resmin sağ ortasında anne, sağ üst ve sağ alt kısımlarında birer olmak üzere iki çocuk ile birlikte görülmektedir. Çocuk, aile üyelerini üç farklı mekânda betimlemiştir. Herkes bulunduğu ortam itibari ile mutlu gibidir. Güneş şemasının gelişmediği söylenebilir (Arnheim, 2007:319).

RESİM LV

- Yaş – Cinsiyet - Okul** : 8 – Kız - YİBO I. Kademe II. Sınıf
- Tabii Gelişim Basamağı** : Şematik Dönem
- Öğrencinin Genel Özellikleri** : İçre kapanık ve çok duygusal bir çocuktur. Her fırsatta ev özlemini dile getirmektedir. En çok babayı kendine yakın bulan çocuk, beş çocuklu bir ailenin dördüncü çocuğudur.
- Ailenin Özellikleri** : Anne ile baba, sağ ve özdür. İnşaat işçisi olan baba, ev hanımı olan anne ile birlikte iki odalı ve soba ile ısınan bir evde yaşamaktadır.

Resmin Teknik Özellikleri : Resim A-3 kağıdı üzerine kuru boya tekniği kullanılarak yapılmış bir çalışmadır.

Resmin Betimlenmesi

Resmi yatay olarak tam ortadan ikiye böldüğümüzü düşünürsek, üst tarafta kelebekler, sıra dağlar, bulutlar, güneş, beş insan figürü ile silinmiş iki insan figürü yer almaktadır. Bu figürler soldan sağa; yetişkin bir kadın, bir kız çocuk, bir erkek çocuk, bir kız çocuk ile yetişkin bir erkektir. Resmin alt yarısına gelince bir ev ve yetişkin bir kadın figürü görülmektedir. Bu figürün dışında silinmiş iki figür başı daha bulunmaktadır. Ev; üç pencere, iki lambalı, çatılı ve eve iki yerden girişi sağlayan merdiven basamakları olan bir yapıya sahiptir. Evin içerisinde silinmiş iki sandalye ile bir yemek masası görülmektedir. Bacadan dumanlar çıkmaktadır. Erkek figürler pantolonla, kadın / kız figürler ise uzun etek ve elbiselerle betimlenmiştir. Figürlerin el, kol ve ayak çizimleri yapılmıştır.

Çocuğun Sanatsal Gelişim Düzeyi

Şematik dönemde olan çocuk, yapıcı tip çocuk resim özelliklerini yansıtmaktadır. Kullanılan renkler canlıdır ve gerçeğe yakınlık göstermektedir. Kâğıdın büyük bir bölümü boyalı değildir. Nesnelere biçim, boyut ve renk bağlamında gruplandırabilme başarısı görülmektedir. Figürler, hep cepheden gösterilmiştir. Mekân kavramı gelişmediği için yer çizgisi yoktur. Ev içerisinde resmedilen lamba, silinmiş sandalye ve masa, saydamlık özelliği göstermektedir. Güneş ve sıra dağların çiziminde şablon kullanılırken kuş çizimleri ise daha özgündür. Figürlerde cinsiyet ayrılığından kaynaklanan ayrıntılar belirgindir. Örneğin kız figürlerin saçları taralı, tokalar mevcuttur ve elbiselerin desenleri farklıdır.

Resmin Çözümlemesi

Yapılan görüşmeler sonucu; anne ile sorun yaşadığını dile getiren çocuk, anneyi tek başına evin sağ tarafına betimlemiştir. Buna rağmen anne, güzel bir şekilde betimlenmiştir. Resmin sol ucunda büyükanne, genç olarak gösterilmektedir. Bu durum, çocuğun büyükanneye bakış açısını

yansıtmaktadır. Onun yanında kendisi ile iki kardeş ve en sağda baba yer almaktadır. Ortamda bulunan kuş, kelebek ve güneş gibi figürler mutluluğu simgelemektedir. Bacadan çıkan duman ise aile içi sıcaklığı temsil etmektedir (Keskin, 2007:35). Ev çiziminde gösterilen özen, aileye verilen önemin derecesini vurgulamaktadır. Manzarada başka evin bulunmaması ve sıra dağların yer alması, bölgenin kırsal karakterini yansıtmaktadır. Erkeklerin pantolonla, kadın / kız figürlerin ise uzun etek ve elbiselerle betimlenmiş olması, dâhil olunan toplumun kıyafet kodlarını yansıtmaktadır (Malchiodi, 2005:245).

BÖLÜM VII

7.SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, amaç bölümünde yer alan soruların çözümlenmesi ve bulgulardan varılan saptamalar bulunmaktadır.

7.1.Sonuç

Çocuklar psikososyal ve zihinsel gelişimleri sırasında karşılaştıkları zorluklara karşı farklı tepkiler vermektedir. Bu durumu irdelemenin en güzel yolu, çocuca resim yaptırma yoluyla, kendi dünyasını anlatmasına olanak sağlamaktır.

Çocukların yaptıkları resimlerdeki ayrıntılar, onların duygusal durumları hakkında pek çok ipucu verebilir. Resimlerinde, vücudun her organı ve çevredeki objeler farklı bir duygu ve yaşantı biçimlerini yansıtır (Artut, 2007:260). Çocuğun çizdiği ve boyadığı resimler, onun kavramlarının, duygularının ve çevre algılamalarının sadece bir kaydından ibaret değildir, bunlar aynı zamanda yetişkinin çocuğu daha iyi anlayabilmesi için birer araçtır (Yavuzer, 2007a:53). Bu bağlamda Piaget "...çizim, önceden öğrenilmiş zihinsel bir imgeyi dışavurmaya dayanır" ifadesini kullanarak ruh ile imge arasındaki korelasyona dikkati çekmiştir. Çocukları değerlendirmenin bir parçası olarak aile resimlerini kullanmak yeni bir fikir değildir ve 1930'lardan beri yansıtmacı resim ödevi olarak kullanılmaktadır. İlk kez Appel (1931) ve Wolff (1942) aile resimlerinin çocukların kişiliklerini kavramaya yaradığını öne sürmüşlerdir. Daha sonra Hulse (1952), çocukların aileleri ile ilgili yaptığı birçok resmi toplamış ve normal çocukların resimlerini karşılaştırarak incelemiştir. Çocukların hem anne babaları ve kardeşleriyle ilgili derin duygularını hem de ev koşullarındaki aile dinamiklerini resimlerinde yansıttıklarını görmüştür (Akt; Malchiodi, 2005:219).

Bu çalışmada, Diyarbakır iline bağlı Dicle ilçesinde bulunan Kocaalan yatılı ilköğretim bölge okulu, Çınar ilçesine bağlı Çınar Yatılı İlköğretim bölge okulu, Hani ilçesine bağlı Cumhuriyet Yatılı İlköğretim Bölge Okulu, Lice ilçesine

bağlı Ayşe Toprak Yatılı İlköğretim Bölge Okulu ve Diyarbakır merkez ilçede bulunan Vali Nafiz Kayalı Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'ndaki I. Kademe 1. 2. ve 3. sınıf öğrencileri ile 5 hafta boyunca resim dersleri yürütülmüş ve bu derslerde aile kavramı üzerine odaklanılmıştır. Bu resimlerden 35 tanesi renkli, 20 tanesi ise karakalem tekniğinde çizilmiştir. 55 (elli beş) öğrenciye, A3 boyutlarında kâğıtlar temin edilmiştir. Ancak, bu kâğıtlara öğrenciler kendi resim materyallerini kullanarak resim yapmıştır. Dolayısıyla 20 adet karakalem resim, öğrencilerin yeterli resim materyaline sahip olmaması olarak kabul edilmekte ve bu çalışma için dışavuruma ilişkin bir veri olarak değerlendirilmemektedir.

Betimsel Özellikler	Resim Sayısı	Yüzde
Anne-Baba Birlikteliği	49	% 89
Kalabalık Aile / Kalabalık Figür	38	% 69
Eksik Aile Bireyleri	29	% 53
Ev Figürünün Varlığı	51	% 93
Organ (uzuv) Eksikliği	30	% 55
Çatıda Baca Betisi	13	% 24
Tüten Baca	11	% 20
Şablonlar	28	% 51
Uyumlu Sanatsal Gelişim Basamağı	40	% 73
Güneş, Çiçek, Kelebek Gibi Figürlerin Betimlenmesi	42	% 76
Uzun Etek ve Elbiselerle Kadın Betimlemeleri	37	% 65
Kırsal Doğa Betimlemeleri	50	% 91
Çocuk Tipleri (Yapıcı, Görücü ve Karışık Tip)	Yapıcı: 40 Görücü: 13 Karışık: 2	% 73 % 24 % 4
Saydamlık, Düzleme, Tamamlama ve Boy Hiyerarşisi	Saydamlık: 35 Düzleme: 4 Tamamlama: 21 Boy Hiy.: 16	% 64 % 7 % 38 % 29
Kâğıdın Sınırlı Bir Kısımının Kullanılması	10	% 18
Kendisi ve Aile Bireyleri Arasına Nesne Koyarak Uzaklaştırma	13	% 24
Figürlerin Geometrik Biçimlerle Betimlenmesi	55	% 100
Cinsiyet Farklılıklarının Vurgulanması	5	% 9
Figürlerin Çizim Açıları	Ön: 54 Yan: 0 Arka: 1	% 98 % 0 % 2
Resimde Hareket Kavramı	41	% 74
Figürlerin Ev İçerisinde Olması	20	% 36
Kardeş/ler/in Kendinden Uzakta Betimlenmesi	18	% 33
Kendinin Dâhil Edilmediği Aile Betimlemesi	4	% 7

Piknik	6	% 11
Yemek Masası	4	% 7

Tablo 3: İnceleme Alanını Oluşturan Resimlerdeki Belirgin Betimsel Özellikler

55 (Elli beş) adet 7–9 yaş grubu çocuk resmi irdelendiğinde; anne-baba birlikteliğinin söz konusu olduğu resim sayısı kırk dokuz (%89) olarak saptanmıştır. Bu yüksek oran çocuk için anne-baba kavramının ne denli önemli olduğunu gözler önüne sermektedir. Çocuklar yatılı okulda iken sürekli olarak evin, anne-babanın, kardeşlerin ve hatta komşuların bile düşünüyormuştur. Bu konuda özellikle ilköğretim I. kademe 1., 2. ve 3. sınıf öğrencileri daha büyük sıkıntılar çekmektedir. Aile, çocuğun gerek kişiliğinin gelişimi, gerekse ruh ve beden sağlığı açısından büyük bir önem taşımaktadır. Çocuğun sağlıklı aile ilişkilerinden mahrum kalması, onun duygusal gelişimini etkilediği gibi, bedensel ve zihinsel gelişimine de olumsuz etkide bulunur (Yavuzer, 2007b:50-51). Çocuk gelişme aşamalarının kazanılmasında aile önemlidir. Hoşgörü ve cezalandırmanın amacına uygun kullanıldığı iyi aile-çocuk ilişkisi, çocuğun topluma uyumunu kolaylaştırır. Kendini kontrol edebilen sorumluluk duygusuna sahip kişiliğin temelleri böyle bir aile ortamında atılır. Aile ayrıca çocuğa cinsel kimliğin gelişmesine olanak yaratan model sunar. Böylece kendine güvenen, kendi kararlarını verebilen, girişken ve yapıcı kişiliğin temelinde uyumlu aile-çocuk ilişkisi vardır (Keskin, 2007:72-74). Kalabalık aile yapısına sahip resim sayısı otuz sekiz (%69) olarak görülmektedir. Bu durum Güneydoğu Anadolu bölgesi kırsalı için şaşırtıcı bir rakam değildir. Yetersiz aile planlamasının doğal bir sonucu olarak ortalama aile birey sayısı beş-sekiz olarak kendini göstermektedir. Eksik aile bireylerinin bulunduğu resim sayısı yirmi dokuz (%53) olarak belirlenmiştir. Resimde aile bireylerinin birinin veya birkaçının eksikliği, sevgi eksikliğini ya da bir iç çatışmayı yansıtabilir. Ailede iletişim kopukluğu, aileyi konu alan resimlerde açıkça görülmektedir. Resimde aile üyelerinin birinin veya birkaçının eksikliği (annenin, babanın, kardeşlerin, aile içinde yaşayan diğer bireylerin) aile fertlerini çizmeyi ret etmesi, ebeveyn figürlerinin olmaması parçalanmış aileyi, sevgi eksikliğini, anne baba ve çocukların arasına nesnelere yerleştirilmesi, aile bireylerinin arasına köprü, evler, yol, ağaçların çizilmesi, iletişim problemlerinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Ev figürünün varlığına bakıldığı zaman elli bir (%93) kez betimlendiği görülmektedir. Bu durumu yatılı olarak eğitim alan çocukların aile ile birlikteliğe ne denli büyük bir duygusal gereksinim duyduklarının göstergesi olarak değerlendirmek mümkündür. Ev resimleri aslında çevresel resimlerdir. Bu nedenle sadece evin ayrıntıları değil, evin içinde ve dışında neler olduğunu da sorma fırsatı vardır. Evler, çocukların aile yaşamları hakkındaki izlenimlerini, önemli ilişkileri ve çevreleri ile olan ilişkileri üzerine fikirlerini kapsar. Çocuk röntgen gibi ya da bir ev kesiti gibi yapmadığı sürece, ev resminin özellikleri evde olanlar açısından genellikle aile yaşamı hakkında elle tutulur bir bilgi sağlanamaz. Ev resmi yapmaları istendiğinde normal olarak çocuklar bir kapı, belki bir iki pencere, çatı, baca ve ara sıra kapıya giden bir patika gibi minimal öğeler çizerler (Malchiodi, 2005:234-239). Ev, çocuğun duygusal yaşamının oluştuğu merkezdir. Çocuk dünyasında evin önemli bir yeri vardır. Ev, güvenliğin, aile içtenliğinin, yaşam garantisinin yansımasıdır. Ev, çocuk için düzen ve sığınmanın simgesidir. Ev içindeki yaşam, çocuk resimlerinde önemli yer tutar (Yavuzer, 2007a:68-71). Çocuk için ev figürü, adeta bir sığınak olarak görülmektedir. Oturma odasında bulunan ışıklı bir ampul, sıcaklığı temsil ederken yatak odasında bir lamba ve TV, yemek odasında dört ayaklı masa ve düzenli bir banyo vardır (Di Leo, 1983:52). Çocuk çizimlerinde ev, insan ve güneşten sonra üçüncü sırada ortaya çıkar. Ev, ayrıca sevdikleri ile birlikte çevresel uyaranlara karşı kendini daha güçlü hissettiği bir ortamdır. Evin mutlaka bir çatısı, çatısında tüten bir bacası, pencereleri, kapısı, kapı tokmağı, kapının önünde mutlaka merdiven basamakları ve yolu vardır. Tüten baca yaşam belirtisidir. Bu yuvada hareket vardır ve yuvanın içi sıcaktır. İçinde yaşayanların mutlu olduğu evlerin kapılarının önüne; etrafı çiçekli yollar çizilir. Çevrelerinde olmasa da, kitaplarda, fotoğraflarda gördükleri pencereleri çiçekli evleri, çocuklar resimlerine taşırlar. Mutsuz evlerin çatıları siyah olur. Siyah çatılı evde genellikle anne-baba geçimsizliği ya da boşanma gündemdedir. Siyah çatılı evlerin çevresinde kuş ötmez, çiçek yetişmez, gökyüzü bulutludur. Güneş görünmez. Bu evlerin duvarları da kahverengi, koyu mavi ya da mor gibi koyu ve karanlık renklerle boyanır (Keskin, 2007:33-37).

Mutlu evler renklidir. Hatta Malchiodi (2005:231)'ye göre mutlu evlerin çatıları kırmızıdır. Mutlu evlerin civarında kuşlar cıvılda, çevrelerinde çiçekler açar. Gökyüzünde daima güneş ışılda. Hava güneşli de olsa, çatıdaki baca daima tüter. Bu bağlamda resimler incelendiğinde, 36 renkli resimden 28 tane resimde evler çok renkli olarak betimlenmiştir. Ayrıca, bu resimlerden 9 tanesinde evin çatısı kırmızı renkte betimlenmiştir. Güneş, çiçek, kelebek vb unsurların varlığına bakıldığında, kırk iki (%76) resimde görülmektedir. İnsanın resmettiği ikinci önemli figür güneş figürüdür. Bir süre sonra güneşin etrafında ışınları belirir. Arnheim (2007:319)'ın saptaması da bu yöndedir. Ona göre çocuklar, ışılan güneşi ya da bir lamba çizmeyi istediklerinde, merkezi bir noktadan ya da diskten yayılan bir ışınlar kümesi çizerler. İşlevsel olmayan mantığın animistik etkisi ile güneş insanla özdeşleştirilerek ona ağız, burun, göz çizilir ve hayat kazandırılır. İnceleme alanını oluşturan resimlerde de 34 güneşten 15'inde güneşe kaş, göz, ağız çizilmiştir. Güneş-bulut, güneş-dağ kompozisyonları ortaya çıkan ilk kompozisyonlardandır. Güneş sıcaktır. Bu sıcaklığı ile onu sarmalar. Güneş ve onunla birlikte çizdiği bulut ve dağ daima mutluluk, neşe, bütünlük sembolü olarak resimlerinde yer alır. Öyle ki 3 (%5) resimde güneş figürü, iki kez tekrarlanarak betimlenmiştir. Bu durum, ya çocuğun dünyasında güneşin önemli bir yere sahip olduğunu ya da çocuğun sevgi gereksinimini sıcaklık ile özdeşleştirerek anlatma yolunu tercih ettiğini gösterebilir. Çocuk, artan motor yeteneği ve giderek uzayan dikkat süresi ile çevresini ve doğayı fark etmeye başlar. Ağaç da; bolluk, bereket, neşe ve sevinç sembolüdür (Keskin, 2007:43).

Ev bacasının varlığı incelendiğinde; toplam on üç (%24) baca bulunurken, on bir (%20) bacadan ise duman çıkmaktadır. Jolles'a göre çocukların, kendi evlerini ve aile yaşamlarını nasıl algıladığını anlamaya çalışan çoğu araştırmacı, doğal olarak çocukların ev resimlerindeki belli özelliklerle ilgilenirler. Özellikle bacalar, bacadan çıkan duman ve evlerin havada süzülmesiyle. Bacalar, aile bireyleri arasındaki kişilerarası sıcaklıkla ilişkilidir. Bacadan çıkan duman da birçok insanın ilgisini çeker ve sıklıkla çocuğun ev resimlerindeki bacalardan duman (özellikle çok duman) çıkıp çıkmadığını merak ederler ve bunun üzerinde dururlar. Oster ve Gould'a göre ise baca dumanı

bireydeki ya da kişilerarası bir düzeyde evdeki bireyler arasındaki içsel gerginlik ve öfkeyle bağlantılıdır ancak veriler inandırıcı değildir çünkü çocukların çoğu düzenli olarak ev resimlerinde bacadan çıkan duman çizerler (Malchiodi, 2005:231). Küçük çocuklar çoğunlukla, bacayı, çatıya dikey değil yatay yerleştirirler. Buna olumsuz bir tavırla bir hata olarak değil de uzamsal bir sorunun yerel, kısmi bir çözümü olarak olumlu bakılırsa, pratik anlamlı hale gelir (Arnheim, 2007:293).

Çocuk resimlerinin 6'sında (%11) aile, bir piknik ortamında betimlenmiştir. Aile piknikte bir araya gelmiştir ve mutludur. Parlak bir güneş, bulut kümeleri aydınlık bir atmosfer yaratmaktadır. Bu atmosfer içinde uçuşan kelebek, kuşlar ve çiçekler ailenin mutlu olduğunu anlatır. Piknik sofrasında, özenle yerleştirilmiş tabak, çatal ve kaşıklar; ailenin görgüsünün, çocuğa geçişini kanıtlar. Elbette ki piknik, ailenin bir arada ve mutlu olduğu bir etkinliktir. Oyunlara anne ve özellikle babanın katılması ve çocukla özdeşleşmesi söz konusudur (Keskin, 2007:76-77). Çocuklar kitap, televizyon gibi görsel uyaranlardan etkilendikleri gibi doğal olarak yaşadıkları olaylardan da etkilenirler. Yani çocuklar aileleriyle birlikte piknik yapma deneyimi yaşamış ya da böyle bir özlem içinde oldukları için böyle bir betimleme gerçekleştirmiş olabilirler. Her iki durumda da aileyi böyle mutlu bir tablo içinde görmek istemektedir. Ailenin yemek masası çevresinde betimlenmesi için de benzer bir durum söz konusudur. Tüm resimler incelendiğinde, yemek masasının varlığı % 4 olarak yer almaktadır. Ayrıca, ailenin yemek sohbetleri sosyalleşme hareketidir. Bu sohbetlerin, aile bireyleri arasında bağlayıcı, yapıcı bir işlevi vardır (Keskin, 2007:72-74).

Eksik bırakılan beden kısımlarına bakıldığı zaman otuz (%55) sayısı saptanmaktadır. Burada çocuk ya çok ilgilendiği ya da endişe duyduğu kısımları eksik bırakabilir (Yavuzer, 2007a:18-20). İletişim sorunu ve güvensizlik söz konusu olabilir. Güvensiz çocukların çizimlerinde sık olarak karşılaşılan bir gözlem; küçücük ayakların etkisiz destek üzerinde yalpalanması, figürün kararsızlığını yansıtabilir. Sembolik olarak ve bilinçsiz bir şekilde çocuk, zayıf bir temel üzerine yapılandırılmış bir kişiliğin istikrarsızlığını ifade eder. Kişilik gelişimi, güvenliğin temel duygularının eksikliğini baltalayan; sürekli kaygı, akıl

sağlığı ve duygusal olgunluğa doğru büyümeyi engellemeye devam eder. “Çocukluk ve Toplum” adlı kitabında E.Erickson, yaşamın ilk yıllarında güven duygusunun ne denli önemli bir yere sahip olduğunu açıkça göstermiştir (Di Leo, 1973:48). Altı yaş üzeri çocukların çizimlerinde kolların eksikliği, entelektüel olgunlaşma ya da pasiflik, çekingenliğin bir göstergesi olabilir. Bu eksiklik, %90 üzeri kollar çizileceği zaman on yaş çocuklar tarafından en sıra dışı hale gelir. Vane ve Eisen, biri beş yıl üç ay diğeri altı yıl beş ay arasında bulunan uyumsuz çocukların büyük bir kimlik yüzdesi, dört işaretten biri olarak kolların eksikliğini vurgulamıştır. Diğer üç gösterge ise ağız eksikliği, grotesk figür ve vücut noksanlığı olarak bulunmuştur. Gizli eller, suçluluk duygularının bir ifadesi olarak yorumlanabilmektedir (Di Leo, 1973:38).

Resimlerde ezberlenmiş şablon kullanımı da dikkat çekicidir. Çünkü 28 resimde (%51) şablon mevcuttur. Bu resimlerdeki dikkat çeken şablonlar ise ‘M’ harfinden kuşlar ve zikzak ya da ters ‘V’ biçiminde sıra dağlardır. Ayrıca kâğıdın aynı sağ ya da sol köşesinden yarım olarak betimlenen güneş figürü ve zikzak biçimli sıradağlar arasından görünen yarım güneş figürü de şablon olarak değerlendirilmelidir. İnceleme alanını oluşturan resimlerde 22 resimde sağ, sol köşeden ya da zikzak biçimli dağlar arasından yarım güneş figürü görülmektedir. 10 resimde de zikzak ya da ters ‘V’ biçimli dağlar, 6 resimde ise ‘m’ biçimli kuşlar mevcuttur. Bazı çocuklar resim eğitimi konusunda uzman olmayan yetişkinlerin veya sınıf öğretmeninin verdiği boyama kitaplarına veya önceden çizilmiş desenlere bağımlı hale gelebilirler. Örneğin boyama kitapları ve önceden çizilmiş desenler verilmiş çocuklar kendi özgün resimlerini yaratmak yerine bu imgeleri benimseyebilirler (Malchiodi, 2005:49). Çocuk, kendi gelişim düzeyi ve kendi yaratıcılığıyla ilgisi olmayan bu yapmacık figürler, çocuğun artistik gelişim özellikleriyle örtüşmeyen, aksine tezat teşkil eden ve yetişkin resimlerinde görülen ifade biçimlerini anımsatır. Bunlara; “Sahte Çocuk Resimleri” denir. Örneğin, 6 yaşındaki bir çocuğun resimlerinde perspektif veya figürlerde açık koyu değerlerinin görülmesi bu konuya ilişkin tipik örneklerdir. Bu özellikler şema öncesi ve şematik dönemde oldukça yoğun olarak görülür. Bu çizimler, genellikle çocuğun ilgisini çekmek, resim çizmeye özendirmek gibi masum bir yaklaşımla önceden bir yetişkin tarafından çocuğa öğretilmiştir. Bazı

çocuklar da büyük olasılıkla arkadaşlarının resimlerine bakarak veya boyama türü kitaplardan bakarak-etkilenecek öğrenmişlerdir. Örneğin “M” harfinden kuş, “62” den tavşan, “2” rakamından ördek resmi gibi. Lowenfeld (1967)’e göre verilen (ezberlenmiş) örneklere bağlı kalmaya alışkın olan çocuk, yeni görevlere uyum sağlamaya artık isteği yoktur. Çünkü yaratıcı esnekliği kaybolmuştur (Akt; Artut, 2007:254).

Lowenfeld ve Brittain’e göre çocukların yeteneklerinin, bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel büyümelerindeki değişimlerle paralel bir şekilde geliştiği görülür. Hem Gardner hem de Winner, çocukların yaptığı resimlerin onların bilişsel yeteneklerinin gelişimiyle bağlantısının altını çizer (Malchiodi, 2005:40). Çocuğun bulunduğu yaş itibari ile olması gereken sanatsal gelişim basamağının uyumu, daha önce çocuk resimleri üzerine araştırma yapan araştırmacıların saptamaları dikkate alınarak incelendiğinde, kırk (%73) resimde çocuğun şematik dönem özellikleri gösterdiği saptanmıştır. Burada %27’lik bir dilimin ise mevcut sanatsal gelişim basamağının gerisinde olduğu gözlenmektedir. Yani, şematik dönem özellikleri göstermesi gereken 7–9 yaş grubu on beş çocuk şema öncesi dönemin özelliklerini sergilemektedir. Ancak, daha ileri sanatsal basamak özellikleri gösteren çocuk bulunmamaktadır. Sanatsal gelişimi duygusal, bilişsel, sosyal ve bedensel büyüme gibi pek çok faktör biçimlendirdiğinden, resim tarzındaki ilerleme ve gerileme bu etkilerden bir veya birkaçının sonucu olabilir. Arnheim (2007:298)’a göre çocukların ilk çizimlerinde, geometrik öğeler (daire, düz çizgi, oval, dörtgen) nadiren mükemmel çizilmiş olsalar da açıkça görülür. Geometrik öğeler birleşerek insan figürleri, hayvanlar ve ağaçlar oluşturur ama şekillerini kaybetmezler. Uygun biçimde yerleştirilmiş bir daire, bir oval, dört düz çizgi ilkel bir figür oluşturur. İnceleme alanını oluşturan resimlerdeki figürlerde geometrik şekillerin (baş için daire, gövde için dikdörtgen, etek için üçgen vb) kullanımı 55 (%100) olarak görülmektedir. İstisnasız her çizimde mutlaka geometrik formlar bulunmaktadır.

Kadın figürlerinin daha çok uzun etek ve elbiselerle betimlendiği görülmektedir. Bu tür resim sayısı 37 (%65)’dir. Bu durum çocuğun, dâhil olduğu toplumun cinslere göre belirlediği kıyafet kodlarını içselleştirdiğini göstermektedir. Çünkü televizyon ya da okuduğu kitaplardan farklı kadın

giysileri ile karşılaşması olağan bir durumdur. “Gelişim açısından resim yaparken insan figüründeki cinsiyet özellikleri ilk olarak 6 yaşında genellikle giysiler biçiminde (kızlar ve kadınlar için elbiseler, erkek çocukları ve adamlar için pantolonlar gibi) görülse de ara sıra daha küçük çocukların basit ayrıntılar koyarak kızlarla oğlanları ayırt ettiği görülür. Şematik evrede (6-9 yaş) çocuklar, kız çocukları ile erkek çocuklarını ayırt eden şematik olarak anlaşılabilir giysilerden başka saç stilleri de katarlar resimlere” (Malchiodi, 2005:244-245).

Resimlerdeki peyzaj incelendiğinde, elli (%91) adet resimde doğa kırsal bir karaktere sahiptir. Seyrek ağaç, bitki örüntüsü olmayan sıradağlar, sınırlı sayıda ev; dere, ırmak gibi betilerin olmaması dikkat çekmektedir. Bu durum bir bakıma çocukların resimlerindeki realist yaklaşımlardır. Nitekim gerçekte bu resimleri üreten çocuklar betimlediklerine benzer bir doğal çevre içinde yaşamaktadır.

‘Çocuk Resminin Temel Özellikleri’ başlıklı bölümde belirtildiği gibi çocuk resimlerinin ortaklık gösterdiği bazı özellikler vardır. Bunlar; saydamlık özelliği, düzleme özelliği, tamamlama özelliği ve boy hiyerarşisi özelliğidir. Okul öncesi çocuklar yaygın bir şekilde röntgen tekniğine başvurur, onlar gerçekten görünür olup olmadığının dikkatsizliğiyle orada olduğunu bildiği şeyleri çizer. İşlem öncesi dönem, çocuğun entelektüel gerçekçilik dönemidir. Okul çağındaki ergenlik öncesi çocuk çizimleri, zihinsel engellilik ya da altı yaş altındaki düzey beklentileri fonksiyonu saydamlıklar önerir (Di Leo,1983:6). Çocuk, aynı anda görülmesi mümkün olmayan çeşitli manzaraları betimlemek için ilginç bir yöntem kullanır. Bir objenin içinde veya arkasında bulunan ve görünmemesi gereken şeyleri sanki görüyormuş gibi çizer. Bir evi önden çizerken aynı zamanda içine insanları da oturtur. Böylece evi saydamlaştırır (Yavuzer, 2007a:46). Verworn, bu tür resimlere eşzamanlı betimleme/anlatım olarak tanımlamaktadır. Eşzamanlı betimleme ayrıca yetişkin sanatçılar tarafından da kullanılmaktadır. Örneğin Picasso başta olmak üzere kübist sanatçılar bu betimleme yaklaşımını göstermiştir. Erken medeniyetlerin resimlerinde de bu özelliği görmek mümkündür (Keser, 2009:120). Arnheim’e göre ise üçüncü boyutun resim düzleminde yaratılması sorununa çocuğun bulduğu çözümdür. Çocuklarda 5–6–7 yaşlarında dikkat çeken bir başka özellik, “sanat eğitimi”

dilinde düzleme olarak yer alan nesnelerin resim düzlemine yatırılarak gösterilmesidir. Düzleme, bir görüş noktasından değil de birçok görüş noktasından bakılıyormuşçasına nesnelerin çizilmesidir. Çocuk bu tür resimleri ya kendisi resmin etrafında dönerek, ya da resmi döndürerek çizer. Bu aynı zamanda çocuğun kimi zaman her şeyi en doğru biçimde göstermek için sarf ettiği bir çabanın da sonucudur (Kırıçoğlu, 2005:85).

Boy hiyerarşisine gelince, baskın nitelikteki anne ya da baba, bedensel büyüklüğü ne olursa olsun genellikle diğer aile bireyelerine oranla daha büyük çizilir. Ancak bazı durumlarda anne figürünü çocuğun özenle çizmesi, ona olan hayranlığından da kaynaklanabilir. Bu nedenle yorumun doğru yapılabilmesi, aileyle ilgili ayrıntılı bilgi edinilmesine büyük ölçüde bağlıdır (Yavuzer, 2007a:102). Bir anne-babanın görüntüsü söz konusu olduğu zaman; ezici, saldırgan, otoriter veya korkutucu ise çocuk, gerçek fiziksel boyutlarına bakmaksızın bir aile grubunda diğer bireylerden daha büyük çizme eğiliminde bulunacaktır. Sonuçta çocuk, onların kendi hacmine göre değil onların önem sırasına göre kişilerin değerlendirilmesinden yanadır. Etkileyici anne-baba, eğer düşman ve tehdit unsuru olarak görülüyorsa büyük eller ile birlikte tasvir edilebilir. Ellerin abartılı boyutu, eğer figürün kendi portresi ise saldırgan eğilimlerinin sembolik olarak ilgisidir. Bir anne-baba ya da bakıcı figürü tasvir edildiği zaman, ellerde bulunan vurgu beklenen ya da korkulan saldırganlığı gösterebilir (Di Leo, 1973:44-49). Anne babanın çok büyük çocuğun çok küçük veya anne babadan birinin büyük diğerinin küçük çizilmiş olması, ailede baskıyı, aile fertleri arasında problemin olduğunu, baskıcı ve otoriter tutumu, anne babanın çok abartılı çizimi onlara duyulan hayranlığı da temsil edebilir. Resimde küçük kardeşin anne babanın elinden tutuyor olması ve diğer çocuğun çok uzaklarda çizilmesi veya hiç çizilmemiş olması, sevgi yoksunluğunu, kardeş kıskançlığını, kendisini yok saydığını, iç çatışmaların bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ev, çocuğun duygusal yaşamının olduğu merkezdir. Evin saydam olarak çizilmesi, yaşamı canlılığı, içini göstermeyen duvarların çizilmiş olması ise karamsarlığı, yaşam ifadesindeki güçlükleri, kendini anlatmakta karşılaşılan zorlukları ifade etmektedir. Evlerdeki bacalardan yükselen kalın dumanlar, aile içinde yaşanan kavgaları, çatışmaları, sürtüşmeleri gösterir.

Yüksek binalar ve gökdelenler, çocuktaki özlem ve komplekslerin, gerginliğin yansımasıdır.

Resimlerde, insan resimlerinin azlığı veya yokluğu sosyal ilişkilerde kopukluğu belirtir. İnsan figürünün çokluğu ise sosyal ilişkilerdeki gelişmişlik düzeyini belirtir. Çizilen kuş resimleri özgürlüğe duyulan ihtiyacı belirtir. Çizilen ağaçlarda meyve olması verimli olma isteği, yeşil yapraklı ağaçlar canlılığı, solmuş yapraklı ağaçlar ve yaprak dökümü ölüm isteğini, ağaç köklerinin olması içgüdüye önem vermesi ve bağımlılık duygularını yansıtır. Resimlerde çok bulut veya koyu renkli bulutların olması, çözülemeyen problemleri ifade etmektedir. İnceleme alanını oluşturan resimler incelendiğinde; koyu renkli bulutlar veya bulut simgelerinin fazlalığının betimlendiği resimler 21 (%38) resim olarak bulunmuştur.

Resim kâğıdının sadece küçük bir alanını kullanmakla yetinen resim sayısı on (%18)'dur. İçe dönük olan çocuğun düşünceleri, çizimle daha yakından kişisel bir bildirimde bulunur. Daha yaygın sapmalar arasında; katı, robot gibi figürler, sabit çizilmiş insan figürünün bozulması, çarpıcı uyumsuzluklar, bir sahnede insanların eksikliği ve vücut parçalarının dağılımı vardır. Bu durum, ciddi şekilde rahatsız çocukların çizimlerinde gözlemlenebilir. Yetersizlik duyguları ve nevrotik davranış; karanlık bulutlar ve karanlık güneş, el ve kolların eksikliği ya da vurguları, aşırı gölgelendirme, otoriter bir anne-baba figürünün abartılı boyutu, küçük kararsız ayakların sık sık sayfanın kenarında olduğu küçük figürleri çizerek ifade edilebilir. Güvensiz, endişeli çocuklar çekinerek, sadece kullanılabilir alanın küçük bir alanında küçük figürleri çizme eğiliminde bulunur. Aksine iyi dengelenmiş güvenli çocuk, neşeli serbestlikle, özgürce yarattığı figürü kendi boyutlarıyla ifade edip endişe engelinden özgürlüğü, sayfa üzerinde ise çarpıcı bir yerleşim çizecektir (Di Leo, 1973:36). Bu bağlamlarda inceleme alanını oluşturan resimlere bakıldığında; yapıcı tip kırk (%73), görücü tip on üç (%24) ve karışık (endüstriyel) tipin iki (%4) çocuğa denk geldiği görülebilir. Resimlere bakıldığı zaman saydamlık otuz beş (%64), düzleme 4 (%7), tamamlama 21 (%38) ve boy hiyerarşisinin ise on altı (%29) adet resim olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Bu sayılara bakıldığı zaman saydamlık özelliği ön plana çıkmaktadır.

Çocuk, soğukluk yaşadığı aile bireylerini araya nesne yerleştirerek uzaklaştırma eğilimindedir. Bu durumu sergileyen resim sayısı on üç (%24)'tür. Bu bağlamda iyi evlilik, kişilikleri bakımından benzer olan ya da yabancı olmayan iki eşin aynı işlevi yerine getirdikleri bir simetrik örüntü halinde sunulurken, kötü evlilikte ise iki bileşenin biçimleri, birleşmiş bir bütüne ulaşamıyor; temasları, rastlantısal ve güvenilmezdir ve temelde birbirlerinden bağımsız olarak kalırlar. Çocuk resimlerinde bu durum, anne ile babanın bir arada ya da farklı yerlerde (araya nesne yerleştirilerek) betimlenmesi ile biçim bulmaktadır (Arnheim, 2007:159).

Figürlerde; kirpikler, dudak boyaları, kırmızı yanaklar, yüzük, kolye gibi cinsel farklılığa ilişkin ayrıntılar belirgindir (Artut, 2007:246). Erkek ve kadın figürlerin bir arada değil de farklı yerlerde resmedildiği çalışma sayısı 5 (%9)'tir. Cinsel ötekileştirme söz konusudur. Bu algı günlük/pratik yaşama da yansımaktadır. Özellikle inceleme alanını oluşturan çocukların farklı cinsle aynı sırada oturmak, aynı yemek masasını paylaşmak, oyun esnasında el ele tutuşmak konusunda sorunlar yaşadıkları görülebilmektedir. Bu sosyal yaşamın bir yansımasıdır. İnsan, sosyal bir canlıdır. Sosyal bir çevrede yaşar ve bu çevreyi etkilediği gibi kendisi de bu çevreden etkilenir. Çevresini dikkate almadan insanı değerlendirebilecek hiçbir bilimsel çalışma, insanı yeterince anlama ve anlatmada yeterli olamaz. O halde, insanın çizgileri kendi yeteneğinden olduğu kadar, sosyal çevresinden de etkilenecektir (Keskin, 2007:12).

Söz konusu yaş grubuna dâhil çocuklarda genellikle insan figürleri yandan veya cepheden betimlenir (Artut, 2007:246). Arnheim (2007:113)'e göre çocukların yaptığı çizimlerde ve resimsel kavramlaştırmanın ilk evrelerinde yansıtıldığı gibi, insan figürünün simetrik, dikey, cepheden görünen bir norm imgesi vardır. Tablo 3'e bakıldığında; önden betimlenen figürlerin sayısı 54 (%98) iken yandan betimlenen figürün hiç olmadığı arkadan betimlenen figür sayısının ise 1 (%2) olduğu görülmektedir. Bu durum sanatsal gelişim basamaklarında görülen bazı eksiklikleri yansıtmaktadır.

Şematik dönemde çocuk geliştirdiği bir figürü yineleme girişiminde bulunur. Çocuk resimleri incelendiğinde, 41 (%74) adet resimde yer alan

figürlerde bir hareketlilik söz konusu olduğu görülmektedir. Ancak bu hareket kavramı, figürlerin kollarının her iki yana açık olması ile sınırlı kalmaktadır. Çocuk yeni yeni oluşturmaya başladığı hareket kavramını, resimde betimlenen diğer figürlere de yansıtarak bir tekrar dizisi oluşturmaktadır.

Çocuk resimlerinde ev içerisinde betimlenmek bir ayrıcalıktır. Çocuk tarafından benimsenen kişiler evin içine girmeye hak kazanırlar (Keskin, 2007:38). Bu özellik araştırma alanını oluşturan resimlerin 20 (%36)'sinde bulunmaktadır. Çocuk, saydamlık özelliğinden de yararlanarak aile bireylerini daha sıcak bir ortam olan ev içerisinde betimleme yolu ile sevgisini sunmaktadır.

Bazen çocuk, ailenin tüm bireylerini betimlemesine karşın kendisini betimlemeyerek aileden soyutlamakta ya da çocuk kendisini anne-babası ile birlikte betimlemesine karşılık kardeşlerini betimlememektedir. Bu durum ya tipik bir kardeş kıskançlığı olarak ya da ilgi azlığının bir dışavurumu olarak değerlendirilmektedir (Yavuzer, 2007a:108 ; Keskin, 2007:54 ; Malchiodi, 2005:164 ; Artut, 2007:259). Nitekim çalışmaların 18 (%33) tanesinde çocuk, ya kendini anne-baba ile birlikte kardeşini uzakta betimlemekte ya da kardeşini anne-baba ile birlikte kendini uzakta betimleyerek kardeşleri ile bir araya gelmemeye özen göstermiştir. Bu durum yatılı eğitim gören çocuğun, sürekli olarak evde anne-baba ile birlikte olan çocuk ile yer değiştirme arzusu ve bu arzusunu resimleri aracılığıyla gerçekleştirmeye çalıştığı anlamına gelebilmektedir. Resimlerin 4 (%7) tanesinde ise çocuk kendini betimlememiştir. Bu durum, aile bireylerinden birisine karşı duyulan öfkenin bir yansıması olarak kabul edilmektedir (Yavuzer, 2007a:88 ; Keskin, 2007:52).

Sonuç olarak, anne-baba-kardeş birlikteliği ve ilgisine ihtiyacının en yoğun olduğu dönemde yani 7-9 yaşlarında aile ortamından kısmi uzaklaşma yaşayan, yani YİBO'larda yatılı olarak eğitim gören çocukların resimleri incelendiğinde büyük bir ev, aile özlemi saptanmıştır. Resimlerdeki göstergeler, bu çocukların mutlu ev, aile, anne-baba ile birliktelik özlemi duydukları saptanmıştır. Bu özlem ise aile bireyleri arasındaki mekânsal yakınlık, neşeli, renkli ev ve çevre betimlemeleri, güneşli, aydınlık bir atmosferle ifade bulmuştur.

7.2.Öneriler

1. Branş öğretmenlerinin ilköğretim I. Kademe 1. sınıftan itibaren resim derslerini yürütmesi gerek çocukların sanatsal gelişimleri gerekse de resimlerinin doğru anlaşılabilmesi açısından çok önemlidir. 1., 2., 3. sınıf öğrencilerinin yatılı olarak YİBO'larda eğitim alması çocuk için gerekli olan aile birlikteliğini sınırladığı için bu yaş grubu çocuklarının yatılı olarak eğitim almasını sorgulayan bilimsel çalışmaların yapılmalıdır.
2. Resim, çocuk dünyasının bir izdüşümüdür. Burada çocuk aileden uzakta olduğu için sınıf, branş ve rehber öğretmenlerine büyük bir sorumluluk düşmektedir. Tehlike işaretleri içeren resimler dikkatlice incelenmeli, sanatsal gelişim basamağının gerisinde kalan çocuklar için çocuk psikologu, pedagoğ ve terapist gibi kişilere başvurulmalıdır.
3. Her yatılı ilköğretim bölge okulunda çocuk resimleri konusunda deneyimli ve yeterli donanıma sahip en az bir çocuk psikologu görev yapmalıdır.
4. Yatılı okullarda her ay düzenli olarak veli toplantılarının ve okul öğretmenleri tarafından öğrenci ev ziyaretlerinin yapılarak çocukların resimlerinin ailelerle paylaşılması sağlanmalıdır.

Araştırmacılar İçin Öneriler,

5. Bu araştırma, ilköğretim I. Kademe 1.,2. ve 3. sınıflar için geçerlidir. Benzer bir araştırma, ilköğretim I. Kademe 4. ve 5. sınıf, II. Kademe 6.,7. ve 8. sınıflarda ya da ortaöğretimde uygulanabilir.
6. İnceleme alanını oluşturan sınıflar arasındaki resim farklılıkları araştırılabilir.
7. İlköğretim ya da ortaöğretimde aynı yaş grubuna dâhil olan erkek ve kız öğrencilerin resimlerinin karşılaştırılması ile bir çalışma gerçekleştirilebilir.

EMPATİK RESİMLER

Bu kısımda, araştırmacının çocuklarla çalışması sonucunda empati kurarak oluşturmuş olduğu resimler yer almaktadır.

RESİM I

İçe Dönüklük ve Güvensizlik Betimlemesi

RESİM II

Saydamlık (Röntgen) Özelliğinin Betimlenmesi

RESİM III

Mutlu Aile Betimlemesi I

RESİM IV

Boy Hiyerarşisi Özelliğinin Betimlenmesi

RESİM V

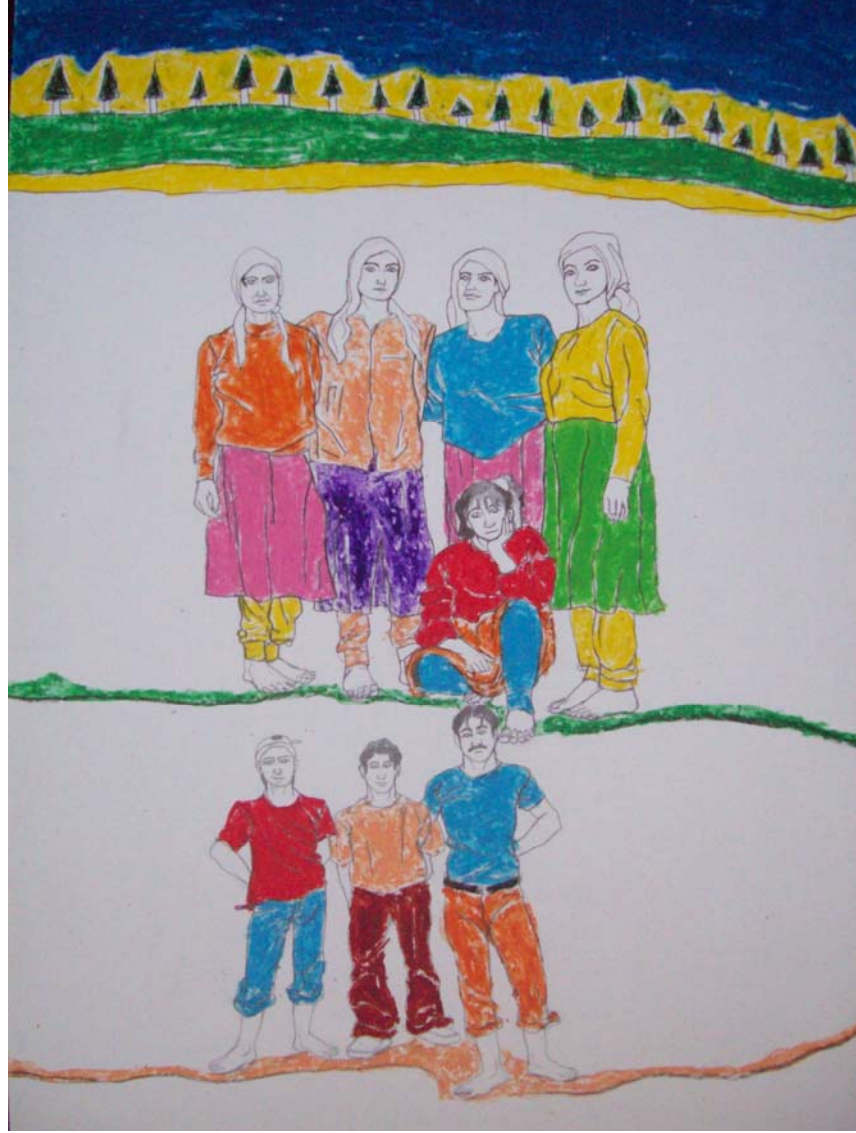

Mutlu Aile Betimlemesi II

RESİM VI

Kardeş Kıskançlığının Betimlenmesi

RESİM VII

Cinsel Ötekileştirmenin Betimlenmesi I

RESİM VIII

Cinsel Ötekileştirmenin Betimlenmesi II

KAYNAKÇA

ARNHEIM,R.(2007). **Görsel Düşünme** (Çev.R.Öğdül) (1.basım).İstanbul:Metis Yayıncılık.

ARTUT,K.(2007).**Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri** (5.baskı).Ankara:Anı Yayıncılık.

BULLOCK, J.R.(1993). **Children's Loneliness and Their Relationships With Family and Peers**.Family Relations,Vol.42, No.1

BUYURGAN,S.,BUYURGAN,U.(2001).**Sanat Eğitimi ve Öğretimi** (1.basım).Ankara:Dersal Yayıncılık.

COHEN,D. & MACKEITH,S.A.(1991). **The Development of Imagination** (The Private Worlds of Childhood).London:Routledge.

CORMAN,L.(2005).**Psikanaliz Açısından Çocuk Eğitimi** (Çev.H.Portakal).İstanbul:Cem Yayınevi.

COX, M.V.(1993). **Children's Drawings of the Human Figure** (Hove, Erlbaum).

ÇELİK,Y.(2003). **Ana Baba Eğitimi**.Ankara:Öğretmen Dünyası.Sayı:277.

DEMİR,F. ve diğerleri.(2008). **Yatılı İlköğretim Bölge Okulları Yönetici Kılavuzu**.Ankara:Devlet Kitapları.

DICKINSON,S. & SCHAFFER, M.(1991). **Art, Images, Communications and Children**.**Art and Interactive Telecommunications**,Vol.24, No.2

Di LEO, J.H.(1973). **Children's Drawings as Diagnostic Aids**. USA:Library of Congress Catalog Card No.73-79882

Di LEO, J.H.(1983). **Interpreting Children's Drawings**. New York, Brunner/Mazel.

EFLAND,A.D.(1990). **A History of Art Education**. London:Teachers College Press.

ERDOĞDU,M.Y.(2005). **Suçta Yönlendirilen ve Yönlendirilmeyen Çocukların Aile İlişkileri İle Saldırganlık Davranışlarının Karşılaştırılması**.Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi.12(3)

ERTUĞRUL,H.(2002). **Çocuk Eğitiminde Teknikler** (3.baskı).Timaş Yayınları.

GENÇTAN,E.(1993). **Çağdaş Yaşam ve Normal Dışı Davranışlar** (7.basım).İstanbul:Remzi Kitabevi.

GOLOMB,C.(2004). **The Child's Creation of a Pictorial World**.USA: Lawrence Erlbaum Associates.

HORTAÇSU,N.(2003). **Çocuklukta İlişkiler** (Ana Baba, Kardeş ve Arkadaşlar)(1.baskı).Ankara:İmge Kitabevi Yayınları.

HOUDE,O.(2006). **Çocuk Psikolojisi** (Çev.İ.Yerguz)(1.baskı).Ankara:Dost Kitabevi Yayınları.

İKİZOĞLU,M.(1983). **Demokratik ve Otoriter Anne-Baba Tutumlarının Benlik Saygısı Üzerine Etkileri**.Ankara.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

KESER, N. (2009). **Sanat Sözlüğü** (2. Baskı). Ankara: Ütopya Yayınevi.

KESKİN,S.P.(2007). **Çöp Çocuk** (Çocuk Çizgilerindeki Giz) (2.baskı).İstanbul:Boyut Yayıncılık.

KIRIŞOĞLU,O.(2005). **Sanatta Eğitim** (3.baskı) .Ankara:PegemA Yayıncılık.

KLIEWER,W.,FEARNOW,M.D.,& MILLER,P.A.(1996). **Coping Socialization in Middle Childhood:Tests of Maternal and Parental Influences.**Child Development,67.

MALCHIODI,C.(2005). **Çocukların Resimlerini Anlamak** (Çev.T.Yurtbay) (1.baskı).İstanbul:Epsilon Yayıncılık.

MCCLOY, H.(1935). **Art and Child.**Parnassus,Vol.7, No.5

MERRELL,K.W.(2003). **Behavioral, Social and Emotional Assessment of Children and Adolescents.**New jersey: Lawrence Erlbaum Associates.

OGDEN,C.K.(1991). **The psychology of Children's Drawings.**London:Routledge.

ONUR,B.(1995). **Gelişim Psikolojisi.**Ankara:İmge Kitabevi.

PETTIT,B.(2004). **Moving and Children's Social Connections:** Neighborhood Context and Consequences of Moving for Low-Income Families.Springer.Vol.19,No.2

PIAGET,J.(2007). **Çocukta Dil ve Düşünme** (Çev.S.E.Siyavuşgil).Ankara:Palme Yayıncılık.

PIAGET,J.(2005). **Çocuğun Gözüyle Dünya** (Çev.İ.Yerguz) .Ankara:Dost Kitabevi Yayınları.

READ, H.(1956). **Education Through Art.** Usa: Pantheon Books.

ROGER, F.(1917). **Children's Drawings.**The Burlington Magazine for Connoisseurs,Vol.30, No.171

SAN,İ.(2003). **Sanat Eğitimi Kuramları** (2.baskı).Ankara:Ütopya Yayınevi.

SAN,İ.(2008). **Sanat ve Eğitim** (4.baskı).Ankara:Ütopya Yayınevi.

ŞİŞMAN,M.(2000). **Öğretmenliğe Giriş** (2.baskı).Ankara:PegemA Yayıncılık.

WILLATS,J.(2005). **Making Sense of Children's Drawings**.USA:Lawrence Erlbaum Associates.

YAVUZER,H.(1996). **Çocuk ve Suç** (3.baskı).İstanbul:Remzi Kitabevi.

YAVUZER,H.(2007a). **Resimleriyle Çocuk** (12.basım).İstanbul:Remzi Kitabevi.

YAVUZER,H.(2007b). **Ana-Baba ve Çocuk** (19.basım).İstanbul:Remzi Kitabevi.

<http://www.frmtr.com/pedagoji-staj-ders-notlari/858470-cocugun-psiko-sosyal-gelisiminde-ailenin-rolu.html>

http://aile.gov.tr/files/DIYARBAKIR_TOPLANTI_RAPORU_PDF

<http://www.gencmekan.com/makale/73036-parcalanmis-ailerde-ve-cocuklarinda-gorulen-problemler.html>

<http://www.turkkeyif.com/cocuk-sagligi-ve-bakimi/3977-cocuk-psikolojisi-5.html>

<http://www.bebekizi.com/yazioku/686-dagilmis-ailerde-mutsuz-cocuklar>

http://www.diyarbakir.adalet.gov.tr/sosyal_yapisi.html

<http://www.veribaz.com/viewdoc.html?cocugun-cizgisel-gelisim-basamaklari-360701.html>

<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/turkiyegoc.html>

<http://80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eky/ibrahimer.doc>

http://getcoloringbooks.com/color_your_life/content/drawing-development-children